

MULLER PÉTER

Részeg józanok

0

SZÉPIRODALMI
ZSEBKÖNYVTÁR

MÜLLER PÉTER

RÉSZEG JÓZANOK

REGÉNY

SZÉPIRODALMI KÖNYVKIADÓ

BUDAPEST Ez a kiadvány a 100 éves Franklin Nyomdában készült

©MÜLLER PÉTER, 1973

Szerelmes szomorúság

Foszlott felhőjű leple hull ránk Szorongatón és gyászosan S ha kétfelé szakaszt a Föld Bennünket: mégis összebújnánk.

Ekkor nincs senki – : mink vagyunk, Két-eggyek és egymásra leltek, Két búsítottak, búsítok,

Két tapadó, két üldözött,

Két legéhesebb, árva gyermek.

Ady Endre

ELSŐ FEJEZET

1

Délutánonként, munka után Éva beült a kocsijába, elindult kóborolni a városba. Gyakran nem is tudta, hová tart. Hagyta, hogy az utak vezessék, lejtős, nagy lombú fákkal szegélyezett budai utcák. Ha szép idő volt, átment a pesti oldalra is, megivott egy kávét valahol, majd lépésben végighajtott a Duna partján és megállt. Leeresztette az ablaküveget, kezét kilógatta a kocsi oldalán, és arcát a napsütés felé fordította üres és laza perceken át. Úgy tűnt, vár valakit, pedig csak pihent. Percekig, de néha félóráig is tartott, míg agyában eloszlott az a sokféle zűrzavar és szorongás, amit betegeitől magába szívott. „Vigyázni kell – mondta egyszer, pár héttel a megismerkedésünk után –, ha túlságosan mély kútba nézel, a kút is beléd néz!”

Nyolcadik éve dolgozott egy jó hírű szanatóriumban mint osztályos orvos. Betegei szerették. Azt beszélték, hogy lényéből komolyság árad és valami különös, jótékony erő. Közvetlenül az egyetem elvégzése után vette magához Adrián professzor, a tanára, akit kollégái csak úgy hívtak: az Öreg. Ez a

nagyszerű férfi, aki magas homlokával és sűrű, őszülő szakállával meglepően emlékeztetett Hemingway késői fényképeire, fölfedezte az akkor még törékeny, fekete hajú lányban a szenvedélyt, mellyel végsőkéig tudott üldözni egy gondolatot: a leendő tudós típusát. Kezdetben az osztályán dolgozott, később asszisztense lett az egyetemen is. Együtt dolgoztak a szkizofrénia új osztályozási lehetőségén, melyhez Éva gyűjtötte az anyagokat.

Sokféle pletyka született kapcsolatukról. Mondták, hogy viszonyuk van. Sokszor látták őket együtt vacsorázni, kóborolni a szanatórium mögötti erdős dombokon, sőt éjszaka, fárasztó napok után együtt aludni az ügyeletesszobában. Szerelem volt ez? Akkoriban, kamaszfejjel nem tudtam elhinni. Volt közöttük vagy harminc év különbség. Az Öreg azok közé a férfiak közé tartozott, akit az évek nem puhítanak: szilárd, nagy önfegyelemmel élő embernek láttam, aki sok mindenben mehetett keresztül. Az italt sem vetette meg, bár igazán csak Évával szeretett inni. Előtte nem szégyellte a részegségét, sőt, könnyeit sem, mert – ahogy Éva a halála előtti éjszakán elmondta nekem – fájdalomában néha úgy zokogott, mint egy gyerek. Ezt se tudtam elképzelni, hogy sír, annyira nem illett a könny ehhez a kemény, idős férfiarchoz. Később még többet is megtudtam az Öregről. Különös hatalma volt az embereken. Voltak olyan betegek, akik a gyógyulás után még húsz, huszonöt évvel is visszajártak hozzá, csak azért, hogy lássák és beszéljenek vele. Többen elmondták, hogy egy-egy ilyen nem is túlságosan hosszú beszélgetés szinte megváltoztatja az életüket. Találkoztam meglelt férfiakkal, akik úgy hordták tárcájukban az Öreg fényképét, mint valami titkos szeretőét. „Jó néha ránézni, erőt ad” – mondták. Legendák keringtek róla, több, mint amennyi a divatos pszichológusnak vagy a nagy gyógyítónak kijár. S amikor magam is megismertem, beláttam, hogy ezek a legendák nem alaptalanok. Valóban rendelkezett valami különös erővel. A nagy személyiségnek a vonzása lehetett ez, melyet még azok is megéreztek, akik először látták életükben. Szinte látványos volt, ahogyan egy piszkos kis mulatóban a nyegle, részeg és szemtelen pincérek összeszedték arcvonásaikat, és hangjukat tisztelettel lehalkították, mert az Öreg asztala elé álltak.

Erről az emberről tudtam meg Évától, hogy gyakran a részegségig leissza magát, s hogy néha „úgy zokog, mint egy gyerek”. S ami még különösebb: hogy magánéletében sorozatosan vesztes maradt. Szeretői elhagyták, két elhibázott házassága (ahol azért becsületből kitarthatott volna) úgy végződött, hogy feleségei is elhagyták; a világban szétszórtan élő három felnőtt fiával pedig felszínes kapcsolata sem maradt – elfelejtették vagy nem akartak tudni róla.

Nem maradt mellette senki, csak Éva. Ez a harminc évvel fiatalabb, okos lány, akit még az egyetem folyosóján szemelt ki magának, mert megkívánta, és nem akart egyedül maradni aznap éjszaka. Azóta nyolc év telt el, a lány

rajongásából barátság lett, a barátságból pedig mély és különös vonzalom. Közben Évának voltak kalandjai, szerelmei is, de valahogy mind elhamvadtak az Öreg mellett. Nem tudott találni senkit. Keserves kudarcok árán rájött, hogy mennyire szánalmasak a férfiak Adrián mellett. Mindenkit legyőzött az Öreg, sokszor csak annyival, hogy rámosolygott vagy megkócolta a haját, mint egy lázadó csitriét. Hogy egy-egy ilyen mosolyért mennyi átvirrasztott éjszakával, szenvedéssel, az öngyilkosság határán járó sötét gyötrellemmel fizetett: erről Évának akkor még fogalma sem volt. Adrián életének volt egy titkos, jól elzárt pokolköre, melyhez nem tudott hozzáférni. Különben is túlságosan el volt foglalva a saját érzéseivel. Még hét-nyolc év után is előfordult vele, ha megpillantotta az Öreg szép, szakállas fejét a járókelők forgatagában, hirtelen elborította egy szorongó, lámpalázhoz hasonló furcsa érzés. Ilyenkor döbbsen rá, hogy még mindig tiszteli és kamaszos szívvel rajong érte.

Ezek azonban már ritka pillanatok voltak. Sokkal inkább hatalmába kerítette egy másik vágy: menekülni az Öregtől. Úgy érezte, nem a saját életét éli. Nem voltak fiatal barátai. Mulatóhelyeken, ahová gyakran jártak, csak nézték a táncolókat. Napsütéses, nyári időben az Öreg az árnyéket kereste, s ha hét végén a Balatonra mentek, Éva egyedül úszkált a vízben; Adrián a parton maradt, cipőjét sem vetette le, leült egy székre, s nézte, hogyan játszik a lány a hullámokkal. Éva szeretett úszni, de ösztönös tapintatból sohasem kalandozott túlságosan messzire. Hamar kijött a vízből, ott szárítkozott az Öreg lábánál, árnyék és napsütés határán. Az egyetemen zárt, simán szabott ruhákat viselt, hosszú, fekete haját először magasra tűzött kontyban viselte, majd fiúsan rövidre vágatta, s ettől sovány, élesen metszett arca még keményebb és határozottabb lett. Döbbsenten figyelte önmagán a változást, magatartásának hamis, fanyar színeit. Megijedt. Ekkor töltötte be harmincadik életévét, ez a 3-as szám is megijesztette. Félt, hogy valami visszahozhatatlanul kimarad az életéből. Nem tudta, mit tegyen, benuitnak érezte magát, végül egy elszánt pillanatában viszonyt kezdett az intézet egyik orvosával, Wolf Tamással. Előre kitervelte a dolgot, de a szerencse is segítette, mert beleszeretett a fiúba, és hamarosan jól megértették egymást. Úgy volt, hogy összeházasodnak. Az öreg nem tett semmit, csak várt. Múltak a hetek és várt. Éva nyílt összetűzésre, szakításra, gyűlöletre számított; ez a türelmes várakozás bizonytalanná tette. Elvesztette a lendületét, azt a konok elszánást, mely Wolf iránti szerelmét is szította: lassan légüres térbe került, és rájött arra, hogy az Öreg nélkül mennyire üres és szomorú az élete. Visszament hozzá, bár Wolf Tamással nem szakított végérvényesen. Ezt akkor már Adrián nem is követelte tőle. Úgy látszott, mintha ez alatt a néhány hét alatt ő is sok mindennel leszámolt volna, s talán nem is bánta volna ezt a kompromisszumot. A fiú is az ő keze alatt dolgozott, az ő

tanítványa volt, s talán ugyanúgy függött tőle, mint Éva – a szerelemhez nagyon hasonlatos érzéssel.

Nem is beszéltek a dologról. Éva hálás volt és boldog, hogy Adrián nem hozza szóba, úgy tűnt, talán el is felejtí. De hetek múltán és váratlanul mégis beszélni kezdett róla. Pokoli gúnnyal. A lányt először bántotta ez a gúny, megpróbált kitérni előle, de hiába, mert az Öreg még hónapok múltán is visszatért rá, s Éva egyszerre azt vette észre magán, hogy már ő is az Öreg szemével látja szegény Wolf Tamást: ügyefogyott, érzelmes bohóccá vált előttük, aki kancsal büntudattal őrlődik két szerelem között, s nem tudja, hogy melyiküket árulja el.

Nevettek rajta. Cinkosokká váltak még ebben a gonoszságban is. Ezer szál tartotta őket össze, és milyen jó volt, hogy újra föl lehetett csöngetni az Öreget, fölrobogni hozzá a hegyre, vagy fordítva, éjszaka, akár három órákor is, Adrián magára dobta hatalmas lebernyegszerű köpenyét, autójába vágta magát, és néhány üveg itallal Éva budai kis garzonlakására hajtott, ahol hajnalig beszélgettek, zenét hallgattak és boldogok voltak – ma már tudom –, az ágyban is.

Egy április végi vasárnapon nehéz beteget hoztak a klinikára az egyik kórház öngyilkos-osztályáról. Az életét megmentették, de táplálékot alig vett magához s nem beszélt. Wolf doktor elmondta, hogy semmiféle kapcsolatot nem tudtak teremteni vele. A beteg csökönyösen hallgatott. Szeme teli volt megvetéssel és néma gyűlölettel.

Éva napok óta látta a kerítés mögött ólalkodó újságírókat és fényképészeket. Kezdetben nem tulajdonított jelentőséget az ügynek, mivel a beteg nem az ő osztályára került, hanem Wolf Tamásékhoz, sőt közvetlenül az Öreg keze alá; az efféle jelenetek pedig nem voltak ritkák, mivel a klinikán sok népszerű és jelentős társadalmi személyiséget ápoltak.

Ezt a beteget Tábori Péternek hívták, huszonhat éves volt és színész. S ahogy abban az időben kaján elismeréssel nevezték: a paraszt zseni. Mindkét szó találó volt. Olyan sötét nyomorból érkezett, mint talán senki a magyar színi pályára. Négy elemi végzett, azt is keservesen, falujukban nem volt villany, petróleumlámpa mellett magolta leckéit. Cipőt tízéves koráig jóformán alig húzott a lábára, mezítláb járt a tanyájuktól nyolc kilométerre levő falusi iskolába, már amikor mehetett: szülei rendszerint otthon tartották, hogy segítsen a mezei munkában, és vigyázzon az állatokra. Olvasni sohasem tanult meg azon a szinten, hogy rádiószerepet vállalhatott volna, tájszólását azonban keserves munkával valahogy legyúrte. Néhány évvel a háború után, amikor mindenféle kutatták a tehetségeket, szülei Pestre küldték, jelentkezzen ő is az akadémián. Vastagon zsírozott bakancsban, tarka ingben, egy vulkánfiber kofferrel érkezett

a fővárosba az akkor tizenhat éves, erős csontú, csupa izom, mosolygós arcú kölyök, aki vad mókáival, pogány és szertelen marhászkodásaival idáig csak a falu népét szórakoztatta. Fölvették a főiskolára, hamar filmszerepet is kapott, először csak az ország ismerte meg a nevét, majd egy villanásnyi rövid ideig, csak addig, amíg a zuhanó csillag fényét észleljük az égbolton: az egész világ. A halála előtti esztendőben a cannes-i filmfesztivál színész fődíjának várományosa volt.

Sokszor láttam, de csak egyetlen alakítása maradt meg bennem. A Rómeó szerepe volt. Honnan tudta eljátszani Shakespeare-t, ezt a transzcendens poézist, honnan ismerte ezt a fiatal veronai herceget: örök rejtély marad. Minden lebegéstől, finom érzelmi árnyalatoktól megfosztotta a szerepet; alakítása nyers volt és brutális, az első mondatával kigyulladt, mint egy erdő, lángolt, lángolt, és minden lényt: szeretőt, barátot, papot, egy egész társadalmat perzselt föl magával együtt. A meztelen, gyönyörű ösztön lépett itt színpadra, fenségesen, mint egy vágyódó, fiatal oroszán, aki nem ismeri a civilizáció béna egyezségét, a ravaszkodó értelem kontrollját, aki csak kívánni és szeretni tud, semmi egyebet. Halálában a nézők számára is volt valami megnyugtató. Valami ősi emlékünknél, nem közénk való borzalmas és fenyegető tisztaság pusztult el Júliával a kripták között, s ezt a halált már színpadra lépésének első pillanatában megidézte. Amikor meglátta az erkélyen Júliát, szeme tágra nyíltan rámeredt, és úgy tombolta, imádkozta és könyörögte végig az egész hosszú jelenetet, hogy egyetlenegyszer sem pislantott. Szemgolyóját többször elfutotta a könny, végigcsurgott arcán, fölszáradt, majd nedves lett megint, s ő csak nézte, nézte szerelmét, mint egy éhes és kiszolgáltatott állat.

Megpróbáltam ellesni titkát. Előadás közben a kulisszák mögé osontam, innen figyeltem, hogyan viselkedik két jelenet között. De semmire se jutottam. Csak annyit láttam, hogy miközben sietve átöltözött, nemi szervét valami kamaszos pajkossággal lóbálta a vihogó fodrászlányok felé, beleharapott a kellégyümölcsökbe, s mielőtt színpadra lépett, egy enervált és érzéki úriasszony módján csókra nyújtotta kezét a döbbent ügyelőnek.

Mindig játszott, talán még álmában is.

Hatodik napja feküdt a fiú a szanatóriumban, amikor az Öreg váratlanul áttette Éva osztályára. Ilyesmit olyan ritkán csinált – évek óta talán kétszer fordult elő hasonló –, hogy a lány nem tudott másra gondolni, mint hogy Wolfot akarja megalázni ezzel. A kórlapok teli voltak már Wolf jegyzeteivel, a pontosan végrehajtott rutinvizsgálatok eredményeivel. Az egész jelenetet is – melyet később annyiszor visszaidézett emlékezetében – valahogy furcsának találta. Ott ült az Öreg íróasztala mögött, magas támlájú, faragott karfájú székében, föl se állt, eléje sem jött, ahogyan azt máskor szokta. Más betegek ügyéről is beszélt,

és amikor átadta a Tábori-dossziét, mindössze azzal indokolta, hogy nagyon érdekes és nehéz eset. Éva meg is kérdezte, miközben futó pillantást vetett a kézzel írt kórlapokra:

– És miért vagy ilyen szertartásos?

– Szertartásos vagyok?...

Az öreg hangosan nevetett.

Évának úgy rémlett, hogy zavarban van. Tekintete is valahogy más volt: távoli, bizonytalan és hideg.

4

Amikor belépett a szűk, fehérre meszelt szobába: a földön találta a fiút, az ágya mellett. Megbicsaklott fejjel, szürke pokrócba csavarva hevert a falnál. Mozdulatlanul. Csukott szemhéjai alatt kidülledő, mozdulatlan szemgolyók. Csontsovány lábai összeakadva, kuszán, mint egy halotté. „Csak nem halt meg?” – villant át Éván. A fiú ujjai megmozdultak, kaparászni kezdtek a pokrócon, megpróbálta összefogni a combjai előtt, de hiába: meztelen teste kiszolgáltatottan hevert a doktornő előtt. Csuklóján fehér kötés volt. Sűrű haja ijesztően megnőtt, egybefolyt vöröses, göndör szakállával. Szemhéja remegni kezdett, lassan föl vonta, előbukkantak óriási, könnyes szemgolyói. Meredten bámult maga elé, de bánthatta a fény, szinte felnyögött, és szemét lezárta megint. Arca mozdulatlaná vált. És ekkor elmosolyodott. Küzdelmes erőfeszítéssel egy riasztó, gúnyos vigyor jelent meg az ajkán, kivillantak a fogai, és szája szélesre húzódott egy dacos, fölényes jeladással. „Konok ember! – gondolta Éva –, nyilván ledobta magát az ágyról, nem akart csengetni.”

Később rájött, hogy nem is tudott volna. Mozdulni sem tudott még a fiú. Úgy kellett ölbe venni és visszatenni az ágyra.

5

Éva megvizsgálta az előzményeket, Tábori Péter múltját, mely teli volt nélkülözéssel, sötét nyomorral, majd a pesti évek lázas zúrzavarával és művészi sikereivel. Sorba faggatta a rokonait, kollégáit, szeretőit.

– Minden este bejött hozzám az öltözőbe – mesélte a nagy színésznő, okos és csodálatos asszony, aki Vaszilisszát játszotta Péterrel az *Éjjeli mendékhelyben*. – Ott ült a tükör mellett, nyugtalanul, alázatosan... „Klári, mit olvassak én?”... „Mit akar olvasni, Péter?”... „Könyveket, Klári, adjon nekem könyveket, amiket – maga olvas, bármit! Maga tudja, mi való nekem, buta vagyok, mint egy barom!”... Minek akar olvasni, csak összezavarja, mondtam neki... A könyv csak mankó... én is akkor vagyok jó egy szerepben, ha elfelejtem, amiket olvastam... Minek magának mankó, Péterke?... „N e m é r t e m, a m i t b e s z é l n e k i t t k ö r ü l ö t t e m! A rendezőt se értem, senkit se értek, de ne szóljon erről senkinek, az isten szerelmére, csakis magának mondom!... Csak nézek a

szemükbe, ráncolom a homlokom, hümmögök, játszom nekik a nagyokosat, közben semmi vagyok, hülye vagyok!”... Maga nagy tehetség, Péter, mondtam neki... mire földhöz vágta a cigarettáját, és azt morogta: „Nagy túró vagyok, nem tehetség!”

– Péter úgy kóválygott ebben a fővárosi dzsungelben, mint egy idegen állat – mesélte Évának az egyik fiatal színész kollégája. – Nem bírta a népszerűséget, utálta, hogy megismerik az utcán... legszívesebben ki se mozdult volna hazulról, az emberek között örökké játszott valamit, nagyhangú volt, kötekedő, szórta a pénzt... csak akkor érezte jól magát, ha részeg volt!... Állandóan részeg volt, szerintem az ital tette tönkre!... Talán közöttünk, színészek között még valamennyire jól érezte magát, de ott se mindig: lenéztük a parasztsága miatt, és gyűlöltük, mert zseniális.

A rendező, aki az akadémián tanította, körülbelül ezeket mondta el Évának:

– Tábori Pétert nem tudtam tanítani... nem volt mire... Talán a beszéd és a színpadi mozgás... ez a kettő talán... a többi az első pillanattól kezdve tudta... hogy honnan, nem tudom... Én vettem föl az akadémiára. Képzeld el, megjelent a vizsgabizottság előtt egy nagy lábú suhanc, zsíros bakancsban, ahogy a vonat elhozta abból az isten háta mögötti kis faluból! ... Magunkban valamennyien derültünk rajta, bosszúsak is voltunk egy fárasztó vizsganap után, hogy miféle zavaros ambíciók hordják ide nekünk ezeket a szerencsétlen kölyköket!... A bizottság elnöke, talán gúnyból, azt a helyzetgyakorlatot adta neki, hogy menjen föl a színpadra, és játsszon el egy született arisztokratát... Péter fölment a színpadra, leült egy székre, zavarában még a kofferjét is az ölében felejtette. „Ott egy sétapálca!” – mondta az elnök, és egy végzős növendék vigyorogva nyújtott feléje egy csontfejes pálcát a sűgőlyuk mellől... De Péter nem vette át. Csak ült a széken, két keze a koffer tetején, és nézett lefelé: rám, az elnökre, a többiekre... Tűnődve, sértetten és roppant megvetően nézegetett bennünket, olyan sokáig, hogy nagyon kínossá vált... Már-már zavartan közbeszóltam volna, hogy kezdje végre a játékot, amikor hirtelen észrevettem... és szinte valamennyien egyszerre vettük észre, hogy m á r r é g ó t a j á t s z i k, hogy kínosan feszengünk, mert tekintetéből a megalázott nemesség fájdalma, fölénye és gőgös megvetése sugárzik felénk!... Képzeld el: ott ült a színpadon egy kölyök, egy nagy hajú parasztkölyök, hatalmas bakancsokban, mint egy Miki egér, némán és mozdulatlanul... mi meg odalent szólni sem tudtunk a tekintetétől... a saját szégyenünktől... Ez volt az ő arisztokratája... Aztán, anélkül hogy bármelyikünk mukkanni mert volna: hirtelen fölugrott a székéből, letette a koffert, és ügyetlenül, mint valami vásári mutatványos, mélyen meghajolt előttünk... egész a földig hajolt... És szorongva várta az eredményt... Mi pedig... fölvevük.

Péter szülei vidékről utaztak föl a doktornő hívó levelére. A csizmás, ünneplőbe öltözött apa és a fekete kendős, idős parasztasszony tétova kérdezősködés után jutott el Pest forgatagán át a kórházig. Ott toporogtak a folyosón riadtan, mint két fekete, idegen madár. Anyja még a nyitott ajtón át is belesett, s amikor megpillantotta a gumiágyon meztelenül és mozdulatlanul fekvő fiát, szeme tágra meredt, és alig érthetően motyogta: „Ó, jézusom, jézusom, jézusom!” Apja pedig morogva járkált a folyosón, és halkán dünnyögte: „Tudtam!... Tudtam előre!...” Éva leültette szobájában a szülőket. Okosan, megértően beszélgetni kezdett velük. A mama egy darabig nyugodtan válaszolgatott, de aztán hirtelen bocsánatot kért, fölállt, kitámolygott a folyosóra, és zsebkendőjét a szája elé tartva végighányta a WC kövezetét. Aztán visszajött a szobába, és sápadtan, de megváltozott, kemény arccal mondta:

– Csúnya dolog ez, kérem, nagyon csúnya... nem az, hogy meghal... két gyereket temettem el, a húgomat, szüleimet, mindannyian elmegyünk... hanem az a csúnya, hogy önkezeléssel akart véget vetni az életének... ez nagyon csúnya, aranyos doktornő!... Az ilyesmit én látni se bírom!... A föld kiveti az ilyen embert! A Péter ilyesmit nem csinálhatott, ezt mások művelték vele!... tessék megkérdeni tőle!... Bolondos fiú, szertelen gyerek, de ő ilyet nem tesz... tessék majd megkérdeni tőle!

Éva megkereste egy bárban, az Old Firenzében Péter egyik szeretőjét. A szőke, nagy mellű lány szintén vidékről jött fel, évekig építkezéseken dolgozott, majd félig hivatásos kurva lett, némi pénzt is összeszedett, és éjszaka kávéfőzőt a külföldi turistáknak. A lány bizalmatlanul fogadta a doktornőt, de aztán, zárás után, amikor a vörös drapériák alatti félhomályt szétverte egy vakítóan erős, meztelen izzólámpa, és néhány öregasszony hozzálátott a terem takarításához, leültette egy asztalhoz, és józanul, kedélyesen mesélt Péterről.

– Tuti, hogy nem akart öngyilkos lenni!... Szerintem marháskodott, valakinek játszott, meg akarta mutatni, hogy nem fél a haláltól... valami hülye játék lehetett, aztán komolyra fordult... Esze ágában se volt meghalni!... Néha velem is csinált ilyet, ismertem jól, csak röhögtem rajta... Egyszer azt mondta, haljunk meg együtt! Bele is mentem, „jó, mondtam, de te méysz előre”! És ölelt, mint aki eszét vesztette. Isteni szerető volt, ha lett volna erőm végigcsinálni a játékait, soha más ember nem kellett volna!... Imádott élni!... Az a hülye duma, hogy tönkretette a város meg a népszerűség: arra én nem adok!... Büszke volt rá, ez az igazság! Játszott az egész várossal, lenézte, ujja köré tekerte az egész okos bagázst!... Mondta is: „Nézd, hogy lesnek, hogy rebben a szemük, nem tudják, milyen állat vagyok, hová tegyenek!”... Szerintem most is röhög magában az egészen, a szíve viszket örömeiben, hogy mindenki vele foglalkozik!... Maga is csak vigyázzon: ne legyen hozzá túl jó és túl okos, mert kiröhögi magát!

Éva józanul figyelte ezt a fecsegő kis nőt.

A pszichológus szemével, és mégis, valami bizonytalan, egyre kíváncsibb emberi érdeklődéssel.

Szaporodtak a jegyzetei.

6

A fiú ezalatt elhagyottan, mozdulatlanul feküdt az ágyán. Sok vért vesztett. Még mindig gumiágyon fektették, hogy testén be ne álljon az üszkösödés. Tizennyolc kilót fogyott nem egészen három hét alatt. Egyelőre még mesterségesen táplálták, ágya mellett a vasállványon kétóránként cserélték az infúziós palackokat. A halál emléke még ott volt a szobában, Péter lehuny szemei mögött.

Éva leült az ágy szélére. A fiú meggyötört arcára tekintett.

– Maga csak hallgasson, majd én beszélek – mondta halkán és tagoltan, mint egy gyereknek. – Szalay Éva vagyok... a kezelőorvosa... Érti, amit mondok?

A fiú lassan, némán bólintott.

– Majd megismerjük egymást... majd beszélgetünk... Lát engem? – kérdezte hirtelen, és közelebb hajolt a fiúhoz.

Péter kinyitotta, majd lehunyta szempilláit. Ezzel jelezte, hogy látja.

– Tisztán?

A fiú alig észrevehetően ingatni kezdte a fejét, mintha gúnyosan azt jelezné: mi az, hogy „tisztán”?

– Jól van, most pihenjen!... Meg fog gyógyulni nálunk!

Erre a mondatra a fiú összeszedte minden erejét, Szemét kinyitotta, és száját lassan és remegve széjjelhúzta. Bántó, gúnyos, riasztó vigyor volt ez. Legalábbis Éva annak hitte.

Kezdetben nem beszélt sokat. A fiú fölényét akarta megtörni, tudta, hogy a hallgató ember fölényben van. Sokat tartózkodott a szobájában, odavitte adminisztrációs munkáit is. Hozzá akarta szoktatni jelenlétéhez; ez volt a taktikája. Órák hosszat csendben dolgozott mellette; Péter kissé félrefordított fejjel nézte az ágyától távol ülő doktornő hátát, nyakára simuló fekete haját és könyökének halk mozdulatait.

7

Éva levetíttette magának Tábori filmjeit. A filmgyár házivetítőjébe kihozatták a sebtében öszszeválogatott tekerceket. Ott nyüzsögtek a barátok, a kollégák, utolsó, félbehagyott filmjének rendezője, az egész filmes brancs. Péter állapota felől érdeklődtek. Éva idegenül mozgott ebben a számára ismeretlen világban, alig várta, hogy sötét legyen.

A vásznon falusi bál volt. Vad zene szólt, a legények verekedéshez készülődtek, bicskát szorítottak a kabátjuk alatt. És egyszerre feltűnt Péter. A kör

közepén táncolt szerelmesével, hosszú varkocsos, tiszta szemű parasztlánnyal. Érezte a veszélyt, de mosolygott – milyen szép, férfias és vonzó volt most ez a vad mosoly, melyet Éva annyira félreismert! –, és kényszerítette a lányt, hogy a szemébe nézzen, csakis az ő szemébe, miközben csizmájával döngve, erőteljesen verte a taktust, haja lobogott, és büszke tartással parancsolta a lányt is a táncra. „Úristen, az a szánalmas csontváz, az a szakállas, félig halott, vacogó kölyök!” – futott át akaratlanul Éva agyán. Aztán egy híressé vált snitt: forgott a körhinta a falusi búcsúban. Fiúk és lányok repültek körbe-körbe a nyikorgó vásári zenére, és egyszerre ott szárnyalt Éva előtt az eszeveszetten kacagó Péter. A nyikorgó láncok messzire feszültek, a párok egymásba gabalyodtak, Péter a szeretője után repült, elkapta hintájának láncát, magához rántotta, magához bilincselte a sikoltó lányt, belecsókolt a nyakába, s együtt repültek veszedelmes magasban az összefolyó és szétváló tömeg fölött.

És végül egy híradófelvétel a Rómeóból.

Egyszerre ott állt a Rómeó-Péter Júlia ravatala előtt. Ingét már leoldotta, köpenyét eldobta, s így, félig meztelenül, valami borzongató egyszerűséggel ráfeküdt szerelmesének kihűlt testére. Karjával átfogta derekát, lábaival szorosan átfonta lábait, mintha egészen magába akarná olvasztani, féltékenyen elnyelni az egész világ elől; szeme még vadul, irigyen körbevillant, majd olyan halkán, hogy még a falak se hallják, a kövek se, még a láthatatlan Isten se: mohón és rekedten suttogni kezdett a halott lány fülébe:

Drága Júliám,

Mi óvta meg szépségedet? Talán Szerelmes lett beléd a vak Halál? Itt rejteget a vézna szörnyeteg

A föld alatt, hogy szeretője légy? Úgy féltetek, hogy oldaladra fekszem...

Éva nem bírta nézni tovább. Világosságot kért, udvariasan megköszönte a vetítést, aztán alig várta, hogy megszabaduljon az idegenektől. A gyár kapujában még elbúcsúzott mindenkitől, egy távoli mellékutca felé sietett, de nem szállt a kocsijába. Járókelők mentek el mellette, sápadt arcát egy kirakat felé fordította, egészen közel az üveghez, mintha nézne valamit; és szemét váratlanul elborították egy önmaga számára is titkolt mélységből előtörő, érthetetlen és szégyellni való könnyek.

Megpillantotta arcát az üvegen. Fanyar mosollyal nyugtázta a látványt.

Kocsijába ült, beindította a motort és elrobogott.

8

Vasárnap délelőtt a Balatonra mentek az Öreggel. Szélcsendes, tavaszi idő volt, a tó vize hullámtalanul tiszta és néptelen. Fürdőzőket, egy-két vakmerő kölyköt kivül, nemigen lehetett még látni, de a távolban már vitorlások vesztegeltek, és a móló felől ide hallatszott a kotrógépek monoton dübörgése.

Elkérték a szomszédától a kulcsot, bementek Péter elhagyott házába. Az apró, fagerendás ház egy magas bokrokkal szegélyezett kis telken állt, közvetlenül a vízparton. Néhány lóca, porlepte, gyalulatlan faasztal és zavaros, nyilván a környékből összehordott bútorokkal volt tele. Látszott, hogy sohasem lakták be teljesen. Ágy nem is volt benne, a földön vastag szőnyegek, tarka plédek, takarók és matracok heverték. Egy falárában sok kacatot találtak: leveleket, eltört nyelű ostort és egy spárgával átkötött dobozban megtalálták a fiú naplóját is. Ilyesmi állt benne: „olyan ember társaságát, mint az enyém, el nem tudnám viselni!”... „Itt volt ő is, nem szeretem, de amikor alattam feküdt, éreztem, hogy lüktet, ver a kis szíve! Erre megsajnáltam. Nem szabad kínozni!!”... Majd egy csupa nagybetűvel írt, pirossal aláhúzott sor: „ÚRISTEN, ANYÁCSKÁM! KÖSZÖNÖM, HOGY MEGSZÜLTETEK, HOGY ÉLHETEK A FÖLDÖN!!! ÍGÉREM, HOGY HÁLÁBÓL NAGY DICSŐSÉGET HOZOK NÉKTEK!! VALAHÁNYSZOR TAPSOT HALLOK, DIREKTE MINDIG AZT GONDOLOM HIRTELEN: AZ ISTENNEK ÉS AZ ÉN MUNKÁBAN ELGYÖTÖRT ANYÁCSKÁMNAK TAPSOLTOK ODALENT!!” Majd a füzet túloldalán kezdve, nyomtatott betűkkel egy bizalmas beírás: „Játszani = b...! Rettenetesen szeretek. Baj ez?...”

Valami jogosnak vélt kutatóöszönnel turkáltak a fiú holmijai között. Éva azonban már abbahagyta volna az egészet. Illetéktelen, privát kíváncsiságnak tartotta ezt a kutatást. Úgy érezte magát, mint egy tolvaj. Szemérmesen, rosszul palástolt ingerültséggel beszélt az Öreggel. Haza akart menni. Adrián azonban maradni akart még.

Autójából plédet szedett elő, leterítette a parti kövekre. Kilépett a cipőjéből, övig kigombolta ingét, leült és őszülő szőrzettel borított széles mellkasát a nap felé fordította.

– Gyere!... – mondta Évának, aki felöltözve, szótlánul álldogált a küszöbön. – Gyere, süt a nap!... Miért nem jössz?

Éva csak állt, arcát árnyék takarta.

– Megfürdöm! – mondta hirtelen. Feje fölött áthúzta ruháját, lefejtette harisnyáját, melltartóját, és belegyalogolt a vízbe. Elmerült, felbukott, egyre távolabb került a parttól. Már egészen a bolyánál járt, derekáig ért a víz. Karja libabőrös volt, és fehér mellének bimbója keményre merevedett, mint egy málnaszem.

9

Magasra támasztotta a párnát Péter feje mögött. Leült mellé az ágyra, kezébe vette a meleg húslevessel töltött csőrös csészét, és a fiú szájához közelítette. Péter csendesen, mohón szívogatta a táplálékot. Közben szemével huncutul, mosolyogva tekintett Éva szemébe. Hirtelen elfordította a fejét. Valamit

mondani akart. De nem ment. Száját többször kerekre formálta, míg végre nehezen sikerült kiböknie:

– Daduskám!...

És derűsen röhögni kezdett, majd köhögni és végül görcsösen csuklani.

Ez volt az első szava. Éva mosolyogva törölte le a fiú szájáról a lecsurgó levest, majd

„szoptatta” tovább.

Péter azonban újra elfordította a fejét, s most már komolyan, megint csak nagy küzdelem után kérdezte:

– Milyen... nap... van?

– Negyedike – válaszolta Éva, és amikor látta a fiú szemében a gyanakvó, értetlen döbbenetet, hozzátette: – Május negyedike... három hete fekszik már!

Ekkor értette meg, hogy a fiú nem daczból hallgatott eddig. Képtelen volt beszélni. Alig forgott a nyelve, és szégyellte a gyengeségét is. „Semmit se tudunk egymásról! – vallotta be Éva azon az utolsó éjszakán, amikor kísértem fölfelé a széljárta, csöndes budai utcán, halála előtt néhány órával. – És a tudomány, meg az analízisek, meg a vallomások... szart se érnek! Az élet olyan nyomorultul egyszerű... olyan szánalmasan egyszerű...”

10

Először állni tanította meg a fiút. Hóna alá nyúlt, lassan fölültette az ágy szélére. Aztán megfogta a csuklóját, átszorította a derekát, és a talpára állította. Péter egész testében vacogott, didergett, gerincét kiverte a verejték. Görcsösen kapaszkodott a lányba. De düllelt szemmel, vonagló izmokkal valahogy mégis fölállt, sőt, két-három lépést is próbált tenni. Éva azonban nem bírta el, visszavezette az ágyhoz és lefektette.

A fiú nyitott szájjal terült el az ágyán. Halántékán lüktettek a megduzzadt erek, az ájulás szélén volt.

Aznap délután a vizitnél Éva éppen a folyosó végén beszélgetett két fehér köpenyes orvostanhallgatóval, amikor hirtelen kivágódott a különszoba ajtaja: megjelent a küszöbön Péter. Imbolyogva, szélesre terpesztett lábakkal megállt, kezével lassan elengedte az ajtófélfát, és most már így állt: minden kapaszkodó nélkül. Sovány hasán rángatóztak az izmok, csupa csont lábai megroggyantak, de arcán nem látszott egyéb, csak büszke, részeg diadal... Aztán hirtelen ellökte magát, és csápoló karokkal megindult a lány felé. Szédelegve jött, elsodorta az útjába állókat, és mielőtt a döbbsent Éva egy lépést is mozdulhatott volna: áttámolygott a hosszú folyosón, és beleszédült a karjaiba. Ráborult a vállára, lihegett, zihált, majd röhögni kezdett.

Éva zavartan, meglepetten tartotta a fiút, aki görcsösen csuklani kezdett, arca vonaglott, meg-megrándult, de egy pillanatra sem tűnt el róla a vad, diadalmas

mosoly.

Teljesen kikészült erejével. Tolókocsit kellett hozatni, a nővérrel valahogy beleültették, és visszatolták a kórterembe.

Estefelé még mindig rosszul volt, a láza is felszökött, enni se bírt. Éva nagyon megszidta, erélyesen és roppant szigorúan, és ekkor Péter megfogadta, szavanként ismételt esküvel fogadta, hogy többé soha nem tesz ilyen esztelenséget,

11

Ezekben a napokban Péter csendes volt, szelíd és kiszolgáltatott. Vizitek előtt szépen elsimította takaróját, kemény szálú, göndör haját is megfésülte, és mélyen beesett nagy szemével hálásan tekintett Évára, aki naponta mosta le sovány testét, karját, mellkasát és vékony combjait, miközben okos taktikával irányította beszélgetéseiket is. Az öngyilkosságot egyelőre még nem hozta szóba.

– Szerelmes már beléd? – kérdezte az Öreg.

Késő délután volt. Kocsival mentek a svájci követségre, ahol egy ünnepély várta Adriánt: a svájci Orvostudományi Egyetem tiszteletbeli tagjává választotta. Mint mindenhová, ide is magával vitte Évát, és a kocsiban beszéltek meg Péter ügyét is. Az Öreg kérdése egyáltalán nem volt meglepő vagy szokatlan. A beteg szerelme orvosa iránt, különösen a lelki sérülteké: tudományos tény, szinte közhely. A betegnek ez a vonzalma a kapaszkodó, mellyel orvosa egy sajátos hatalom révén el tudja mozdítani a holtpontról, vissza tudja állítani az örvénybe került lélek méltóságát. Itt az se számít, hogy férfi vagy nő az orvos, mert ez a szerelem egyetemes, itt csak lélek áll lélek előtt, ahogy ezt a görögök tudták és hitték. „Talált pénz” – így nevezte az Öreg ezt a szerelmet, mellyel hatalmas ívű pályája során magához kötötte a gyengébb, töröttebb embereket, s akiket később mind keményen le kellett választania magáról és elfelejteni a múlt időben. Ez volt Adrián titka. És ez volt az oka mérhetetlen magányosságának is.

– Csodálatos fickó!... – mondta a kocsiban, miközben egy hosszú és forgalmas útra kanyarodtak. – Nem az a lényeg, hogy paraszt... Igazi ember!... Ősember! Ahogy frissen lekerült az isteni fazekas korongjáról!... Hm, mit szólsz hozzá?... Ez nem töpreng, nem komplikálja össze az életét elvekkkel... ez csak van! Gyönyörű!...

A követségen rengeteget ivott. De az italtól csak még józanabb, még okosabb lett. Önkontrollja pattanáig feszült, pontszerűen sugárzó, szürkés-kék szeme ilyenkor áthatóvá vált, s az volt az érzésed, hogy szíved legkisebb vérköreit is látja. Jóval éjfél után ott ült Éva ágyán, szmokingja zsebéből kikandikálta sebtében belegyűrt díszdoktori oklevél, s miközben Éva már papucsban járkált körülötte, kávéfőzőt és a szűk kis konyhában előkészítette a

csészéket: ő lázasan, tűnődve, szinte önmagának beszélt.

– Azt mondják: „eszme”... meg „szerencse”... Hazugság! A szerelem... csak a szerelem csinál mindent ebben a zavaros életben!... A többit az ember találta ki, de a szerelmet... azt az Isten! – így mondta, „isten”, bár szilárd materialista volt, s ezen a szón sem valami vallásos dolgot értett, hanem a szavakkal megfoghatatlan őstényt, a valóságot. – Ide hallgass!... Én pontosan tudtam, ki maradhat életben... százhuszan voltunk összezárva... százhusz ember a táborban... zsidók, cigányok, kommunisták... és én tudtam, vagy sejtettem, hogy „te meg te megdöglesz, te meg túléled!”... Akit húzott valami haza, túlélte! Legalábbis esélye volt, sokkal nagyobb esélye, mint azoknak, akik csak hittek vagy politizáltak... vagy a saját bőrüket akarták menteni... Hiába szervezkedtünk, hiába konstruáltuk meg az egész kitörést... amikor már menekülni kellett... és ott volt mindenki előtt az út: nem bírták!... Elfáradtak, érted? Belehasaltak a nyomorba!... De az ilyen, mint ez a Tábori... az ilyen tovább megy! – elmosolyodott halványan, gúnyosan, keserűen. A kávéjához sem nyúlt, melyet Éva a kezébe adott, csak tűnődve forgatta a csészéjét: – Az ember mindent csak valakiért csinál... valakinek játszik, valakiért törekszik... önmagunkért, úgy látszik, nem érdemes!... Színház! – tette hozzá, és keserűen felnevetett. Letette a csészét, ruhástul hanyatt dült az ágyon, egy darabig hunyorítva nézte a mennyezetet, majd karjával elfödve szemeit, szinte önmagának mondta: – Pedig így, egyedül... a saját fejemen belül is... mennyi szép és pompás dolog... mennyi jó kis harmónia... amiért érdemes lenne!...

Ilyesmiket beszélt az Öreg azon az éjszakán. Később menni akart, de Éva nem engedte. Félt, hogy karambolt csinál. Ott tartotta magánál, megágyazott és lefeküdtek. Még sokáig beszélt a sötétben is, majd magához húzta a lányt, és reménytelen mohósággal ölelte. Kérte, hogy nézzen rá, hogy nyissa ki a szemeit. Éva agyában valahogy összemosódott minden: Péter, az Öreg, saját zűrzavaros lelke; közönyös jósággal túrta és magába fogadta a férfivilágnak ezt a megoldhatatlan boldogtalanságát. S miközben mindezt elmesélte nekem, szánakozva és megvető mosollyal tette hozzá:

– „Koldusok vagytok!... Mind koldusok vagytok!”

12

Kezdetben azt tervezte, hogy hipnózissal gyógyítja a fiút. Később kiderült, hogy semmi szükség rá. Péter teljesen a hatalmába került, és olyan formálható lett, mint a viasz.

Ezekben a napokban már sokat beszélgettek. Már amennyire egyáltalán beszélgetni tudtak egymással. Nemcsak most, hanem később is, szerelmük talán legboldogabb időszakában, amikor egy különös vonzalom révén már én is közéjük tartoztam, s együtt kóboroltunk hármásban a pesti éjszakában, én is azt

tapasztaltam, hogy ennek a két embernek lényegében nincs mit mondania egymásnak. Ennek a félelmetesen okos, rengeteg könyvön iskolázott pesti zsidó lánynak semmi köze nem volt Péter paraszti lényéhez, s ami egyéb is volt benne, a színész, a színházi világ játéka, titkos jelszavai: azt meg egyenesen meg se értette Éva. Megdöböntő volt látni, hogy ha csak egy órára kettesben maradtak, már nem tudtak beszélgetni egymással. Süket csönd, zavaró idegenség állt közéjük.

Miközben halálosan szerették egymást.

Kezdetben Péter azzal hidalta át ezt az óriási távolságot, hogy bohóckodott. Mindenféle dolgot eljátszott Évának, és rengeteget mulattatta. Eljátszotta a szomszéd kórterem betegeit: az állandóan szépítkező úriasszonyt, aki mindig a lábkörmét lakkozta, és vizitek előtt kölnizte a hónalját és füle tövét; a nyugtatókkal és altatóval telitömött vállalati igazgatót, aki félálomban írta alá a behordott ügyiratokat, s csak akkor ébredt föl, amikor a jó seggű ápolónő behozta a reggelijét; a szemüveges mérnök alattomos kis flörtjeit; majd eljátszotta a viziteket is.

Éva úgy kacagott, hogy a könnyei is kicsordultak, amikor a pizsamás, mezítlás Péter kirohant az ajtón, és bejött mint Wolf Tamás. Nagyképűen és szórakozottan pupilla reflexeket csinált, s miközben elmélyülten és látszólag érdeklődve hallgatta a beteg panaszait, fejét váratlanul félrehajtotta, megjelent a szemében egy könnycsepp (valódi könnycsepp Péter szemén), és már ő panaszkodott és bőgött saját elhibázott élete miatt... Aztán letörölte egy kendővel a könnyeit, kifújta magát, rekedten kuncogott, nevetgélt, érezte, hogy formában van... És egy zseniális paródia következett az Öregről. A fiúnak szinte az egész teste, még a szeme is átlényegült, Éva úgy érezte, hogy az Öreg maga áll előtte – mert ezekben a játékokban ő játszotta a beteget –, s az Adrián-Péter elkezdte vizsgálni Évát. Megdöböntő volt a játéka, még kezének tartása és mély zengésű hangja is az Öreget idézte. Olyan embert játszott el, aki fél az örülettől. Így nemcsak betegét, hanem elsősorban önmagát figyelte pokoli erős kontrollal, szemében az időnként feltűnő hunyorgó téboly jeleit azonnal visszaparancsolta, és ettől az önfegyelemtől keze olyan görcsössé vált, hogy hirtelen összeroppant benne a sztetoszkóp.

Éva nevetett, nevetett.

– Most játsszon el engem! – kérlelte a fiút.

– Jó! – mondta Péter lelkesen. – Adja ide a köpenyét!

Kiszalad az ajtón, néhány pillanatig várt, majd megjelent újra a küszöbön, a szűk kis fehér köpenyből mulatságosan meredtek elő csontos lábai és könyökéig meztelen inas, szőrös karjai. Ajkát megnyálazta, tétován álldogált egy darabig, majd szemérmesen legyintett:

– Nem megy... nem megy – mondta.

És dideregve, fázós talpakkal visszabújt az ágyba.

Délután Éva tolókoksit szerzett, és levitte a fiút a parkba. Végigtolta a hosszú fason, bekanyarodtak a szanatórium épülete mögé, ahol már a budai hegyek emelkedtek dúsan virágzó bokrokkal és gondozatlan, terebélyes lombú fákkal. Tavasz volt, tiszta, de már fáradt napsütés: az erdők felől fanyar illatot hozott a szél. Éva úgy vélte, hogy a természettel való találkozás fontos lehet ennek a fiúnak; kiemelte a kocsiból, és sétáltatta a pázsiton. Péter azonban nem élvezte a napsütést, szótlán volt és mogorva. Görcsösen kapaszkodott Éva könyökébe, majd eltávolodott tőle, és egyedül bandukolt egy fatörzsig. Megállt, tétován körülnézett, papucsos lábával félretolt egy nedves göröngyöt. Lassan leguggolt, s bár Éva nem látta tisztán, de mintha a földet simogatta volna a tenyerével.

Nemsokára jött is a kocsizhoz.

– Most már menjünk vissza! — kérlelte Évát, és laposan, fáradtan csak a földet nézte. Éva visszatolta a kórterembe.

Amint elrendezte a takaróit, érezte, hogy a fiú ott áll mögötte, valahol a falnál. Megfordult, és ekkor Péter hirtelen térdre esett előtte, arcát belefúrta az ölébe, és rekedten, lázasan motyogni kezdett, nem lehetett érteni, mit. Éva teljesen tehetetlen volt, majdnem elvesztette egyensúlyát; megragadta a fiú sűrű haját, próbálta valahogy elhúzni, hátrafeszíteni a fejét, Péter azonban mindkét kezével görcsösen szorította combjait, majd fölnézett rá, és teljesen elváltozott arccal, szinte könyörögve kiáltotta:

– Szeretem, doktornő, beleszerettem magába!... Mit tegyek?... Csak vackolódok, gyötrődök, ha nem látom, ha meghallom odakint a hangját... nem bírok én már hazudni tovább: legyen a feleségem!

Az egészben volt valami félelmetesen komikus. Még néhány szál erdei virágot is szorongatott a kezében, ott kaparta össze a parkban, nyilván régóta tartogatta már a pizsamája alatt, mint valami kelléket.

Az egész jelenetet előre kitervelhette, és volt is benne valami játék, de csak úgy, mint Péternél mindig, hogy közben valóban szenvedett, és akár bele is dögölt, színpadon, életben egyaránt. Nem ismerte a különbséget: a saját gyötrelmes élete volt a játék.

Éva egész testében görcsösen megfeszült. Alig tudta ellökni, kitépni magát a fiú karjai közül. Péter hiába látta, hogy bajt csinált, hiába próbálta volna ügyetlenül magyarázni, menteni a dolgot – nem törődött vele.

Ott hagyta a földön, és napokig be se ment hozzá.

13

Erről a néhány napról keveset tudok. Délutánonként az anyjánál ebédelt, szombaton este a szokásos koncertre ment Wolf Tamással. Előtte, csütörtökön és

pénteken megtartotta délelőtti vizitjeit, de Tábori Péter szobájába nem ment be. Vasárnap és hétfőn se ment be hozzá, pedig vasárnap este ügyeletes is volt. Az Öregnek mindent elmesélt, a lánykérési jelenetet is. Nevettek rajta, s ha később szóba került közöttük Péter, Adrián mindig csak úgy beszélt róla: „a vőlegényed”. Már negyedik napja került a fiú szobáját. Szándékos távolságot akart teremteni, éreztetni vele orvosi tekintélyét, megtörni a lassan gyógyuló fiú ösztönös vadságát. S csak később vallotta be – mert akkor már nagyon szerencsétlen és őszinte volt –, hogy valami érthetetlen okból kínozni akarta Pétert. Néha megleste a kórteremben, látta, hogy boldogtalanul üldögél az ablaknál, látta, hogy ebédjét és vacsoráját érintetlenül hozza ki a diétás nővér. Látta a folyosón magánosan sétálni, s amikor letekintett a főorvosi szoba ablakából: látta, amint egyedül és nyomorultul kóvályog az intézet parkjában. Rettenetesen sajnálta a fiút, önmagát pedig megvetette, sőt gyűlölte is ezért az aljas játékért, mégse ment be hozzá! Arra vágyott, hogy vergődjön és szenvedjen ez az ember, hogy kínlódva élje át az elhagyatottság óráit, csakis azért, mert szereti őt. És hiába próbált tiltakozni az aljassága ellen, hiába mondogatta magának, hogy mégis egy beteg, egy tönkrement, legyengült, szerencsétlen fiúval műveli mindezt: esténként mintha egy kaján démon számolta volna össze a lelkében: „megint egy nap!... megint egy győztes nap!”... És a fiú szenvedése mintha az ő boldogságát növelte volna, s pillanatokig már azt is remélte, hogy ez örökké így fog tartani. Először élte át azt a kéjes közönyt, mellyel a bennünket szerető embert meggyötörjük – mivel először szerették őt ilyen hatalmasan.

És ettől a bűnös érzéstől valahogy boldog is lett. Önbizalma megnőtt, egyszerre tágasnak, szépnek tartotta az életét, és felelőtlen, sohasem teljesített ígéreteket tett. Vasárnap éjszakai ügyeletén átment a szomszédos épületbe, Wolf Tamáshoz. Sokáig beszélgettek, együtt is aludtak. S ez a megunt kapcsolat is milyen szépnek tűnt egyszerre! Reggelfelé újra szóba került a házasságuk. Tamás harmincöt éves elmúlt, gyereket akart, s Éva úgy gondolta: miért ne? Végül ő is harmincéves volt, s egyszer már választóvonalat akart húzni ebbe a könyvekbe és állandó szolgálatba temetkezett unalmas életébe, ahol a napok és évszakok olyan egyforma robotban teltek, hogy szinte azt sem érezte, hogy él. És reggel, amikor vizes fürdősapkájában, meztelenül megállt a fürdőszoba tükre előtt, szappanhabos tenyerével végigsimította boldog arcát, és azt mondta önmagának, hangosan: „Szervusz!” És nevetett. Közben, mint mindig, most is figyelte önmagát, de ezúttal a figyelő belső szem is boldogan sugárzott vissza rá.

Kedd reggel volt. Két nővérrel, az alorvossal és egy orvostanhallgatóval járták sorba a kórtermeket. A folyosón jöttek végig, amikor Péter szobájának ajtaja lassan kinyílt.

Ott állt a fiú a küszöbön. Haját és szakállát tisztességesen megfésülte, de arca

szokatlanul beesett volt. Látszott, hogy napok óta nem aludt. Valami szárnalmas tréfával, mosolyogva szalutált a doktornő felé, és ujjaival jelezte, hogy fejére hamut hint.

Éva köszönt neki, udvariasan érdeklődött az állapota iránt, s már vonult is tovább a sleppel.

14

Este az Öreg kitüntetését ünnepelték. A Citadella boltíves éttermében nyolc személyre terítettek, színes gyertyák égtek az asztalon. Piros mellényes pincérek hordták föl a tálakat, az asztal mellett sisteregve készült a lángoló palacsinta, a hosszú folyosó benyílójában magyar ruhás, zsinórozott mellényű cigánybanda játszott. A nagy hangzavarban alig értették egymást. Éva az Öreg mellett ült, ezüstsálakkal átszótt kisestélyi ruhában, meztelen nyakában zöld fényű kő csillogott. Szép volt és tekintélyes, mint egy királynő. Még éjfél után is éber figyelemmel irányította a háromnyelvű társalgást. Egyszerre hallotta, hogy a nevét szólítják. A portás járkált levett kalappal az asztalok között.

Telefonhoz hívták.

A készülék ott állt a söntéspulton, nem messze a konyhától. Be kellett fogni a fülét, hogy halljon valamit. Tenyeréből tölcseért formált, kétszer is hallózott, míg a vonal túlsó csendjéből megszólalt egy hang.

– Meddig akarja még csinálni ezt?

Éva elsápadt. A hirtelen izgalomtól remegni kezdett, sokáig szólni sem tudott.

– Honnan beszél? – kérdezte végül.

Rádöbrent, hogy éjfél is elmúlt. Ilyenkor már az iroda zárva, a kórházból nem lehet telefonálni. A fiú ruhái, véres inge és zakója még a központi raktárban vannak.

– Honnan beszél, Péter?

– Innen az utcáról.

– Utcáról?!... Milyen utcáról?

– A nevét nem tudom... ahol a busz fordul, a tér után.

– Hogyan került az utcára, Péter?

– Kijöttem. Üljön az autóba, jöjjön értem. Várom magát.

– Menjen vissza!... Nagyon szépen kérem, menjen vissza a kórházba azonnal, nekem tesz borzalmasan rosszat!... Hallja amit mondok?

– Ha nem jön, én megyek oda. Így, ahogy vagyok!

A fiú nevetett.

– Jézusom!... Mi van magán?

– A maguk pizsamája. Nagyon csinos... Szeretem magát.

Éva kétségbeesetten tapasztotta tenyerét a füléhez. Alig hallott valamit a konyha lármájától. Hirtelen eszébe jutott, hogy a kórházkapu zárva van, a telefonfülke

pedig legalább háromszáz méterre lehet, olyan távolságra, melyet a fiú képtelen megtenni. Hiszen még húsz-harminc méteres séta után is kimerült a parkban. Inogva járt, és mindig a karjába kapaszkodott.

– Péter, ide hallgasson!... Tudom, hogy hazudik! Tudom, hogy a kórházból beszél...

– Honnan tudja?

– Feküdjön vissza, nagyon szépen kérem!... Én most nem jöhetek, nagy társasággal vagyunk itt... a professzor úrral!... Holnap reggel bejövök magához, és mindent megbeszélünk! ... Érti, amit mondok? Péter!... Péter!... Péter!!!

A vonal másik végén hosszú, süket csend volt.

Majd mégis megszólalt a fiú, jól érthetően, szomorúan:

– Legyél nagyon boldogtalan.

És letette a kagylót.

Éva visszament az asztalhoz. Azt hazudta – talán akkor hazudott a Öregnek életében először –, hogy az anyjával beszélt. Folytatta a társalgást, kiitta a poharát, látszólag nem történt semmi. „Rohadt bohóc, majdnem becsapott!” – gondolta magában, s még azt is elhatározta, hogy holnap is kurtára fogja majd a beszélgetést. Úgy érezte, egész stratégiája összeomlik, ha enged az ilyen eszeveszett, ravasz trükköknek.

Ahogy azonban telt az idő, egyre bizonytalanabbá vált. Bár szinte lehetetlen, de hátha elvergődött ez a fiú a telefonfülkéig? Valakit megkért, valaki segített neki, de kicsoda, ilyenkor éjfél után?... Tudta, hogy nem találja ott, de egyszerűen saját, inkább orvosi lelkiismeretének megnyugtatása miatt elhatározta, hogy megnézi azt a telefonfülkét.

Ügyes kifogással elköszönt a társaságtól, megígérte, hogy fél órán belül visszatér. Majd kocsijába ült, és robogott föl a hegyre.

15

Az autóbusz vonalát követte. A játszótér után befordult, ment még vagy ötven-hatvan métert, és a néptelen utca sarkán, nem messze egy szürke nyomókúttól megpillantotta, amit keresett. A telefonfülke üresen állt.

Elmosolyodott,

Kiszállt a kocsiból, körülnézett a környéken. Hűvös, száraz szél fújt. Hosszú, fehér stóláját a karjaira fonta, s borzongva betakarta meztelen vállait. Néhány lépést tett fölfelé a macskaköves úton, benézett az egyik sötét mellékutcába, átment a játszótér nyikorgó, összekoccanó hintái között: nem talált senkit. Csak alvó házak, lehúzott redőnyökkel. A magasban lengő lámpák fénykörei imbolyogtak végig az úton.

És egyszerre félni kezdett. Nem tudta, hogy miért. Nem az egyedüllét miatt. Sőt, úgy érezte, mintha sokan vennék körül: láthatatlan, nem rosszindulatú, de

szomjasan hívogató szellemek serege, akikkel már régen megbeszélte ezt a találkát. Nyüzsögtek, suttogtak, szinte súrlódva hozzáértek, ahogyan síkos halak érnek az ember testéhez fenyegetően mély vízben. „Mi ez?” – gondolta hirtelen. Megrettent, mint egy babonás vénasszony a temetőben? Soha nem élt át ilyen érzést, még csak hasonlót sem. Gúnyosan figyelte önmagát, amint megfordult és kopogó léptekkel szinte menekült vissza a kocsijához.

Didergett a leküzdhetetlen szorongástól, s közben csendesen röhögött magán. A zárt kocsiban kissé megnyugodott. Bekapcsolta a reflektort, éles csóvájával végigvert a magasba emelkedő, keskeny hegyi utcán.

Legalább százötven méternyire ellátott: senki sem volt az úton.

És egyszerre a mézsfehérre világított telefonfülkében meglátott valamit.

Odasietett.

A készülék oldalán, csillogó fémkampón lógott egy kabát.

Péter csíkos pizsamakabátja.

Zsebeiben aprópénz, érmék és üres papírok.

16

Az ügyeletes éjszakai portás szélesre tárta előtte a kórház vaskapuját. Senki se ment ki, mondta, este tíz óra óta senki nem ment ki innen.

Mielőtt belépett volna Péter szobájába, újra elfogta az az ismeretlen, szorongó érzés, és most már tudta, hogy ez nem kívülről ered, hanem saját bensejéből, egész testét és lelkét fölkavaró pánikból.

A szobában sötét volt. A fiú az ágyon feküdt, nagyon kimerülten, nyakáig húzott takaróval.

Éva szigorúan, csaknem rosszkedvűen állt meg az ágya előtt. Odanyújtotta a pi-zsamakabátot.

– Ezt vegye föl!... Gyorsan! – mondta erélyesen.

Péter kivackolódott a pokróc alól, és sietve, alázatosan belebújt a kabátjába. Arcán egy futó pillanatra hálás mosoly villant.

– Hogyan került ki innen? – kérdezte Éva. – Átmászott a kerítésen?...

– Szeretem magát – mondta Péter, és bal kezével vackolódva kereste a kabát ujját.

Éva még mindig fölötte állt, komoran, elől összefogott kezekkel.

– Ide hallgasson, így nem leszünk jóba!... A halál széléről hoztam vissza... hetek óta ülök az ágyánál... etetem, mosdatom... a többi betegemmel alig tudok törődni maga miatt... és akkor ilyen hülye hőstetteket csinál!...

A fiú szélesen elmosolyodott.

– Daduska! – mondta hálásan.

– Megint tönkreteszi magát!

– Az lehet.

– Miért akart meghalni? – kérdezte váratlanul Éva.

– Nem én akartam.

– Hanem?

A fiú sejtelmesen mosolygott, és ujjával a magasba mutatott.

– Az Isten.

– Örökké játszik... marhászkodik!... Egyetlen őszinte szava nincsen!

– Gondolja?

– Miért vágta fel az ereit?!

Péter megemelte a bal kezét, töprengve nézte csuklóján a csúnyán összeforrt, ráncos varratot, majd tűnődve mondta:

– Meg akartam nézni, milyen a halál.

Éva megborzongott. Szótlanul nézte a fiút.

– Üljön le! – mondta szelíden Péter, és sebesült kezével végigsimította ágyán a lepedőt. – Ne féljen tőlem...

– Miért hiszi, hogy félek magától?

– Látom – mondta csendesén és egyszerűen. – Azért nem jött napok óta, mert fél. Megijedt a saját szívétől... van ez így... csak az ajtó részéből lesett meg a professzor ablakából... mert gyáva.

– Ez nem igaz! – mondta hirtelen Éva, és rémülten hallotta, hogy csaknem kiabál.

– Jó, nem érdekes! – legyintett a fiú, és újra elmosolyodott. – Fontos, hogy végre itt van.

Ez a bántó, fölényes mosoly váratlanul visszaadta a lány önbizalmát. Egyszerre idegenné, sajnálnivalóvá vált előtte ez az ember. „Szerencsétlen, primitív bohóc!... abszolút idegen!... a bőre, az arca, a fogai, a széles pofacsontjai... az egész ravasz, erőszakos kis lelke!... Minden idegen!”

Leült az ágya szélére, és most már okosan, jóindulattal mondta:

– Ide hallgasson, Péter, nem szabad összekeverni a dolgokat! ...Úgy érzi, hogy szeret, mert törődök magával, mert maga most nagyon gyenge és rossz bőrben van, mindig csak engem lát... Ez nem szerelem... Kimegy innen, és meglátja...

– Kimegyek? Hová mennék?

– Folytatja szépen az életét.

– Mit folytassak azon?... Fenenagy zsvajos város, nincs benne senkim, semmim. .. Odahaza meg nem szeretek már... elszoktam tőlük... ők is éntőlem... meglesnek az utcán, mint valami díszpintyet!... Majd meglátja!

– Honnan látnám meg? – kérdezte Éva.

– Elviszem mihozzánk. Megmondtam az anyámnak is.

– Mit mondott meg?!

– Hogy elveszem feleségül. Megmondtam.

Éva most már hangosan, indulatosan fölnevetett:

– De hát hogy gondolhat ilyet egyáltalán?... Nekem férjem van!

– Senkije sincs – legyintett szánakozva, csaknem megvetően a fiú. – Egyedül van, és nyomorult. Látni a szemén... Azért szerettem meg... nem szép... nem is túl jó... majdnem megölt engem.

Éva elsápadt ettől a hálátlanságtól.

– Ez gyalázatos mondat volt!

– De igaz... Azt hittem, megrohadok, napok óta... hogy ott pusztulok el, amíg visszavergődtem attól a kicseszett, kurva telefontól!... Ide nézzen!

És föltárta a takaróját.

Teste, karja és hasa alja teli volt véres csíkokkal.

– Mit csinált?... – kérdezte iszonyodva Éva.

– Az üvegcserepek... a kerítés tetején.

Hosszú, néma pillanat volt ez. Éva csak nézte a fiú komoly szemeit, görcsösen vonagló arcizmait. Péter pedig fölemelte a lány lecsüngő kezét, megfogta a tenyerét, fölfelé fordította, és ráfektette arcát. Lehunyta szemét, s a hirtelen felfutó könnyeken át mosolyogva mondta:

– Daduskám, életem!... Kellesz nekem nagyon!... Szerelmem, kellesz nagyon!

Éva egy hirtelen feltörő örvényen át, mégis valami megrendült, szomorú, józan szemmel nézett le a fiú fejére. Szabad kezével tűnődve simogatta dús haját, görcsösen belemarkolt, elengedte, majd újra simogatta.

– Nagyon rossz vége lesz!... – sóhajtotta maga elé.

– Ne félj!...

– Te nem tudod... ennek nagyon rossz vége lesz.

A fiú pedig az arcába nézett, magához húzta, és szelíden, mint egy gyerek, megcsókolta a száját. Árammal teli, idegen érintés volt, kissé kijózanító is, mivel testüknek ez az első találkozása messze lekéselt képzeletük rejtett s már nagyon is régóta tartó ölelkezésétől.

Régi dolog, hogy lomha testünk mindig lemarad a sorsunk mögött. Tudták ők is, ezért ott maradtak egymás mellett: szoktatták magukat az idegen ízekre, bőrük idegen illatára. „Nem tudok még csinálni semmit!...” – mondta sajnálkozva Péter, és vézna testére mutatott. Majd minden átmenet nélkül elaludt Éva mellén. Minden erejét kiadta. Ott hagyta a lányt egyedül, gyötrődve, saját lelkének zűrzavarával.

Éva lassan letette az elnehezült, kócos fejet a párnára. Megnézte az óráját: fél egy múlt tíz perccel. Még visszaér az étterembe, ha igyekszik! De rögtön eszébe jutott: minek? Bezárta az ajtót, kilépett szorító cipőiből, s ott maradt Péter mellett az ágyon. Csak meztelen vállát takarta be, fázott az estélyi ruhában. Hajnalig nem tudott elaludni. Nézte az alvó fiú vonásait: sűrű szemöldökét,

durva, szögletes arccsontjait, vakmerően előrebiggyedő húsos alsó ajkát. „Meg kell szoknom!... Meg kell szoknom!” – tanította magát némán a sötétben.

MÁSODIK FEJEZET

1

Szombat délben Éva az anyjánál ebédelt. Ilyenkor összejött az egész család. Hátul terítettek, a hatalmas méretű pasaréti villa teraszán, színes napernyők alatt. Az almazöld abrosszal terített asztal végén a nagymama ült, galambősz, hajlott hátú matróna. Nyakán lila bársonyból egy finom túvel rögzített kendőcskét viselt, hosszú, lecsüngő fülei átlátszóvá váltak a napsütésben. Szellemes, roppant művelt öregasszony volt; idegenek előtt legalább hét évet letagadott életkorából, csak nyolcvanat vallott be. Ingujban, nyári blúzokban ült körülötte az egész társaság: fia, két lánya, vejei és unokái, közöttük Éva, akinek nem volt étvágya, csak üldögélt szótlanul, mélyen elmerülve a nádfonatú székében, és úgy nézegette ezt a zavarosan fecsegő, politizáló családot maga körül, mintha vendég lenne egy szertartáson, melyen életének emlékei, csupa távoli ismerős, élő és mozgó bábu venné körül, akikhez semmi köze sincsen. Az asztal túlsó végén anyja ült, a Mama, akinek élete egyetlen értelme és célja ő volt, az egyetlen gyerek, és ezért most sajnálta őt nagyon.

Régebben még eltűnődtek ezeken a szokásos szombati ebédeken, hogy annyi infernális szenvedés és veszedelem után milyen szépen együtt maradt a család. Csak Éva apja nem tért haza: a dachauai koncentrációs táborban halálra kínozták, és tetemét belökték a tömegsírba. Éva jóformán alig emlékezett az arcvonásaira. Hétéves volt, amikor elszakították tőle, s utána együtt menekült és bujkált két és fél éven át anyjával. Amikor háború után visszatértek a gettóból, csontsoványan, kiéhezve és meggyötört lélekkel: házukat lebombázva találták. A romok alól pedig széthurcoltak mindent: szőnyeget, parkettát, a zongora faburkolatát lefeszítették, még a pincét is kifosztva találták, a hálószoba helyén magános gépágyú állt, és körös-körül mindent alvadt vér borított.

Hosszú hónapokon át egy mosókonyhában laktak, Éva egyetlen cipőjének a talpát spárgával kötötték a lábához, a Mama házakhoz járt takarítani. És akkor ez az ügyes és félelmetesen okos asszony elindult vidékre, zsúfolt tehervagonok tetején bejárta szinte az egész országot, ott kuporgott tömött batyuival a legkeményebb fagyok és hófúvások idején: csencselt, üzletelt, csereberélt, hordta föl az élelmiszert a parasztoktól. Sokszor kellett bujkálnia a rendőrök elől, és szoknyája alá rejtette a sonkát, szalonnát ez a valaha finom és törékeny úriasszony, aki művészi szinten játszotta Chopin etűdjeit és soha a gondot nem ismerte. Éva talán azért is lett orvos, mert megutálta anyjának természetét. Az

emberi léleknek ezt a konokságát utálta meg, melynek még egy világégés is hiába mutatja fel, hogy „kártyavárat építettél!” – a bajok elmúltával a hangya vakságával kezd hozzá újra apró vackainak összehordásához. Valami értelmet, tanulságot akart látni a háború és üldözés borzalmaiban, másképp akart élni, mint anyja, és figyelmét az anyagi célok helyett a lélek tájai felé fordította. De talán meg is rettent az élettől. Gyerekkorában annyit bujkált és menekült, hogy félt már az örömtől, a jóléttől, a kényelemtől, a fiúktól is sokáig félt, és főleg a saját testétől, mely csak fájdalmat és szenvedést okozott neki: ezért csak későn és nagyon nehezen ismerte meg a kéjt, azt hiszem, először Adrián karjaiban. Ez a sokféle gátlás szomorúvá, okossá és koravénné tette. Szerette az egyedüllétet, a magányos sétákat, s az évek során rájött arra, hogy csak akkor érzi jól magát az emberek között, ha bármilyen módon segít nekik, ha szolgál másokat. Copfos kis zsidó apáca: ilyen volt már kamaszkorában is, de nem tudott hinni sem a vallásban, sem Istenben, és akkor, egy nagyon szép és szerencsés esztendejében – tizennégy éves volt – kitalálta, hogy orvos lesz. Nem sebész, mert iszonyodott a vértől, hanem lélekorvos. Így nevezte akkor: „lélekorvos”. És a beteg és boldogtalan lelket fogja gyógyítani. Anyja ellenezte a tervét, de ő nem törődött az anyjával. Lenézte és megvetette, később pedig olyan idegen lett számára, mint bármelyik idősebb néni a környezetében, néha már figyelmeztette is magát: „mégis az anyám!” Most pedig, ahogy üldögélt itt, a színes napernyő' alatt, a hatalmas villa teraszán: hirtelen megmagyarázhatatlan szánalmat és sajnálatot érzett az anyja iránt.

Ebéd után hamar ott hagyta az asztalt. Fölment az emeletre, és hosszan időzött szobájában, ahol egész lánykorát töltötte. Minden a helyén állt még: szakadt kis papucs, rozoga írógépe, polcán a régi, porlepte egyetemi jegyzetek, tankönyvek, a gondosan regisztrált szótárak, melyekből franciául, németül és angolul tanult nyolc éven keresztül. Mindig vissza-visszatért ebbe a szűk, majdnem szegényes szobába, ahonnan magános kis forradalmát elindította. Meggyújtotta az ernyős íróasztali lámpát: szűk fényköre beterítette a zöld posztót, ahol minden karcolást, pecsétet ismert. Félrehúzta a függönyt, letekintett a csúcsíves udvari ablakon, s hirtelen eszébe jutott, hányszor állt itt ugyanígy, meglepve: „jé, már tél van!... leesett a hó!” Repültek vele az évszakok és évek. A falról, sötét keretben, egy sovány, fiúsan elszánt arcú kislány nézett vissza rá, nagy fehér masnik a fekete hajában. Fölötte az érettségiző tablókép: naiv, fiatal lányok között egy kemény, határozott kis arc; ez volt az övé. S az íróasztalán, kopott bőrkeretben a nagy vonzalom, a Mester, a rejtélyes és okos barát: Adrián szakállas, szép, méltóságteljes férfifeje. „Kis női Faust! – mondaná most nevetve – mi van?... Min tűnődsz? ... Beengedted a szobádba az ördögöt?” És erre a képzelt mondatra Éva torka összeszorult, valami ismeretlen, fojtó haragot érzett,

és hirtelen eszébe jutott az a furcsa pillanat, amikor az Öreg átadta neki Péter kórlapjait. „Lehet, hogy tudta előre?... Megsejtette vagy megérezte előre?... De kicsodát?... Hiszen nem szeretem... nem, még nem szeretem!” Megnyugodott, amikor rájött, hogy nem szereti Pétert. Nem volt se boldog, se izgatott, sem nyugtalanul várakozó; inkább valami fáradt és érthetetlen közöny szállta meg a szívét, lefeküdt az ágyára, lehunyta a szemeit, és azt gondolta: „ha így maradnék örökké, az se lenne baj”. Most döbrent rá, hogy munkájában már milyen régóta nem talált örömet, csak gépies egyformaságot, jöttek, jöttek a betegek, idegen arcok, szemek, egy ideges, gondokkal és félelmekkel teli világ tömegesen szállította őket, olyan számmal, hogy már a hatalmas szanatórium is kicsinek bizonyult; két új szárnyat, egy egész emeletet kellett építeni, így is pokoli zsúfoltság volt, „beteg ez az egész világ, minek érdemes itt egyenként toldozni-foltozni a lelket, ha nincs értelme és célja az egésznek?”...

Amikor fölült az ágyán és körülnézett a szobában, régi könyvein, lelkes fiatalságának kacattá vált emlékein, még az is eszébe jutott: „Minek? Mire volt jó mindez?”

Szinte pusztította önmagát, eddigi hiteit, reményeit, egész megszokott életét. Mintha helyet akart volna csinálni magában valami másnak, valami ismeretlen sorsnak és érzésnek. Nem, nem volt még szerelmes Péterbe, de ahogy az alacsonyan úszó felhők árnyékát néha látjuk végighúzódni a mezőn, s tudjuk, hogy idáig tart az árnyék, s ott már a napsütés kezdődik: úgy állt ő is életének határvonalán, s tudta, hogy csakis az ő akaratán múlik, hogy marad, vagy belép a fénybe.

2

– Ezt vedd fel!... Siess! – mondta Éva.

– Hová megyünk?

– Nem érdekes!... Siess!

Péter lustán kikászálódott az ágyból. Átvette nadrágját, cipőjét, egy vadonatúj világoskék

puplinget – nyilván most vásárolhatta Éva, rajta volt még az árcédula. Megszagolta, belebújt, majd boldogan gombolgatta magán. Közben a lány a nyakkendőjét kötötte bő gallérja alá.

– Mi van?... Szöktetik a menyasszonyt? – hunyorított feléje hamiskásan. Éva nevetett, vezette a fiút a lifthez. Csinos volt így felöltözve, bár a ruhája bő volt, lötyögött rajta minden.

Beültette kocsijába, áthajtott vele a parkon, a portás szélesre tárta előttük a hatalmas vaskaput, és hamarosan már lent jártak, a város forgatagában.

Végigrobogtak a Gellérthegy sziklái mellett, át a Lánchídon, a Belváros zsúfolt, nappali forgalmában. Langyos, kora nyári délután volt, rengeteg ember sodródott

az utcákon, a preszszók elé tett székeken már sokan üldögéltek, kihajtott ingben, vállra dobott esőkabátban; tömött autóbuszokat előztek, az utca fölé kifeszített hatalmas transzparensen az új film plakátjai lengtek. Szűk utcába kanyarodtak, elhaladtak Péter színháza mellett, majd lépésben mentek tovább a sűrű kocsikaravánban.

Éva úgy fordította visszapillantó tükrét, hogy lássa a fiú arcát. A halálból, a kórház néma csendjéből hozta ki: kíváncsi volt a hatásra.

De Péter nem nézett ki az ablakon. Szemén néha átfutott a kinti élet képe; nem túlságosan érdekelte. Inkább féloldalasan hátradúlt az ülésen, összekulcsolta karjait, és fürkészve, vágyódva, néha boldogan, néha szomorúan nézegette Éva arcát. Végig az úton le nem vette róla a szemét, csakis őt nézte, olyan mohón, hogy a lány zavarba jött, keze lecsúszott a sebességváltóról, és megsimogatta Péter kezét.

– Jó veled, Daduska! – szólalt meg Péter hosszú hallgatás után.

– Mi a jó?

– Hallgat a szörnyeteg!... – és öklével a mellére bökött, majd kinyitotta ujjait, és megsimogatta ingét: – Szép inget vettél, Daduska!... Mibe kerül egy ilyen ing?

– Sokba! – válaszolta a lány kétértelműen és elmosolyodott.

Egy szűk kis utcában lépésben haladtak, lefékeztek a járda mellett. S ahogy Péter kitekintett az ablakon, hirtelen fojtottan felkiáltott: – Jézusmária! – és egy pillanat múlva mélyen lebukott az ülés alá.

– Mi történt?

– A Winter úr!... – suttogta lentről, és szeme ijedten villant.

Nem messze tőlük a járdán egy szürke ruhás, sovány férfi állt. Feje csúcsívesen megnyúlt és olyan riasztóan kopasz volt, hogy Évának önkéntelenül az anatómiai órák preparált koponyája jutott eszébe. Volt valami borzasztó, kegyetlenül mulatságos ezen a fejen: húsos orra, vörösen lelógó alsó ajka úgy hatott rajta, mint egy bármikor levehető karneváli álarc. Nem nézett feléjük, éppen aktatáskájának csatjával bajlódott.

– Ki ez?

– Hajtsál tovább!... Gyorsan!

Éva gázt adott.

– Ki ez? – kérdezte most már csodálkozva.

Péter fölcsúszott az ülésen, szeme babonás szorongással hátravillant.

– Egy rohadt uzsorás!

– Tartozol neki?

– Ühüm.

– Mennyivel?

– Tizenötezerrel.

– Miért nem adod meg?

Péter ravaszul mosolygott:

– Csak várjon!...

– Nincs?

– Hadd szenvedjen a rohadék!

Éva hangosan fölnevetett.

A Duna partjára kanyarodtak. Éva lefékezte a kocsit, kiszálltak, ballonját a fiú vállára terítette, és végigsétáltak az alsó rakparton. Hirtelen különös, rossz érzése támadt: mintha a lépcsőkön ülő kölykök, napozó egyetemisták, járókelők figyelnék őt. Kaján, kíváncsi szemek fordultak utána, és hiába próbálta elosztatni a gyanúját, a dolog annyira egyértelművé vált, hogy zavartan végignézett a ruháján.

– Mi van rajtam?

– Mi lenne?

– Mindenki engem néz!... – suttogta Éva.

– Engem néznek, Daduska! – nevetett Péter sajnálkozva, rekedten, és karjait szélesen kitérte. – Rossz?... Mit tegyünk? A saját szobromban járok... Hé, koma!... Gyere ide! – egy szőke kamasz ugrott melléjük, hirtelen egy egész kölyökcsapat követte. Füzeteket, noteszokat, papírlapokat nyújtogattak Péter felé, aki ideges, nagy, gamós betűkkel firkantotta le sorban a nevét, és hátba vert, megbúbolt egy-két alattomosan vigyorgó kölyköt.

– Gyertek, gyertek, sorba, kiskomáim!... Hány éves vagy, öreg?... Tizenkettő?... Van már szeretőd? – a srácok hangosan röhögtek. – Szerezz egyet, elmúlnak a pattanásaid!

Majd amikor már megelégette a játékot, sorba visszadobálta az aláírt papírokat:

– Jól van, srácok, sipirc... sipirc!... Eredjete halacskáim, keféletek sokat!

A kölyökcsapat pogány röhögéssel rohant végig a rakparton. Évának összeszorult a szíve. Láta, hogy Péteren röhögtek, kajánul, kegyetlenül, lenézően. Produkáltatták, mint egy naiv, együgyű bohócot. Dörzsölt, ravasz kis pesti vagányok! Legszívesebben megpofozta volna valamennyit.

Amikor újra a kocsiban ültek, a fiú megint néma, alázatos és vágyódó szemmel figyelte őt. Neki játszott, neki szólt minden mozdulata.

Visszafelé mentek, a keskeny budai utcán.

Sötétedett.

– Szökjünk meg – kérte a fiú a homályból.

– Nem lehet.

Péter csendesen ült tovább.

A szanatórium kapuján az Öreg nagy fekete Mercedese fordult ki az útra. Reflektora távolról rájuk villant, Éva visszajelzett, majd ahogy lassan elsuhant

mellettük, Adrián kesztyűs kezével ismerős jelt adott Évának, és Éva ugyanazzal a jellel visszaintett.

Ezt az éjszakát megint a fiúnál töltötte. Amikor éjfél után bement hozzá, meztelenül találta, csak a világoskék puplining és a nyakkendő volt rajta, amit ajándékba kapott. Egy széken ült a nyitott ablak előtt, keresztbe tett meztelen lábait a párkányra támasztotta, s miközben előrehátra hintázott, komoly, kitartó szemlélődéssel figyelte a magasba úszó éjszakai felhőket.

– Te még így vagy?... Mióta ülsz így? – kérdezte Éva. – Miért nem vetkőztél le? Péter csak hallgatott, teljesen elmerülve a látványban, majd odaintette Évát, és egy ezüstszegélyű felhőre mutatott:

– Oda nézz!... Kisgida!... Ott a szeme, a hegyes patája, amott meg a két kis csüngője...

– Szakálla.

– Csüngője... lefele az állán. A gidának csüngője van.

Sokáig csókolták egymást.

Péter kibontotta Éva blúzáját, fejét a kibúvó két kemény melle közé hajtotta.

– Mikor leszek férfi? – kérdezte.

– Nemsokára.

– Biztos?

– Egészen biztos.

– Jó! Te vagy a doktor... Most már ne legyél senkié.

– Nem. Nem leszek senkié.

– Még nem mondtad, hogy szeretsz.

Éva tűnődve nézte a kórterem sarkát, és sóhajtva, de tárgyilagosan mondta:

– Szeretlek.

Ezt az éjszakát követően az ötödik napon hazaengedte Pétert. Tény, hogy már jó ideje csak lábadozott, leletei alapján és az Öreg véleménye szerint is gyógyultnak volt mondható. Éva azonban tudta jól, hogy nem erről van szó. Napokon át halogatta a döntését. Nem merte megtenni. Egyszerűen nem tudta elképzelni, hogyan telnek majd tovább a napjai, milyen lesz ez az egész kórház, a nappalok és főleg az éjszakák Péter nélkül. Félt, hogy elveszíti a fiút. Ugyanakkor felülkerekedett benne a bizonytalan remény, hogy talán ilyen módon megmenekül tőle, sőt egy ennél hatalmasabb és kegyetlenebb vágy, hogy megkísértse ezt a szerelmet, kipróbálja, mit érnek Péter fogadalmi, ha kiengedi a kezei közül, a kórház rabságából, és újra visszatér majd a régi vadonba, életének valódi zűrzavarába. A torkában érezte szíve lüktetését, és minden önfegyelmére szükség volt, hogy ne látszódjon arcán a szorongás, amikor a reggeli nagyvizitnél megállt a fiú ágya előtt, kivette a fémtokból a sűrűn teleírt kórlapokat, és mosolyogva mondta:

– Azt hiszem, ma haza is mehet!...

A többiek jelenlétében mindig magázta.

A fiú meglepetten ült az ágyán. Két karjával lustán átfogta felhúzott térdeit, nagy szeme csaknem szomorúnak tűnt.

– Öltözzön fel! – mondta Éva gyengéden. Jólesett neki az a fáradt, szomorú pillantás. – Mindjárt visszajövök, és megbeszélünk mindent!...

De mire visszatért a vizit után: Pétert már nem találta a helyén. Nem értette, hová tűnhetett, elindult keresni, s egyszerre meglátta, amint a folyosó végén, vállára vetett ballonkabátban, nyaka körül lobogó tarka sállal járja az idegen kórtermeket, minden ajtóban megáll, és rekedten, részeg boldogsággal kiabál:

– Elmegyek!... Isten velük!... Jobbulást mindenkinek, én elmegyek! Kieresztettek!... Jó egészséget, és minél előbb maguk is menjenek innen kifelé!... Isten áldja meg, főmérnök úr!

Hangos volt tőle a folyosó. Szaladt is vissza, párnája alól kiszedte tárcáját, marokszámra osztogatta a pénzét a nővéreknek, a takarítónőknek, a meglepett és ravaszul mosolygó orvostanhallgatóknak, mindenkinek, akinek egyáltalán köze volt hozzá ez alatt a negyven, nehéz nap alatt. Még befőttjeit, virágjait is mind szétosztogatta örömeiben.

– Itt vannak a leletei, erre nagyon vigyázzon! – mondta Éva. Ott állt mellette a küszöbön, ügyetlenül, szinte beszorulva az ajtóba. – És itt vannak a gyógyszerei... ezt szednie kell még két hétig, naponta háromszor két tablettát... Péter valami lázas, iskolás fegyellemmel hallgatta, de egész testében remegett, szeme jobbra-balra villant:

– Elmegyek! – bökte oldalra a többi beteg felé. – Én már megyek! Isten velem, Ráth bácsi! – szeme újra Évára tévedt, türelmetlen alázattal. – Kisnővér! Kisnővér! – fedezte föl hirtelen Éva mögött a pufók, fehér kötéyes lányt, valamit neki is akart adni, de nem volt már semmije. Berohant a szobájába, kiráncigálta a fiókjait, Éva ott maradt a küszöbön, majd utána ment, és ekkor a fiú elkapta a lecsüngő kezét, és futólag, forrón megcsókolta:

– Köszönöm! – mondta hálásan, de közben ballonját tapogatta, kifordította a zsebeit. – Itt a telefonszámom! – mondta halkán Éva, és megfordította az egyik receptet. Péter markába gyűrte a papirost, majd lógó zsebekkel tovább kutatott, s mivel semmit sem talált, leakasztotta nyakáról az aranyláncot, és a csillogó aranyszívvel együtt a nővér nyakába kapcsolta.

– Tartson meg engem emlékezetében! – mondta lelkesen, és át is ölelte a lányt, ügyetlenül, szorosán, hogy szinte a csontjai is megroppantak.

A nővérnek szabadkozni sem maradt ideje, Péter már ott állt a folyosón, hóna alatt egy tömött aktatáskával, szabad tenyerét a magasba emelte, és harsányan kiáltotta:

- Isten velük!... Csókolom!... Szervusz!... Kezít csókolom!
- Ne hívjak taxit?
- Nem kell!

– Zuhog az eső! – mondta Éva gúnyos, megvert mosollyal.

De a fiú csak intett feléje, s már rohant is lefelé a lépcsőn.

A lépcsőfordulónál Éva még utána nézett, látta, amint odalent a földszinti csarnokban megállt, nem futott azonnal az ajtóhoz, hanem csak bámult kifelé az esőmosta, nagy ablakon át, leste és ízlelgette magában a látványt, aztán hirtelen mégis föltépte az ajtót, és rohant végig az esővert, sáros parkon át. Fejét az ég felé fordította, és nyelvével nyalta le arcáról a langyos esőcseppeket.

Éva visszament az üres szobába. A nővér már az új betegnek ágyazott. Nem tudta megállni, kinézett az ablakon. Még látta, amint az utcán felnyomakodik a fiú egy zsúfolt autóbuszra. És az esőfüggöny mögött elterülő város rendetlen háztömbjeivel, a nappali szürkeségben meggyújtott vibráló fénySORAIVAL olyan volt, mint egy sűrű őserdő, zavaros káosz, mely elnyeli szerelmesét.

Egész délután, este és még éjjel is várta a telefonját. De Péter nem jelentkezett. Másnap a kórházban meghagyta a telefonközpontban, hol található, s valahányszor átment a másik osztályra: mindig leszólt a központnak, hogy oda kapcsolják. Szinte babonásan rettegett, hogy valami véletlen tévedés vagy hiba folytán lekési Péter telefonját, nem hívja, nem keresi többé, és ezáltal végleg és örökké elveszíti a fiút. Naiv, zavaros elképzelések üldözték, de már nem volt hatalma fölöttük. Délután hazarohant, ágya mellé húzta a telefont, és várta a csöngetést. Késő estig téblábolt a lakásban, megfürdött, haját mosott, olvasni próbált, egyik székről a másikra ült, úgy érezte magát, mint aki váratlanul fogságba került, fojtogatták a falak. Többször is csöngött a telefon, Adrián is hívta, de mindig szűkre fogta a beszélgetést, félt, hogy foglalt lesz a vonala. Éjfél után végre föllázadt önmaga ellen, leszaladt az utcára, autóba ült, elindult kóborolni a városban, főleg a színház tájékán csavargott, megkerülte kétszer is, minden idegen arcban Pétert kutatta. Aztán hirtelen hallani vélte, amint odahaza csönget a telefonja, keserűen vádolta magát, amiért egy percig is kimozdult hazulról, robogott visszafelé, szaladt föl az emeletre.

A csontszínű telefon némán állt az ágya mellé húzott alacsony asztalkán. Éjfél régen elmúlt. Biztos volt benne, hogy Péter időközben telefonált. Levetkőzött, bevett egy enyhe altatót, és most már kissé fáradtan, lassan zsidbadó tagokkal várta a m á s o d i k hívást.

Ekkor támadt benne először és határozottan testi vágy Péter iránt. Mintha a női testnek és ennek az egész női létnek ez lenne a legteljesebb állapota, a várakozás: egész szervezete és lelke is szenvedni kezdett egy hatalmas hiánytól, valamitől, amit a másik hordoz magával, csakis ő tudna megadni, mégis

megtagadja tőle. Felsőhajtott, tenyerét a hasára szorította, így lepte meg az álom, és elalvás előtt még gúnyosan végigfutott az agyán: „No, most szép kis álmaid lesznek, pajtikám!”

Álmodott is, de amikor hajnalban fölébredt, és szokása szerint jegyzetfüzetébe még kábán följegyezte látomásait, látta, hogy valami egészen más, egyáltalán nem érzéki álma volt.

Mert zavaros folyóban gázolt sodrásával ellentétes irányban; képek, könyvek és horgolt régi terítők úsztak el a lába mellett, és rengeteg test: apja, nagybátyja, Adrián és gyermekkori pajtásai, huszonöt éve nem látott szomszédok, ismerősök, valamennyien szépen felöltözve, cipőben, szőrmegalléros télikabátban, selymekben, bundákban, néhánynak még a kalapja is a mellén volt, a gyerekek babákat szorongattak a kezükben, de valamennyien halottak voltak, és ő iszonyodott minden érintéstől; csak gázolt fölfelé a sötét, zavaros áradatban, és egy számára is idegen nyelven, csupa magánhangzókból álló ősi, állati szavakkal kiáltozott előre a ködbe.

Saját kiáltása ébresztette föl.

Az Öreg aznap reggel valamivel korábban érkezett, és amikor kinyitotta a főorvosi szoba ajtaját, ott találta a lányt az íróasztala mögött. Kissé meggörbült tartással az ő támlás székében ült felhajtott gallérú ballonkabátban, összekucorodva, zsebre dugott kezekkel. Arca festetlen volt, sápadt és komoly. Amikor megpillantotta az Öreget, csaknem vidáman elmosolyodott. Adrián néhány pillanatig mozdulatlanul állt a küszöbön, aztán odasietett hozzá, kalapot tartó kezével végigsimította fiúszra nyírt, rövid haját, magához húzta, s így tartotta sokáig átölelve. Éva egy darabig tűrte ezt a helyzetet, s amikor fölneézett rá, látta, hogy Adrián hálás és boldog.

– Nem tudok dolgozni... – mondta ekkor csendesen.

– Nem baj!

– Nem tudok lemenni az osztályra... képtelen vagyok.

– Majd megoldjuk!... Kitalálok valamit!

Az Öreg ledobta sálját, kalapját, az íróasztalhoz lépett és tárcsázott. Miközben füléhez szorította a kagylót, Évát nézte, és okos, kék szeme sugárzott.

A lány még mindig zsebre dugott kezekkel ült a karosszékében.

– Nem megyek vissza... nem akarok visszamenni az osztályra! – mondta hidegen.

Az Öreg lassan letette a kagylót. Józan, kutató szemmel nézett a lányra. Éva pedig újra elmosolyodott, és nyugodtan, kegyetlenül mondta:

– Hozzámegyek a fiúhoz.

Az Öreg csodálkozva, csaknem elismerően felvonta szemöldökét. – Gratulálok!

– mondta rövid hallgatás után, majd kigombolta felöltőjét, levetette és a helyiség

sarkában levő állványos fogásra akasztotta. Megtapogatta zsebét, kivette belőle kulcscsomóját, szemüvegtokját, és jött vissza az íróasztalhoz. – Látom, harcias kedvedben vagy – mondta.

– Semmilyen kedvemben nem vagyok. Egyszerűen csak azt akarom, hogy tudd, hogy idejében megtudd: hozzámegyek Péterhez. Gondolom, ezt kétszeresen is kötelességem bejelenteni neked.

Adrián valami bántó mondaton gondolkozott, látszott arcán a kaján, félbehagyott mosoly, de aztán váratlanul elkomolyodott, és józanul, okosan, szinte sajnálkozva mondta:

– Azt nem lehet...

– És miért?

– Mert a betegünk.

– Szeretem.

– Az a te dolgod. Majd elmúlik.

– Nem akarom, hogy elmúljon!

– Attól még elmúlik.

– Szeretnéd, hogy elmúljon? – Éva maga is meglepődött, amikor érezte, hogy arcán nagyon olcsó és gúnyos mosoly jelenik meg. Meglepődött, de élvezte is, hogy sikerül úgy viselkednie és úgy éreznie, mint egy rossz kurvának. Legszívesebben szirupos közhelyeket kiabált volna Adrián arcába, nagyon is női, ágyameleg és vacak mondatokat.

– Hogy én mit szeretnék, az nem fontos – mondta higgadtan az Öreg. – Nem mehetsz hozzá, ezt te is tudod.

– Megakadályozod?

– Ha kell, igen, megakadályozom.

– Bezársz?... Tessék, zárd be kulccsal az ajtót! És vágd el a telefonzsinórt!

– No jó, így nem beszélgetünk. Gyere majd vissza egy normális pillanatodban.

Éva fölállt, vette a táskáját, és ment is az ajtó felé.

– Nincs mit beszélgetnünk. Mindent megbeszéltünk. Nem tudok veled élni tovább. Vele akarok élni, mert szeretem. Pont.

Már a kilincsen volt a keze, amikor Adrián, most már erélyesen, komoran és higgadtan utána szólt:

– Várj! És csukd be az ajtót! – Éva elengedte a kilincset, és várakozóan megállt az ajtónál.

– Itt nem rólad van szó... és nem rólunk. Bekerült hozzánk egy beteg. Egy nagyon beteg, szerencsétlen ember...

– Rólunk van szó, te is tudod! – mondta a lány keserű megvetéssel. – Legalább egymásnak ne hazudjunk, ócska, számítgató, ravasz kis szatócsok vagyunk mind a ketten! Ő meg úgy él, mint egy ember! Mert szabad!...

– Nem, kedves! – mondta az Öreg sóhajtva. – Szabad emberek nem kerülnek egy kórház öngyilkos osztályára!... Találkoztam már olyanokkal is, elhíhated, mióta csinálom az ipart, ez alatt a néhány évszázad alatt... azok sokkal jobban állják a sarat... itt is! – és meggörbített mutatóujjával a homloka felé mutatott. – Ez csak egy megvadult, szerencsétlen csikó, nem tud mit kezdeni az erejével... Csak veszedelembe sodorja önmagát, és másokat is... Nem való neki a színpad se. Én ezt nem is titkoltam. Megmondtam a mesterének, a rendezőjének, az igazgatójának is. Embertelenség volt fölhozni a fiút, és embertelenség eladni a világnak az örületét, ezt a kontroll nélküli, primitív ösztönt...

– Láttad őt?

– Láttam. Nem művészet, amit a fiú csinál. Lenyűgöző és ijesztő, de nem művészet. Pontosan az hiányzik belőle, aminek a hiánya idehozta, és még ide fogja hozni többször is, ha nem vigyázunk rá: az uralom!... A tudat uralma az erői felett... Ezt kapta meg tőled... a te okos, kemény kis fejedtől... Most persze ragaszkodik hozzád, függ tőled... – „Bár ragaszkodna!”, gondolta Éva, és boldog volt, hogy Adrián ennyire nem érti, nem ismeri az egész helyzetet. – De ha elveszted a hatalmadat fölötte – folytatta megfontoltan és keményen az Öreg –, akkor újra bajba kerül!... És te is vele együtt... Ez nem szerelem, Éva!... Ez helyrehozhatatlan műhiba!... Ezt egyébként te is nagyon jól tudod.

– Akkor műhibás vagyok! – mondta Éva mosolyogva, és tehetetlenül széttárta karjait. Egész testét olyan görcsös indulat rázta, hogy pillanatokra megszédült és tekintete is elhomályosult, alig látta maga körül a tárgyakat, Adrián arcát, és elszabadult gyűlölettel végre kimondta: – Egyetlen nap többet ér veled, mint ez az egész klinika!... Mint te, mint ez az egész ócska, ravasz, vacak kapcsolatunk!... Nem tudom, miért dobtál bele az ügybe, mert te dobtál bele!... Talán mert öreg vagy, gyáva... vagy túl okos?!... Vagy egyszerűen csak meg akartál szabadulni tőlem?... Miért csináltad, mondd! Miért tetted át az osztályomra a fiút? – kérdezte váratlanul, de az Öreg csak hallgatott, keserű és sápadt arccal hallgatott, és Éva kíméletlenül folytatta: – Mindegy!... Most már végig kell csinálni!... Neked is végig kell csinálni!... Úgy szeretem ezt az embert, ahogy még soha, senkit sem szerettem!... És megtartom, ha belerohadok is!

Látta, hogy Adrián végre szenved. De úgy, ahogy még sohasem látta szenvedni. Szemének fénye szinte cserepekre széjjelhullott, szánalmasan rémült és tanácstalan pillantással meredt maga elé, felső ajka remegett, kivillantak nedves fogai, miközben markában görcsösen szorongatta csikorgó kulcscsomóját.

– Nem... nem... – mondta alig érthetően.

Éva élesen nevetett.

– Nem engedem... – mondta Adrián, és fejét jobbra-balra ingatta.

– Mit nem engedsz?

– Nem hagyom, hogy megöljön.

Igen, ez a mondat is elhangzott, Éva még jóval később is pontosan emlékezett rá, és én se felejtettem el soha szomorú, megvert kis arcát, amikor mindezt elmesélte nekem.

Akkor azonban már újra menni akart, de Adrián megfogta a karját. – Várj, ne menj még! Nézz rám! – kérte erőszakosan, és maga felé fordította a lányt. – Tudod, hogy mit árulsz el?

– Téged árulak el, meg a hatalmadat – mondta Éva, és kíméletlenül nyílt szemekkel nézett az Öreg arcába –, meg mindent, amit csináltál belőlem, ez alatt a nyolc rohadt év alatt!

– Nem!... Nemcsak engem...

– A tudomány!... – nevetett a lány. – Szarok a tudományra meg a hippokratészi eskümre... meg az egész hivatásomra! Nem érted, hogy szerelmes vagyok! S z e r e l m e s v a g y o k !!

Adrián először bal kézzel ütötte meg. Aztán jobbal, majd mindkét oldalról, nagy erővel arcul csapta. Indulatosan, férfigyűlölettel és mégis valahogy hidegen és megfontoltan ütötte, ahogyan hisztérikus embert vernek, hogy kijózanodjon. Éva megtántorodott, nekiesett a könyvszekrénynek, fölrepedt a szája, és orrából vékony sugárban megeredt a vér. Végig-csburgott az állán, nyakán, és nagy cseppekben terült szét fehér blúzában is. Néhány pillanatig megszédült az ütéstől, belekapaszkodott az íróasztal sarkába, és lehunyt szemmel állt. Aztán lassan leereszkedett a kanapéra. Fejét föltartotta, majd retikülje után tapogatott, kinyitotta, és tétován turkált, tapogatott benne.

Halkan, józanul kérte:

– Adj egy zsebkendőt...

Adrián kivette zsebéből a fehér kendőt, megdöntötte a kancsót, vizet öntött rá, és a lány kereső kezébe adta. Éva megtörölte orrát, száját. Adrián leült mellé a kanapéra, a kendő szabad csücskével fölitta a vért a lány nyakáról. Nem beszélt hozzá, csak ült mellette, szótlánul. Éva megtapogatta szája szélét, reszkető keze elindult a nedvesség nyomán, nyakára, mellére tévedt.

– A blúzom is?... – kérdezte aggodalmasan.

Ráfektette a fehér kendőt. Szótlánul ült egy darabig, majd anélkül hogy fölpillantott volna, csendesesen, beismerően mondta:

– Nem merek hazamenni.

– Félsz tőle?

– Nincs ott.

– Hol van?

Éva vállat vont.

– Nem tudom... Nem jelentkezett. Nem is jelentkezett azóta.

Az Öreg csodálkozva nézett a lányra. Lassan értette meg, amit egyébként régóta tudott: hogy legkeservesebb csatáinkat szélmalomokkal vívjuk. Hirtelen összeszorult a szíve a szájalomtól.

Éva látta, hogy elállt a vérzés, összegyúrte markában a véres zsebkendőt.

– Szeretnék fölmenni hozzád... – mondta. – Nálad maradnék egy darabig.

– Mindenedet mosásba adtam – válaszolta az Öreg. – Hozd a köpenyedet... és vegyél útközben valamit.

5

A lány még a redőnyét sem húzta fel. A félhomályos szobában sietve tömkölte bőröndjébe különféle holmijait: cipőjét, melltartóját, néhány törülközőt és éjjeliszekrényéről a félig olvasott, cédulákkal teli tűzdelt könyveit. Fülledt meleg volt a lakásban, a kora délutáni nap pontosan a redőny rácsára tűzött, csak szoknyában, kombinében járkált, így is mindene verejtékben úszott, az arca, homloka, még a hátán is csurgott az izzadtság, alig várta, hogy kikeveredjen ebből az izzó és nyugtalanító katlanból. Utálta már a lakását, olyan volt, mintha valaki akarattal szétdúlta volna: csészék és kenyérdarabok hevertek mindenfelé a földön, és szétdobált rúnák, cipők, harisnyák és folyóiratok halmaza; napok óta nem takarított, most is csak sietve előrángatott néhány holmit a szekrényből, rendetlenül belegyúrte a bőröndbe, idegesen és nyugtalanul, mint aki menekül.

Csöngött a telefon, de nem vette fel. Nyolcszor, kilencszer, tízszer is csöngött: nem vette fel. Letörölte nyakáról a csípős verejtéket, és rámost tovább, mialatt még mindig rendületlenül csöngött a telefon, majd zörrenést hallott a háta mögött, megfordult, és ott állt a küszöbön Péter. Piros pulóverben, kihajtott kockás ingben. Szakállát is leborotválta, és ettől egészen megváltozott: az a régi, fiatal arca volt megint, amit Éva csak filmekből ismert és a mozik előcsarnokában levő fényképekről. Két átszíjazott bőröndöt tartott a kezében.

Még mindig csöngött a telefon.

– Daduska! – mondta Péter mosolyogva, és letette a kofferokat. – Miért nem veszed föl? Éva bénultan fölemelte a kagylót, zavartan és ügyetlenül válaszolgatott anyjának, miközben Péter bejárta az egész lakást: a fürdőszobát, a parányi konyhát és a keskeny, homályos kis gardróbfülkét. – Milyen kis lyukban laksz, Daduska! – mondta nevetve. – Veszek néked szépet, óriási házat, ne félj! – és megcsókolta a lány verejtékben úszó arcát. Éva dermedten tűrte a férfi érintését, letette a kagylót, de addigra már Péter kirohant a szobából, s mire ő is utána sietett, látta, hogy rengeteg csomaggal, ládával, vadonatúj táskákkal cipekedik fölfelé a lépcsőházban, a taxisofőr is segít neki.

Mindent ledobáltatott a szoba közepére.

– Ide nézz! – mondta később, és sorba nyitogatta a csomagokat, szórta kifelé az

ízléstelen, csiricsaré női holmik: bundát, kalapot, kesztyűket és kombinét: – Ne mondd, hogy nem tetszik, mert fölgyújtok minden kurva rohadt áruházat!... Nézd, milyen gyönyörű bőrgatya!... Ebből kettőt vettem, hogy egyformák legyünk! Pulcsi is van hozzá, csizma, nézzed!... Olyanok leszünk, Daduska, mint a huszárok!

Éva szánalmasan, tétován állt a szoba közepén. Halványlila kombinéjának pántja lecsüngött, haja nedvesen és csapzottan tapadt a nyakára, bal lábán a harisnya lecsúszott, és térde alatt harmonikásan összegyűrődött. Mezítelen válla és arca fénylett a verejtéktől.

– Mi ez a sok minden? – kérdezte szinte részegen.

– A Winter úr ajándéka! – kiáltotta harsányan Péter, és a többi bőrröndből már saját holmiját szórta szét: ruhákat, papucsot, fogkefét és gépelt színdarabokat.

– Megint kölcsönt vettél?

– Nem érdekes! Keresni fogok! Dől majd a pénz, meglátod! Kinyitod a kiskasznit, és öledbe ömlik a sok dohány!... Phú, de átok meleg van! Meggyullad az agyam!...

Kiment a konyhába, kicsapta az ablakot, betódult a friss levegő, majd megragadta alul az ingét, pulóverjével együtt lerántotta a fején át, kinyitotta a mosogató csapját, és fejét a vastag vízszög alá tartotta. Zuhogott nyakára a víz, ellepte a fejét, csontos lapockáit, végigcsurgott gerincének vályúján, és pillanatok múlva már nadrágjának szárából csörgedezett elő, nagy tócsa keletkezett a cipői körül.

Később a redőny rései között elhamvadt a napsütés.

Ott ölelte Évát a szoba közepén, szétszórt holmik között a földön. Sokáig csókolóztak, szenvedélyesen, fáradtan, küzdelmesen, Péter arcát újra kiverte a verejték, végül kimerülten, tehetetlenül suttogetta Éva fülébe:

– Daduska... segítsél!

Éva megoldotta a fiú nadrágjának szíját, megkereste titkát. Nagy szeretettel és okos türelemmel várta, míg beérik a szenvedélye, és egyszerre, mint egy palackból kiszabadult félelmetes szellem: megjelent Péter arcán egy vad diadal, mosolytalan, büszke fölény, maga alá temette a lányt, feljajdult, egész lénye örvénybe került, s még utána is némán vacogott perceként át.

„Megtörtént! – gondolta Éva nagyon fáradtan, talán kissé csalódottan is. – Itt van, és megtörtént!... Tudtam előre, hogy megtörténik... Milyen egyszerű most minden... Nem szép, nem is boldogító... csak egyszerű... Ezt hajszoltam volna?... Ezért kínlódtam, vergődtem annyit, ezért volt a sok kutatás, szorongás, hisztérikus kiáltozás?... Ezért a tenyérszerű nyugalomért?... Micsoda bolondság!... Most már mindegy. Fő az, hogy itt van mellettem.”

Kinyitotta szemét, látta, hogy a fiú széttárt karokkal fekszik mellette, fejét az

ágyhoz támasztja, nézi saját meztelen testét és könnyezik.

És hálásan mosolyog a könnyein át.

– Mi van, Dadus?... Te boszorkány... de nagy boszorkány vagy!

6

Később bevallotta, hogy próbálkozott már nővel, de nem sikerült csinálnia semmit. Előző éjszaka fölkereste régi szeretőjét, a dundi kis mixernőt az Old Firenzében. – „Csak ki akartam próbálni, hogy megy-e már a dolog – mondta huncut, gyermeki őszinteséggel –, félttem, hogy szégyenbe maradok nálad... meg akartalak lepni, Daduska!”

Négy napig ki se mozdultak a lakásból. Boldogok voltak. Ruhátlanul járkáltak a szobában, az erkélyen napoztak meztelenül. Pirosra sült bőrrel, lustán álldogáltak a korlátnál, bámulták odalent, ötemelet mélységben az utca forgalmát: kabátos, tarka ruhás alakok nyüzsgő loholását, értelmetlen áradását egy zshivajos hangyabolyban.

Péter kimeríthetetlen volt. A széttúrt, rendetlen kis lakásnak nem volt már olyan pontja, ahol ne ölelkeztek volna. Éva növekvő aggodalommal várta ennek a fantasztikus erőnek a kiapadását, féltette a fiút, tudta, hogy lábadozó beteg. Próbálta okosan csendesíteni, orvosi szavakkal hatni rá, ráparancsolt, néha már szinte birkózott vele, belemarkolt a hajába, s nevetve elhúzta magától, „nem, nem szabad... várj!... elég már!” – kiáltotta az arcába, de végül is föladta a harcot, és engedelmesen, boldogan fogadta magába a fiút újra és újra. Álom és kába ébrenlét határán élt, megfeledkezett mindenről. Észre sem vette, hogy Péter játékaiban mennyi kegyetlenség van, gyakran már nem is kívánta, mégis behajszolta az ölelkezésbe, csak azért, hogy megtörje aggodalmát, orvosi fölényét, minden józan és ésszerű tiltakozását. Le akarta őt győzni teljesen. Esténként kiadagolta a fiú gyógyszerét – az elvonókúra utolsó fázisa volt ez –, majd két ampullából fölszívta a vitamininjekciókat, s a tűt a fiú combjába döfte. „Csókold meg a helyét!” – parancsolt rá Péter. Ilyenkor letérdelt előtte, átölelte a combját, és megcsókolta a szúrás helyét.

A negyedik nap reggelén arra ébredt, hogy Péter idegesen matat a retiküljében. A lakás kulcsát kereste, ki akart menni innen. Talpig felöltözködve, nyugtalanul járkált a szobában, türelmetlenül biztatta a lányt, hogy szedje rendbe magát.

Éva félálomban fürdött.

– Megvárlak az utcán! – mondta Péter, és kiszaladt a szobából.

7

A színházban első jelmezes próba volt.

Hiába erőltetem az emlékezetemet: nem jut eszembe, mit is próbáltunk akkor. A sok száz előadás, rengeteg díszlet, jelmez, szerep zshivongva keveredik

össze bennem. Boldog nagyüzem voltunk, erre emlékszem, és arra, hogy magam is boldog voltam, teli hittel és várakozással. Ott éltem, ott is laktam a színházban. Hol a bútorraktárban aludtam, hol egy öltözőben, de volt eset rá, hogy előadás után, amikor a tűzoltóság is elvonult, végigdőltem a színpadon egy Csehov-darab heverőjén vagy Júlia naftalinszagú, baldachinos ágyán, és reggel a takarítónők ébresztettek zörgő vödreikkel. Tizenhét éves voltam, nem is érettségiztem, félbehagyva iskolámat egyenesen a színházhoz kerültem, olyan alacsony fizetéssel, hogy jóformán ennivalóra sem tellett, de mit számított, amikor enyém volt az egész világ! Kellékhúsokon, kellékgyümölcsökön éltem, a jelmeztárból kölcsönöztem ruháimat. Egy teljes télen át jártam Krogstad főkaszórmés télikabátjában Ibsen *Nóra* című darabjából, olyan elegáns voltam, mint egy bankigazgató.

Ha visszaidézem a pillanatot: ferde színpadra emlékszem, girlandokra, aranyos erkélyre és festett ezüstcsillagokkal telihintett égboltra. Karnevál volt a színpadon, a színészeken álarcok, fekete selyemből, piros papírorrokból, fölmeredő nagy szarvasagancsokból; a színésznők púderezett mellei dúsan előrebuggyantak a szűk fűzőkből, néhánynak még szív alakú kis szépségtapasz is volt az arcán vagy a mellbimbója fölött, a főhős gitáron játszott, és a zenekari árokban ingujjra vetkőzött kiségyüttes pöntyögte alá a kíséretet.

Amikor hátranéztem a rendezői asztaltól, hirtelen megpillantottam Pétert. Ott ült az üres nézőtéren, a hátsó sorok között. Sovány volt és olyan tűnődő, mintha először keveredett volna egy színházi próba műhelyébe. Egészen összekucorodott a bársonyszőllyében. Egy vastag, téli sál volt a nyaka köré kötve, akárcsak egy kisfiúnak, ha a toroka fáj. Két sorral mögötte egy idegen nő ült, nem tudtam, hogy hozzá tartozik.

Úgy látszik, mások is észrevették, a hír futótűzként terjedt a színpadig. Leállt a zenekar, a színészek összesúgtak, előrejöttek a rivaldáig, tenyerükkel eltakarták a bántó reflektorfényeket, behunyorogtak a nézőtér sötétjébe.

– Péter!... Hol vagy, öreg?

Péter lomhán fölállt, előrejött, átment a próbahídon, és sápadt civilként megállt a kivilágított színpadon. Elfogódottan megköszönte a torkát.

– Szervusztok! – mondta.

Átölelték, összevissza csókolták. Följött a rendező is, a kellékes, öltöztető szabója, körbeállták a kifestett statisztalányok.

– Mutasd magad!... Lefogytál!... Szép vagy! – mondogatták, és kérték, hogy mutassa meg csuklóján a seb helyét. Kérette magát, játszotta a hőst, majd szemérmesen fölgyúrte ingujját, és megmutatta csuklóján a forradást.

– Fáj?

– Nem nagyon. Csak megszedültem.

– Milyen a halál? – kérdezte egy fiatal színésznő. Szív alakúra volt festve a szája.

– Elég kutya dolog. Fekszel és vársz, amíg megszűnik a tested... minden megszűnik... Mit játsztok?

– Nyári kis bohóckodás! – válaszolta derűsen Pantalone, idős, kaján színész, hatalmas műorral, pocakkal. – Nézd, mit csináltak belőlem!... Nem ismert meg a saját anyám!... Mikor szállsz be?

– Nem tudom... nem tőlem függ – és futó pillantást vetett a sötét nézőtérre: – Gyere föl!

Akkor láttam, hogy a törékeny, fekete szemű kis nő, aki csendesen figyelte idáig a fénybe borult színpadot, fölállt, és elfogódottan jött előre a széksorok között.

– Mondja, van túlvilág? – kérdezte egy dús mellű színésznő, hiú és tehetséges szépség. Nagy, sötét szeme egészen kitágult.

– Van ám! – mondta Péter – nagyon kell vigyázni!

– És milyen?... Meséljen, milyen?

– Pocsék! Teli van Winter úrral! Nagy szárnyakkal repülnek, és minden bűnt duplán számolnak!...

Közben a világosítók próbálgatták a fényeket, kalapáltak a díszítők, hangolt a zenekar, a fekete hajú nő fölért a színpadra, és megállt Péter mögött. Homokszínű kosztümben, egészen magas nyakú, fehér blúzban volt, gallérját egy ovális, finom aranytű rögzítette. Apró retiküljének szíját a csuklójára hurkolta, s mindkét kezével szoroson markolta, mintha abba kapaszkodna.

– A menyasszonyom! – mondta Péter, és a kifestett, parókás, púderszagú társaság sorba kezét fogott vele.

Micsoda zavart, szívszorító pillanat volt! A törékeny, sápadt lány szinte elveszett a kivilágított porondon. Fekete szemében zavar volt és kiszolgáltatott mosoly. Ügyetlenül állt a fényben, nem tudott viselkedni. Nem oda való volt, valamennyien éreztük, és azt is, hogy nem Péterhez való. Tudtunk már róla, a színházi pletykagépezet elterjesztette hírét, de most láttuk őt először, és nem értettük, hogy ez a komoly, finom csontú, csupa idegből és lélekből gyúrt intelligens kis orvosnő hogyan került Tábori Péter hatalmába.

A színészek udvariasan üdvözölték, de magukban derültek rajta, s én láttam a nőn, hogy pontosan érzi a helyzetet. De vállalta, és igyekezett úgy viselkedni, mint aki Péterhez tartozik. Talán ő volt az egyedüli, aki semmit nem látott az egészből, nevetve és büszkén mondta:

– Vigyázzatok, bolondok!... Ideg orvos!... Itt aztán nincsen megjátszás, a lelketekben olvas!... Nézzétek a szűrős szemeit!

A rendező odalépett Évához, félrevonta:

– Mikor kezdhet próbálni?... Lenne egy szép szerepe.

Stanley Kowalski volt ez, Williams *A vágy villamosából*. El is játszotta később, utolsó alakítása volt.

– Még két-három hét – válaszolta a doktornő. – Nagyon kell vigyázni rá. A többieknek is mondja meg: nagyon vigyázzanak rá!... Ne engedjék inni!...

Folytatták a próbát.

Péter kézen fogta Évát, végigvezette az egész színházon. Engem is elkért a rendezőtől, ott baktattam mögöttük az öltöző-folyosón.

– Nézd, milyen kedves kölyök! – mondta Péter, és hátulról belemarkolva a hajamba, fejemet a lány felé fordította:

– Író lesz belőle, szerepet ír majd nekem! – és nevetett. – Okosakat mondjál, mert van ám egy notesz a zsebében, mindent fölír!

Éva udvarias mosollyal pillantott rám.

Bementünk a kelléktárba, a ruhatárba, Péter öltözőjébe. Diadalmenet volt ez a színház személyzete előtt.

A fodrászműhelyben leszedette a polcokról a különféle parókákat, leültette Évát a tükör elé, és sorba a fejére próbálta őket. Vörös, dús loknik, Johanna-frizura, derékig érő barna hajsátor, hálóba fogott reneszánsz frizura: a lány arca pillanatonként változott. Túrta a helyzetet, talán szoktatni akarta magát ehhez az új világhoz.

– Jaj de gyönyörű!... Nézd, Dadus! – kiáltotta Péter. Egy búzaszőke, hátul vastag varkocsban összefont paróka volt a lány fején. – így kellett volna születned!...

Átfogta a lányt, belecsókolt a nyakába, odaszorította arcát az arcához.

A nő meglátott engem a tükörből. Zavartan lehúzta fejéről a parókát, valami tréfás megjegyzést tett, továbbmentünk.

Később, hetek múlva szőkére festette a haját. Ha hirtelen fölidézem az arcát, így is jut eszembe: szőkén. Számomra sohasem volt fekete hajú.

8

Az esküvőre engem is meghívtak.

A vasútállomástól még legalább három kilométert kellett gyalogolni rozstáblák mellett, sáros, göröngyös homok utakon. Dús lombú, színtelenné perzselt akácfák mögött egy fehérre meszelt, horpadt nyergű parasztház állt, ennek udvarán terítettek, a szabad ég alatt. Olajoszürke, gomolygó esőfelhők borították az égboltot körös-körül egészen a látóhatárig, aggodalmasan vártuk a zivatart, de nem akart lezúdulni. Csak nehéz volt a levegő, súlyos, páratelt, és a két hosszú, kecskelábú asztalon hófehéren világítottak az abroszok. Amikor megérkeztem, már rengeteg ember nyüzsgött az udvaron, Péter egész rokonsága, nagybátyja, sógornői, öt fiútestvére, egyik szebb és pompásabb kölyök, mint a másik, mintha az Isten ezzel a gátlástalanul bőséges adománnyal akarta volna

próbára tenni szüleit: szótlán, fáradt arcú apját és aprócska anyját, aki izzadt hónaljjal, új cipőbe kényszerített bütykös lábaival szinte repült az asztalok között, hordva a sülteket és a párolgó levesestálat. De ott voltak a színészek is: Pantalone, Lélío, a gyönyörű mellű Colombina, Péter hamvas Júliája, a zseniális, nagyhangú és örökös testi-lelki forróságban szenvedő Dajka valamelyik utolsó, buta szépfíú szeretőjével, a kövér Capulet, háború előtti idők csodált férfiszépsége, de akkor már elhízott, jó humorú, iszákos csecsemő, a hallgatag, kék szemű Vaszilissza, sok Csehov- és Gorkij-hősnő felejthetetlen alakítója, egy-két jó humorú karakterszínész, fiatal kis sztárjelölt; de ott voltak a filmesek is, egy nagy hírű rendező, néhány újságíró és fotós; villantak a vakuk egész délután és éjszaka.

Este nyolc órakor megérkezett az Öreg is. Hatalmas kocsiját a mezőn hagyta, hamar elkeveredett a zajos társaságban. Csak sötétszürke, kétsoros öltönyére emlékszem és feketéből őszülő, kemény szakállára. És még valamire. A szemére. Soha ennél áthatóbb, sugárzóbb férfiszemet nem láttam. Kékes-hideg fénye szinte világított a sötétben, mint némely macskaféléé, pontszerű íriszből már-már embertelen önbizalom és figyelem áradt. Nehéz volt állni az erejét. Péter anyja a főhelyre ültette, evett, ivott is sokat, de fotózni nem hagyta magát.

Később tudtam csak meg: ez volt az utolsó előtti kísérlete. Nem akarta végleg elveszíteni a lányt.

Többször megdördült az ég alja, a távolban már megeredt a zápor. Éva anyja késve érkezett, piros Austinján látszott, hogy zivataron hajtott keresztül. Nagy szélű fehér kalapban, könyökig érő kesztyűben szállt ki a kocsiból, hamar hangot talált mindenkivel, a híres művészekkel éppoly ügyesen, mint – számomra legnagyobb meglepetésként–Péter kontyos kis mamájával is. Megmutatták neki az egész házat; az istállókban álldogáló néma állatokat, a hátsó udvart, az alacsony mennyezetű szobákat is. Meszelt, egyszerű falak, ódon, olajnyomatos szentképek között ott virított egy selyemhuzatos rekamié, egy óriási zenegép, a drága üvegcsillárról ragadós légyapapírok lógtak – mindez Péter ajándéka lehetett, az ő pénzéből importált pesti holmi.

A dűlőúton hosszú sorban álltak az autók, kívül, a léckerítés mögül, de még a magas akácfákról is bámész helybeli népek lesték az egész ceremóniát, ujjal mutogatták egymásnak a hírességeket, s amikor Péter arra járt, néhányan még köszöntek is neki.

Rengeteg hurka, kolbász, disznósült, mézszínű fehér bor állt az asztalokon, a fűszeres illatokon áttört a nyers vér szaga.

Péter harsány, felfokozott lelkiállapotban volt. Hol itt, hol ott bukkant fel, nem találta a helyét, megfeszült nyakerekkel kiáltozott az asztalon át. Görcsösen ölelgette anyját, testvéreit, majd kollégáival bohóckodott, tolmácsolni próbált a

két annyira elütő világ között. A hazatért parasztgyerek szerepét játszotta egész este, és megrendítő volt látni, hogy ez mennyire nem sikerül neki. Hangos volt, a szokásosnál ízesebben beszélt, néha berohant a konyhába, anyja mellett tüsténkedett, nyilvánosan csókolgatta az amúgy is megzavart, szegény kis asszonykát, lenyalta a főzőkanalat, és kóstolásra invitálta a körülötte csatangoló színészeket is, majd egy ingadozó, keskeny tyúklétrán fölvitte az egész társaságot a padlásra, megmutatta a szalmával és ócska rongyokkal bélelt kis vackot, ahol először csókolózott, kilencéves korában a szomszédék lányával. Mutogatta régi ostorát, szíjjal átkötött elemista füzeteit, zsíros szélű, ócska, csorba kalapját, különféle holmikát hordott elő boldogtalan, lelkes igyekezettel, mintha minden eladó lenne itt, miközben hangja és gesztusa bántóan hamis volt, állandóan teli szájjal nevetett, villogtak a fogai, és láttam, hogy ő maga szenved ettől legjobban. Testvérbátyjai némán, egy kupacban verődve üldögéltek az asztalnál, nem vegyültek a többiek közé, egymáshoz sem igen szóltak, csak várták, hogy elteljen ez a nap is; a színészek teli poharakkal kószáltak az udvaron, csak tölteni jártak vissza az asztalhoz, hol ez, hol az szegődött Péter mellé, mert hamar megunták görcsös igyekezetét, és eltűnedeztek mellőle, sőt, háta mögött már tréfák születtek, és csúfondáros megjegyzéseket tettek nemcsak órá, hanem a házasságára is; amikor egy fotós kajánul megkérdezte az álmatag, unatkozó Colombinát, mennyi pénzért cserélne most Évával, Colombina megborzongott, és jelezte, hogy hófehér, meztelen vállán végigszalad a hideg... Éva csak lebegett a zűrzavar tetején. Hagyta, hogy sodorják az események. Péter apja is leült melléje, kérte újdonsült menyét, akit következetesen csak „doktornőnek” szólított, hogy vigye fel őket Pestre. Mindent eladnának, mondta, házat, tanyát, ott akarnak letelepedni Péter környezetében. (Fel is jöttek, ma is itt él a nagy család, ócska kacatokkal telizsúfolt, háromszobás lakásban, a fiúk gyárban dolgoznak, a papa házakhoz jár takarítani.) A filmrendező is hosszan beszélgetett Évával, bízott abban, hogy a félig leforgatott filmet befejezhetik. Nagy lehetőség, mondta, hogy ennek a zseniális, szertelen kölyöknek a felesége egyben kezelőorvosa is. Úgy vélte, hogy ezek után jó kezekben lesz.

Vacsora után címlapfotót készítettek. A társaság egy része kicsődült a mezőre, a tanya mögötti gémeskúthoz. Péter szorosán ölelte Évát, magához húzta, ragaszkodott hozzá, hogy minden felvételt együtt csináljanak. Megtanította a lányt százfelé mosolyogni, természetesen viselkedni a fényképezőgép előtt.

Éjfél után többen hazamentek. Az Öreg is. Néhányan azonban nagyon lerészegedtek. A ház mögül énekszó hallatszott, Capulet ismerős baritonja, az akácfa alatt párok táncoltak mezítláb, összetapadt csípővel, innen-onnan táskarádiók lüktető zenéjét hozta a szél. A mezőn és a rozstáblák közé befurakodott, nyitott ajtajú kocsikban szeretkeztek a helybeli lányokkal. A Dajka

rosszul lett, bevitték a szobába, lefektették az ágyra, blúza derekáig nyitva volt. Fiúja átugrott a kerítésen, sötét szemmel kóborolt a mezőn. A fotósok megszállták az istállót, lányokat hurcoltak a riadtan mocorgó állatok közé, egy szőke kis színésznőt ráültettek a kecske hátára, egymást taszigálva fotografáltak. Colombina magánosan ült egy farakáson vajszínű párizsi csipkeblúzában, karjait szétnyílt combjai közé fogta és zokogott.

Magam is sokat ittam. Úgy éreztem, keresni kellene itt valakit, akit szeretni tudok. Zsebre dugott kézzel, kába álmodozással kóboroltam az udvaron, vad kalandokat képzeltem el és szerelmes voltam, anélkül hogy tudtam volna, kibe. Távolról sokáig nézegettem a zokogó Colombineát, elképzeltem, hogy letörlöm könnyeit, megszökünk innen, és útközben a kocsiban, vagy még inkább egy idegen szállodaszobában megszabadít szüzességemtől. De nem mertem odamenni hozzá. Csak álltam egy szerszámokkal teli, rozszant szekér mögött, elindultam, viszszaléptem, újra elindultam felé, de mintha megbénultam volna, csak dideregtem, fogamat csikorgattam, és vadul megráztam a saroglyát. Borzas fejek riadtak a közeli szalmából, én pedig megszégyenülten kotródtam tovább, motyogva szidtam gyáva lelkemet. Letiportam a kerítés bokrait, zörgő vödörök gurultak a lábam előtt szerteszét, s ahogy átvágtam a hálósobából sugárzó sárga fénynyalábon, láttam, hogy Péter szülei egymás mellett ülnek odabent a kettős ágyon, még mindig ünneplőben. Leültem a hosszú, elhagyott esküvői asztalhoz, bort töltöttem, ittam és hangosan átkoztam magam: – Miért nem mersz odamenni, te hülye! Te gyáva, nyomorult, gátlásos szar!... így akarsz élni, lapulni örökké?... Édes jó Istenem, add, hogy hamar megöregedjek!...

– Kihez beszél?

Éva állt mögöttem. Sötétkék, kapucnis köpeny volt a vállára terítve. Jobb kezével szorosan fogta a nyaka körül, ujjain csillogtak a gyűrűk.

Nem szégyelltem, hogy kileste magányomat, inkább indulatos voltam.

– Nem beszéltem... – mondtam gőgösen. – Imádkoztam!

– Óóóó!... Kihez? – ironikus mosoly volt az arcán. Leült mellém a padra, sötét szemével tűnődve tekintett rám: – Maga szerint van Isten?

– Kell hogy legyen!

– Hol?... – és tekintetét végighordozta a hosszú asztalon, edények, csontok és poharak romjain. – Hol?... – kérdezte újra, és az égre tekintett. Olajosan sűrű, szürke esőfelhők voltak fölöttünk. – Maguk barátok?

– Azt hiszem – mondtam. – Nemigen vannak neki barátai.

– Miért?

– Nem tudom... – kábán eltűnődtem. – Igazán nem tudom. Sokan félnek is tőle. Rengeteg embert megbántott.

– Magát is?

– Engem is. Nem érdekes... Vannak néha gonosz játékaik, de nem érdekes... csak játszik! ... Tessék nézni, mekkora pakkot készítettem nekem! – és az asztalon levő, spárgával átkötött csomagra mutattam. Teli volt hurkával, kolbásszal, szalonnával. Éva csak mosolygott. Csönd volt, hallgattunk. Hirtelen átvillant az agyamon, hogy miért ülünk mi itt ketten...

– Hol van? – kérdeztem értetlenül.

– Nem látta?

Csodálkozva bámultam a nőre.

– Nincs benn a házban?

– Onnan jövök – mondta Éva, és bizonytalan mosoly volt az arcán. – Jöjjön, megkeressük! ...

És megfogta a kezem, vitt magával.

Éreztem, hogy forró és nedves a tenyere. Mindenfelé kerestük a mezőn, a ház mögött, az udvaron.

Egy szerszámoskamrában bukkantunk rá, az istálló mellett. Ócska holmik között hárman álltak a vakolatlan téglafal mellett, egy petróleum lámpa füstös, halványsárga fényében: Lélío, egy kócos stabszázados és Péter. Nem bort, szilvapálinkát ittak egy szűk nyakú üvegből. Péter arca sápadt volt, egészen elváltozott, pupillái kitágultak, s ettől szeme egészen feketének tűnt. Amint megpillantott bennünket, megijedt, az üveget ügyetlenül a mellére szorította, kigombolt, fehér inge alá.

– Péter!... Mit csinálsz?... – Éva dermedten állt az ajtóban, éreztem, hogy remeg.

Péter lomhán felhúzta vállait.

– Olyan jó!... – mondta gyermeki töredelemmel. – Most olyan jó!...

– Add ide!

– Nem lehet.

– Add ide azt az üveget!

– Még egy picurkát!... – kérte rekedten, és szorosan magához ölelte az üveget. – Ez tiszta... színtiszta orvosság! – magyarázta lassan billegő fejjel, és ivott egy kortyot.

– Ne igyál! – kiáltotta Éva. – Hallod?!... Ne igyál!...

Péter szeme gonoszul villant, gőgösen, majd széttárta karjait, és kihívó játékkal idézte Gertrúd mondatát:

– Iszom!... bocsásson meg, uram király!...

És mosolyogva újra szájához emelte a pálinkás üveget, nyelte az italt, kétoldalt lecsurgott az állára, miközben izzó, éber szemmel figyelte az előtte álló Évát.

Éva teste megfeszült, aztán egyetlen kétségbeesett mozdulattal kiverte az üveget a fiú kezéből. Nekicsapódott a téglafalnak, szilánkokká tört, a pálinka széles

tócsában szétfolyt a lábunk előtt.

Péter egy ideig hallgatott, lustán lengő keze tétován megállt a levegőben, majd hidegen és keményen a földre mutatott:

– Most fölnyalod!...

Éva a meglepetéstől, a kintől szólni nem tudott. Kajánul hunyorgó, ijedt szemek nézték a homályból a jelenetet.

– Azt mondtam: f ö l n y a l o d! – ismételte Péter, de már ordítva és kegyetlenül. Éva kirohant a kamrából.

Vacogva állt az udvaron, ajkát keményen összeharapta.

Utánaszaladtam. Átfogtam a vállát. Éreztem, hogy reszket a kezem alatt. Eltolt magától.

– Hozza ki onnan!... – kérte zártan, alig érthetően. – Legyen szíves!

Magam is szédült voltam. Nem féltem, egyáltalán. Rohantam vissza Péterért; hogyha kell, erőszakkal kicipelem a kamrából.

De nem volt szükség rá. Jött ki magától. Megverten botorkált elő, zörgő drótokat hurcolt a lába után, fehér inge köldökig nyitva volt. Nagy ívben megkerülte a lányt, azt hittem, másfele indul, de végül is odavonszolta magát, és dideregve mondta:

– Félek...

Éva hallgatott.

– Nagyon félek... te... nagyon félek... mindjárt meghalok!...

Éva lehunyt szemmel állt.

– Semmi bajod nem lesz... Ez a gyógyszer hatása... nem szabad inni rá... megmondtam.

– Vigyél el... Daduska... vigyél el... én jó vagyok... csinálj velem valamit... vigyél el innen!

Éva átfogta a derekát, és bevezette a házba.

HARMADIK FEJEZET

1

Újra műsorra tűztük a Rómeót. Amikor végre elérkezett az előadás napja, Péter már kora délelőtt megjelent a színházban, hóna alatt egy újságpapírosba csavart tiszta törülközővel és a salátává gyúrt, gépelt szerepkönyvvel. Semmi dolga nem volt, csak kóborolt a még kihalt és néptelen épületben, szóba elegyedett a portással, majd beült a pénztárosnő szűk kis fülkéjébe, és órákon át mesélte különféle kórházi élményeit, csakhogy teljen az idő. Lábával keskeny rést nyitott az ajtón, hogy az egymás után elszívott cigaretták füstjét arrafelé kavargassa a ventilátor. Később a folyosókon tűnt fel, a fodrászoknál, a

szabóműhelyben, majd fölment a titkárságra, és boldog volt, hogy itt nagy a zűrzavar és rengeteg ember van, akivel beszélgetni lehet. Délután háromig ki sem mozdult innen, egyik fotelból a másikba ült, telefonált, rekedten nevetgélt, a szerelemről és halálról fecsegett a gépíróknak, és amikor végre elment, kupacban hagyta a hamutálcán a félig szívott, törött cigarettavégeket. Nem is ebédelt. A szűk csigalépcsőn lement a színpadra, nem lépett rá, csak keskeny rést nyitott a szürkére mázolt vasajtón, és babonás szorongással belesett a még komor, csendes porondra: a vészlámpák halványsárga fényében kongó üresség fogadta. Mint egy cethal gyomra, olyan volt a hatalmas tér: meztelenül mutatta szerkezetét, a zsinórpaddás tőkesúlyos huzaljait, kábelek vastag fonadékát, hidak és vastraverzek keresztbe futó pályáit a magasban. Lassan becsukta a súlyos vasajtót, öltözőjébe ment és bezárkózott. Pihenni próbált, vagy magános, természetlen izgalommal töltötte el a hátralevő időt, nem tudom. Amikor bekopogtam hozzá, másfél órával a kezdés előtt, már teljesen beöltözve találtam: fehér harisnyanadrágban, a régi, könyökénél már kissé megkopott, buggyos vállú, bíborpiros bársonykabátjában, kövekkel ékesített övéről hosszú markolatú tör csüngött alá, és izmos combjait verdeste. Szemhéja is festve volt, mélykék, erőteljes kontúrokkal, vastag vonallal meghosszabbítva egészen a halántékáig: opalizált, zöldesen villogott szeme ebben a sötét keretben, mint egy ékkő. Fején az ismerős, göndör, fekete paróka, olajos tincsei a homlokába kunkorodtak, hátul mint egy vadul nőtt, állati sörény ráfeküdt a nyakára, és eltakarta ingének csipkés gallérját is. És mégis, ellentétben a már teljesen kész, szenvedélyes itáliai kölyök maszkjával, törötten, csaknem összeomolva ült tükre előtt – jobbról-balról a meztelen izzólámpák kereszttüzeiben –, és idegenül, szomorúan bámulta magát. – „Baj van, koma, gyere, nézzed!... Ül ide és nézzed: ez nem én vagyok!” – mondta keserűen, és két tenyerébe fogta fejét, gyúrta, simogatta sovány arcát. Mint aki most nézett először tükörbe anynyi hónap után, és először méri föl, döbbenet és keserűen, mi is történt vele voltaképpen. Grimaszokat vágott, széthúzta ínyét, homlokát ráncolta, féloldalt fordult, először egyik, majd másik irányba, csak szeme követte önmagát, és ez a szem most hideg volt, bizalmatlan, csalódott és ijedt. – „Ez már nem én vagyok, a kutyaúrstenit!... Mi lesz most?.. No, majd minden kiderül!... Hamarosan kiderül!... Imádkozzál!” Leültem szorosan mögéje, vele együtt nézegettem a tükörben arcát. – „Sovány vagy – mondtam –, egyebet nem látok. Hiányzik még rólad egy-két kiló... Majd megjön az is.” – „Kiló?! – csattant fel Péter, és tenyerével az asztalra csapott, hogy megugrottak a tégelyek – hát hús az ember? Vágómarha, hogy kiló hiányzik róla?... A szemeit nézzed – így mondta, harmadik személyben: – a szemeit, ni!... Ez a Rómeó?!... Hol a Rómeó?” Legyintett, tanácstalanul fölállt, láttam rajta, hogy roppant izgatott, szinte babonásan retteg az előadástól.

Remegő ujjakkal beletörte cigarettáját egy hamutartóba, és kiszaladt az öltözőjéből. A színpadon, leeresztett vasfüggöny mögött már javában dolgoztak a díszletezők, tartófúrókkal rögzítették a veronai tér rücskös, narancsszínű házfalait, hordták a vízköpő angyalfejekkel ékesített szökőkutat, Júlia zöld levelekkel felfuttatott erkélyét; az égbolt világoskék kárpitja még összetekeredve, rogyantan feküdt a földön, nyolc munkás csomózta egy hosszú vasrúdra, mely drótokon csüngött lefelé a zsinórpádlás barlangszerű, homályos magasságából. Péter a félig kész, vándorló díszletek között lecsatolta derekáról övét, és kipróbálta azt a hatalmas ugrását, mellyel régebben szinte berepült Júlia erkélye alá. Tízszer, tizenötször is kipróbálta, hogy minden támaszték, pördülés és megtántorodás nélkül egyenesen úgy toppanjon a színpad közepére, mint egy jelenés. Kissé megnyugodott, amikor érezte, hogy sikerül neki. Közben kigyulladtak a reflektorok, fehér, napsárga és kék színű csóvák terítették be az egyre forróbbá és vakítóbbá váló színpadot, porszemek felhője gomolygott a fényességben, mialatt a nézőtéren a súlyos üvegcsillár lassan magába szívta csillogását, a páholyok színes ernyőcskéi mögött elhalványultak a lámpák: hirtelen sötétség borult az elcsöndesedő és várakozó tömeg fölé. Valamennyien ott szorongtunk egy bal oldali páholy sötétjében: rendező, igazgató, szabad estés színészek; hárman ültünk egy széken, összekapaszkodva.

Megkezdődött az előadás.

Kissé elfogódottan, visszafogott izgalommal kezdett Péter, de már az első jelenet után láttuk, hogy nem lesz semmi baj. Talán nem volt annyira fűtött a játék, de végig pontosan és egyre növekvő önbizalommal dolgozott, sőt, az utolsó felvonásban még ahhoz is volt ereje, hogy a mantovai színben a monológ közepén egy lélegzetnyi ideig megálljon, fölnézett a jobb oldali emeleti páholyra, ahol Éva ült – fekete estélyi ruhában és mézsfehér arccal, mint aki mérget nyelt, vagy legalábbis erős kábítószer, mereven és részegen csillogott a szeme, vékony nyaka egészen megnyúlt, és fehér keze görcsösen markolta a páholy peremét –, fölnézett feléje a színpad fényéből, és kezének egy röpke gesztusával arrafelé címezte mondatait: – „Álmomba jött szerelmem s halva lelt, /de furcsa! gondolkoztam holtan is! /Ő szájon csókolt s én életre keltem, de új életre, mint a föld királya! Ó, mily csodás a szerelem...”

Úgy mondta el ezeket a sorokat, mint aki egy könyvből idéz, minden pátosz és megrendülés nélkül, nem is túlságosan boldogan, inkább józanul. Szegény ember gesztusa volt ez, aki egy szál virágot küld életéért cserébe, mert nincsen egyebe. Mint ahogy a következő pillanatban – és ezt már döbbenet néztük – csaknem józanul fogadta Júlia halálhírét, s ahelyett hogy nekiugrott volna a hírhozónak, rázta, fojtogatta, majdnem megölte volna örült fájdalmában, ahogyan azt régebbi előadásokon szokta – most csak állt szélütötten és kifosztva, bambán

csodálkozva, mint egy bohóc, akit rettenetesen becsaptak, majd leült az utca kövére, két kezével átkulcsolta fehér harisnyás térdeit, hintázva előre-hátra billegett, s amikor fölnézett felénk, egy képzelt égbolt felé, csodálkozva láttuk, hogy röhög. Nyitott szájjal, harsányan és vadul belehahotázik a nézőtér sötétjébe, mint egy ördögi bohózat hőse, arca egészen eltorzult, és elelcsukló, gyilkos röhögés közben buggyant ki belőle a kérdés: – „Szemembe mersz-e nézni, mennybolt?”

Valami más történt ezen az estén, mint amit megszoktunk. A részletek ugyanúgy ragyogtak, de az egész valahogy más volt: rejtélyesebb, keserűbb, teli nyugtalanító, gúnyos fényekkel. Azzal magyaráztam, hogy nyilván gyenge még ehhez a hatalmas szerephez, s csak jóval később, hét-nyolc előadás után fedeztem fel, hogy nem erről van szó.

Szomorú volt Péter. Szomorú volt a vallomása, a búcsúja, küzdelme Lőrinc baráttal, de még erkélyjelenete is teli volt fáradt, boldogtalan színekkel, mint aki sajnálja Júliát, vagy talán önmagát elátkozott ifjúságáért. Ez is Rómeó volt, de egészen más: szomorú, megvert fiú, aki egy ésszel fölfoghatatlan, de annál kegyetlenebb csapdába zuhant, s hiába tudja jól, hogy a szerelem se egyéb, mint aljas becsapás, hívogató csalétek ebben a halálos és közönyös kelepcebén: mégis áhítja, sőt, mohón, betegesen sóvárog utána. Így játszotta immár estéről estére a darabot, és a színpalak mögött se marhaskodott többé: láttam, hogy egyedül járkál a derítőlámpák között, vagy lomhán üldögél a kispadon, és magában recitálja a szöveget. Hiába szóltam hozzá, csak hümmögött, bólogatott, nem akart beszélni velem. Az öltözőjében türelemmel végighallgatta a rendező tanácsait, de idegesen hunyorgó szemében gúny volt és magány. Előadás után pedig alig várta, hogy kikeveredjen az épületből. Sietve lemosta arcát, benzines vattával letörölte homlokáról a ragasztó nyomait, fölkapkodta ruháit, fejébe nyomta kalapját, és ment hazafelé. Éva minden este várta a színészbejárónál. A túloldalon várakozott, távol a kaputól, ki sem szállt a kocsijából, hogy ne kelljen köszönnie senkinek. Csak üldögélt a zárt ablakok mögött, s amikor Péter szóttanul bevágódott mellé, azonnal beindította a motort, és eltűntek a szűk kis utca kanyarulatánál.

Elkezdődtek az új darab próbái. Akkor már valamennyien láttuk, hogy Péter bajban van. Szánalmasan, szinte ügyefogyottan járkált a színpadon, a többiek már régen sűgő után dolgoztak, ő még mindig görcsösen szorongatta szerepkönyvét. Elemezgette, érteni próbálta a szöveg titkait, folytonosan megállt miatta a próba. Stanley Kowalski szerepét tanulta *A vágy villamosából*, fogaival kellett volna kinyitni a palackokat, vedelni a sört, üvölnie kellett volna szerelméért a New Orleans-i szegénynegyed füledt éjszakájában, leteperni a finomkodó Blanche-ot, élvezni létezésének állati örömét. Mintha neki írták

volna a szerepet, de Péter szomorú volt, bizonytalan, és úgy tűnt, hogy elfelejtette a mesterségét. „A nagy színész!... Az őzszeni!

– mondogatták a közepes színészek, és sajnos a jobbak is, az okosak, az elnyomottak, az irigyek, még partnerei és barátai is, akikkel annyit bolondozott sok átmulatott éjszakán: – Felfújták, bálványt csináltak belőle, a parasztkáder úrból!... Most legalább kiderül, mennyit ér, ha nincsen vérgőz az agyán!...” Gonosz pletykákkal, alattomos, irigy várakozással volt teli a színház. Döbenten és szégyenkezve hallgattam az embereket; hogy közönyösek a nagyság dolgait illetően, azt régóta tudtam, de hogy ennyire várják és remélik az összeomlását?... A rendező is belátta, hogy tévedés volt Péterre osztani a szerepet. Egyik próba szünetében keserűen megvallotta nekem, hogy nem számolt azzal, mi történt ezzel a nagy színésszel: átment egy megrendítő halálélményen, és ez nyilván más emberré tette. Másfajta feladatokat kell találni számára. Ez elfogadható magyarázatnak tűnt, én is sokáig hittem benne. Míg egy kora őszi éjszakán, egy különös esemény után rájöttem, hogy nem a halálélmény zavarta Pétert. Hanem Éva, akit már nem szeretett. És mégsem bírta, mert vagy akarta soha többé elereszteni.

Mindenesetre nem volt már visszaút, a darabot be kellett mutatni. Péter görcsösen, kétségbeesetten birkózott a szereppel, akkor szokott vissza az itálra is, végérvényesen. Mondják, hogy valami kábítószer is szedett, amit a feleségétől lopott (vagy kapott? mert az utolsó időkben már mindent el tudott érni nála?), nem tudom, nem értettem hozzá, a szóbeszéd pedig nem érdekelt. Tény az, hogy próba közben néha váratlanul telefonálni szaladt, vagy kiment a WC-be, és megváltozott arccal, eleven, csillogó szemmel érkezett vissza. Ilyenkor mintha újra rátalált volna régi szabadságára: szárnyalt a színpadon, „Stelllllaaaaa!” – üvöltötte a magasba, a vasrácsos erkély felé, mintha nem is szerelmét, de az anyját követelné sírva, énekelve, dideregve és fogvicsorgatva. Kicsi volt a színpad, de az egész színház is ehhez a dermesztő, panaszos üvöltéshez, mely lényének egész valójából tört elő. Egy bizonyos: bármilyen tiltott eszközhöz nyúlt is, művészete miatt tette, egyetlen és valódi szerelméért, mert megijedt, hogy azt is elveszíti. Érezte ugyanis, hogy rossz a szerepben.

Egyik nap, próba után azzal jött hozzám, hogy vigyem el bokszolni. Tudta, hogy kölyökkorom óta, csak úgy a magam szórakozására lejárok egy egyesületbe.

– Meg akarok nézni egy ilyen Kowalskit! – mondta. – Hogy él, hogyan mozog, milyen a szeme!...

Lesni akarta az életet. Soha nem tett ilyet, nem volt szüksége rá.

Mindenesetre segíteni akartam neki. Még aznap, késő délután levittem egy külvárosi tornaterembe, ahol abban az időben az edzéseket tartották.

Az izzadságszagú, koszos teremben negyven-ötven fiú verte a homokzsákokat, kesztyűztek, árnyékoltak, ütésekét gyakoroltak a falhoz támasztott tükör előtt. Megálltunk egy sarokban, labdafoltos, meszelt fal előtt, és nézegettük a fiúkat. Soknak még tornacipője sem volt, mezítláb dolgoztak a kötelek között. A bokszt mindenhol a világon a legszegényebb osztályok sportja, keserves és kínlódással teli út a nyomorból a hírnév és gazdagodás felé. Rakodók, segédmunkások, ládagyáriak és kóbor cigánykölykök gyűltek össze itt a környékbéli pincelakásokból, bérházak zsúfolt odúiból, egész napos robot után, hogy késő estig verjék egymást, maradék erejükkel suhogtassák az üres levegőt egy halvány s az időben egyre távolabb tűnő reményért.

Amikor meglátták Pétert, nem állt meg a tréning. Csak távolról nézegették hitetlenül és gyanakodva, láttam, hogy többen összesűgnak: nem tudták eldönteni, hogy csak hasonlít-e a nagy színészre, vagy pedig ő maga az, személyesen. Közben döngött a terem, suhogott a kötél, pattogtak az ütések a zsákokon. Az edző sípja egy menet végét jelezte, s miközben lerázták magukról a verejtéket és kifújták orrukából a véres váladékot a fal melletti homokvályúnál, többen körülvettek bennünket. Lihegve, irigykedve nézegették Pétert, faggatták, bizalmaskodtak vele. Sokan még a filmjeit se látták, de tudták róla, hogy hírneves, nagy sztár, és azt is, hogy parasztfiú volt valamikor. Mert ezt akkoriban úton-útfélen beharangozták. Zavartan mosolygó, lapos, irigy és megilletődött tekintetek között álltunk, Péter meg csak mohón kereste a Kowalskiját, figyelte a szavukat, leste csupa ideg mozgásukat, és hamarosan nagyon jól érezte magát közöttük. Az edző új melegítőt, kesztyűt hozatott neki, levetkőzött, és mosolyogva, szemérmes ügyetlenséggel nekiállt vívni a fiúkkal. Mutogatták neki a mozgást, az ütésekét. Egyre jobban belejött, láttam, hogy élvezi a dolgot. Később egy Járai nevű fiúval beállt a kötelek közé. Zömök, jókötésű szőke gyerek volt, nehézfejű és hallgatag, a vágóhídon, ahol dolgozott, nem adtak kést a kezébe. Tudtam róla, hogy nősülni akar, aztán visszamenni a szülőfalujába egy kis összegyűjtött pénzzel, vásárolni egy darab szőlőt, építeni rá egy szoba-konyhás házat: ezért jött Pestre és verekedett már nyolcadik éve. Csak játszott, taníttatta Pétert, kesztyűi mögül pontosan, mozdulatlanul figyeltek szemei. Péter meg egyre inkább belejött, egészen jól mozgott már, még az edző is megdicsérte, amikor feléjük nézett. Csodálatos volt, hogy ezt is milyen jól tudná! Pedig a titka nem volt egyéb, minthogy átélte a bokszolót. Átélt a szemüket, a mozgásukat. Szerep volt ez is, és élvezte a szerepet: eltáncolt, fedezékbe vonult, és egészen ügyesen suhogtatta ökleit ellenfele felé, aki szótlánul, gépiesen hajolgatott előle. És ekkor Péter észrevette, hogy a kötelek mögött többen nézik őket, ettől megtáltosodott, és váratlanul rácsapott a fiú

arcára. Járai közönyösen tűrte az ütést, csak a szeme villant hideg mosollyal a kesztyűi mögött, „jól van, komám!” – mondta ez a tekintet, aztán egy rövid félfordulat után hirtelen kivágódott a jobb keze. Hatalmasat csattant a kesztyű Péter arcán, megtántorodott, meg is szédült talán, de ahelyett hogy abbahagyta volna az egészet, csak még jobban nekivadult, görcsös, kamaszos lendülettel kaszálni kezdte a levegőt, de többé már nem tudta eltalálni ellenfelét. Járai szögletes arca most már gonoszul eltorzult, megtámadta Pétert, először keményen gyomron vágta, majd ahogy fulladtan összehúzódott, fölütötte az állát, először jobbról, majd balról, majd gyakorlott mozdulattal a bordái alá vágott iszonyú erővel, Péter meggörnyedt, de még most se kért kegyelmet, hiába ordítottam, hogy „hagyd abba! hagyjátok abba!”, Péter csak folytatta, csikorgó fogakkal, szívósan küzdött, száját elborította a meleg vér, az ő vére kente össze a másik testét is, aki sötét indulattal már csak azon dolgozott, hogy végképp leszámoljon vele. Nem Péter szánalmas, ügyefogyott kis ütése hozta ki a sodrából. Sokkal nagyobb, rengeteg ütésekkel állt ki, meg se érezte talán. Hanem maga Péter! Hogy egyáltalán hozzá mert érni! Mintha megégette volna a kesztyűjével. És váratlanul olyan mélyről jött, irigy bosszúvágy szabadult ki belőle, olyan indokolatlan gyűlölet, hogy meg is öli talán, ha többen nem rohanunk az edzőért, aki átugorva a köteleken, szétlökte a két véres testű fiút. Lerántotta Járaitól a kesztyűket, ráüvöltött, mint egy részegre, de az csak higgadtan állt, és merev gyűlölettel morogta a félig ájult fiú felé:

– Megölöm!... Az anyja jóistenit az aranygyűrűs, rohadt színésznek!... Megölöm! ..

Ketten fogták le, amíg Pétert valahogy fölemeltük a padlóról. Szivaccsal töröltem le arcát, egy padhoz támogattam.

Alig volt benne élet. Lábai remegtek, egész testében didergett, tüdejéből sípolva tört elő a levegő. Arca csupa vér volt és mosolygott. Megkínzott arccal mosolygott Járai felé.

Hóna alá nyúltunk, valahogy megemeltük, támogattuk kifelé a teremből. Többen bocsánatot kértek tőle, de a szorítóból még mindig hallatszott az elszabadult gyűlölet fenyegése:

– Röhögjél csak, röhögjél!... Széttöröm a nevezetes pofádat, ne félj!... Eresszetek, mit fogtok?!... Ő kezdte, az anyja jóistenit, a művész úr!... A suttyókirály!... Oda nézz!... Nézzétek! – kiáltotta kétségbeesetten, és bandázsos öklével az ajtó felé mutogatott, ahol a félig ájult Péter hirtelen megfordult a kezeink között, és eltorzult arccal egy véreset köpött Járai felé.

Vonagló inakkal állt a zuhany alá. A hideg vascsőbe kapaszkodott, így tartotta magát, miközben fejére zubogott a víz.

Lefürdött, felöltözködött szóltanul. Szóltam hozzá, nem válaszolt.

Odakint Éva várta, kocsival. A hűtőnél álldogált, valami képes újságban lapozgatott.

– Mi van? Mi történt? – kérdezte nevetve, amikor meglátta Péter földagadt halántékát, orrában a fehér vattatampon: – Szakmát változtattál?...

Péter mosolyogva, derűsen kacsintott a nő felé:

– Megtaláltam a Kowalskit! – mondta kedélyesen, és beszállt az autóba.– Nem jössz velünk, kiskomám?

– Hová mentek?

– Hová megyünk? – fordult Évához.

– Megbeszéltük, nem? ötvenszer megbeszéltük! – csattant fel idegesen Éva.

– No látod: meg lett beszélve! Szállj be gyorsan, mert huzat van... Ilyesmit kérdezni, hogy hová!... Amikor meg lett beszélve! Látod, most fölbosszantottad! – hunyorított kajánul felém.

– Nem szeretnék zavarni...

– Dolgod van, egyéb?

– Nincsen...

– Akkor csak maradj... Ha egyszer meg lett beszélve!...

Éva nem nézett hátra. Szótlatlanul vezette a kocsit, görcsös, ideges mozdulatokkal kezelte a sebességváltót. Elhagytuk a várost, szinte észrevétlenül beesteledett. Sötét országúton robogtunk tovább, saját fényszóróink szőnyegén. A szembejövő fények óriásivá tágultak, s zizegve elhaltak mellettünk. Péter végig az úton egyetlen szót sem szólt. Komoran, szorongva, csaknem csodálkozva bámult kifelé a fekete mezőkre. Mint aki egyszerűen nem érti, és nem is hajlandó elfogadni azt az elátkozott helyzetet, amelyre sorsa ítélte. Összevert fejét a hideg ablaküveghez szorította.

3

Este tíz óra körül érkeztünk a Balatonhoz.

Péter kinyitotta kis házának ajtaját. Gyertyát gyújtott, de Éva elfújta, így sötétben vetkőztünk mindhárman. Nem volt nálam úszónadrág, a törülközőmet csavartam szorosán a derekam köré.

Mire kiértem a parthoz, Péter már mélyen bent járt a térdig érő vízben. Teljesen meztelen volt. Egy halászcsónak láncát próbálta eloldani. – Hahóóó! – kiáltott felém, s csobbanó léptekkel gázoltam utána. Mint a sötét olaj, olyan volt a víz, csak a túlsó part előtt csillogott ezüstös fénnel. – Kurva lánc!... Gyere, segíts! – mondta lihegve. – Mit akarsz? – kérdeztem.

– Elevezünk, gyere!... Elszökünk, megijesztjük a Madmazelt! – nevetett huncut szemmel. De hiába húztuk, ráncigáltuk a láncot ketten is, nem bírtunk vele. Éva pedig ott állt már a parton. Intett nekünk, és jött befelé. Karjaival széles hullámokat sodort maga köré. Péter bosszúsan elengedte a láncot, elterült a

vízben, lábaival csapkodott, kalimpált Éva felé, s hamarosan vad vízicsatába kezdtek.

Éva nevetett, láttam.

Riadtan hátráltam, nem tudtam követni őket. Félttem, hogy vizes lesz a törülközőm.

– Mi van?... Nincs gatyád? – Péter hangosan és rekedten nevetett. – Gyere, gyere csak, komám!... Éljen a szabadság ! – kiáltotta olyan hangon, hogy talán kilométerekre is elhangzott, majd láttam, hogy Éva hátához nyúl, és hirtelen eltépi melltartójának pántját. Kezében is maradt a könnyű, libegő kis ruhadarab, és nagy ugrásokkal rohant vele a mélybe. Éva riadtan kapott a melleihez, majd szégyenkezve nyakig merült a vízbe, szidta és dühösen átkozta Pétert, de nem sokáig, a fiú visszajött, megragadta a kezét és húzta, vonszolta befelé. Fölnéztem az égre, eléggé világos volt, felhő sehol. Végre legyőztem szemérmemet, a csónakba dobtam törülközőmet, és meztelenül gázoltam utánuk a mélybe. Utolértem őket, hárman hancúroztunk, Éva is mintha megadta volna magát. Vizesen csillogó szép melleit örökké őrzi emlékezetem. Túlságosan nagy, sötét bimbóit, mely érzékiségről árulkodott. És arcát, kiszolgáltatott mosolyát, ahogy túrta és vállalni próbálta előttem meztelenségét.

Kifelé menet már nem törődött velem. Péterrel játszott, húzta maga után, tenyerébe vizet mert, gyengéden locsolgatta megvert arcát, majd átölelte a derekát, és szorosan összefonódva gázoltak kifelé.

Lemaradtam.

Bementek a házba, én pedig megszártkoztam, és egy vastag pokrócba burkolódzva leültem a parton, néztem a messzi, villogó fényeket.

Bent a kis faházban hamar elhalt a zörgés. Csend volt, a víz is hallgatott.

Magamra hagytak. Hosszú és álmatlan éjszakára számítottam, már bántam, hogy eljöttem velük. „Miért hoztak magukkal?” – tűnődtem sokáig, s nem tudtam megfejtetni.

Egyszerre hangot hallok. Péter állt mögöttem félmeztelenül, mezítláb. Nadrágjának szíjával bajlódott, összececsatolta s körbefűzte derekán.

– Elaludt... – mondta megkönnyebbülten, és leült mellém a földre. – De jó itt néked!... Nézelődöl, mi?

– Aha... meg gondolkodom.

– Micsodán?

– Mindenfélén... rólatok is.

– Mirőlunk?... Mi van azon gondolkodnivaló? – sokáig hallgatott, mint idejövet a kocsiban, összevert arcán gyengéd mosoly tűnt fel, csaknem irigykedve pillantott rám: – Hej, kiskomám, ha ördög lennék, de megvenném a lelkedet!

– És mit csinálnál velem?

– Használám, pajtás, az enyémet meg eldobnám a fészkes fenébe! Agyonrágott, ócska, mocskos lélek... te meg olyan kis rózsaszínű ember vagy!... Fogadok, még állatot sem öltél!

– Hát... még nem.

– No látod. Én meg embert is tudnék. Úgy, mint ezt a bogarat... nézd! – és ujjai között mosolytalanul szétmorzsolta egy rohanó kis hangyát. Csak egy elmázolt sötét folt maradt az ujj hegyén. Nézttem, nézttem a kezét, egy pillanatra megborzadtam. De még a gyomrom is összerándult.

– Nem vagy te ilyen! – mondtam és remegtem. – Tudom én, hogy nem vagy te ilyen!...

– Nem?... Majd kiderül.

– Mi derül ki?... Semmi se derül ki!.. Játzol, marhaskodsz, de ártani nem tudsz te senkinek!... Nem is fogsz soha!... Azt hiszed, nem látom? Küszködsz ezzel a szereppel, mert nincs benned semmi ilyen?!... És nem is lesz soha! Ötszáz Kowalskit megleshetünk, akkor sem lesz, soha!... Még csak el se tudod játszani, azt hiszed, nem látom?! – fakadtam ki nagyon őszintén, és közben, nem tudom, miért, egész testemben remegtem, de éreztem, hogy ezt kell mondanom, még akkor is, ha elkésértem a színészi kudarca miatt.

El is változott az arca, de nem az én mondatom miatt.

Hanem ahogy beszéltem, lázasan és ügyetlenül, rám nézett nagy szemekkel, de olyan csodálkozva és segélykérően, ahogyan csak gyermek tud nézni, megragadta a pokrócom szélét, és hangosan, szinte kiáltva kérdezte:

– Te!... Miért nem szeretnek engem az emberek?!

És úgy nézett rám, mint aki tőlem vár feleletet. Torkomra forrasztotta a szót. Ebben a pillanatban egyszerűen képtelen voltam hazudni neki. Döbbsent fájdalommal néztem tanácstalan, várakozó szeméit.

– Miért?... Mondd meg?!... Találd ki!... Miért van az, hogy engem nem szeretnek?

Csak ültem mellette a homokban és hallgattam. Tényleg, miért van ez? Én fejtsem meg, naiv, hülye kis kamasz?... Attól féltem, hogy észreveszi remegésem. Mert dideregtem a pokróc alatt.

– Nem tudom!... – mondtam ki végre.

– Te szeretsz?

Mit mondhattam erre?

– Hát látod...

És ekkor rám nézett, mint egy koldus, könyörögve, elszántan:

– Csókolj meg, ha szeretsz!

Megszédültem. Arcom elváltozhatott.

És akkor megragadta a pokróc alatt két karomat, átölelt, száját a számra

forrasztotta, nem érzéken, hanem mint az üldözöttek, mint a kiteszítettek, egy utolsó bizonyosságot koldulva. Ajka mohó volt, követelő, borostás állát vadul préselte arcomhoz, éreztem, hogy segítségért kiált, de ugyanakkor vizsgáztat is: mi az nálam, hogy szeretet? Görcsösen magához szorított, s én még mindig borzongtam, amikor lassan elengedett. Nem nézett rám. Úgy ültében hirtelen elfordult mellettem, végigzuhant a földön, két tenyerét és arcát mélyen a száraz homokba fúrta.

Hallottam, hogy elfulladt hangon nyüszít.

Aztán csend lett.

Nem tudom, meddig maradhattunk így. Később föltápáskodott, keze fejével letörölte ajkáról és fogairól az odatapadt homokot, majd anélkül, hogy rám nézett volna, kutatni kezdett nadrágjának hátsó zsebében. Előhúzott egy lapos üveget. Lecsavarta kupakját, megtörölte az üveg száját, és odanyújtotta nekem.

– Igyál! – mondta józanul, higgadtan.

– Mi van benne?

– Nem érdekes... húzzad meg!

A szilvapálinka szaga az orromba csapott.

– Minek iszol? – kérdeztem sajnálkozva. – Tudod, hogy nem szabad!...

Megvető idegenséggel pillantott rám.

– Te is hozzájuk húzol?

– Nem... de láttam, hogy nem tesz jót neked... Megint rosszul leszel!

– Persze, ha mérgeznek!... Ne félj, nem engedem! – zsebébe nyúlt, és megmutatta az öszszegyűjtött fehér tablettákat. – Föltolom a nyelvemmel, rá a vizet... és amikor elfordul a Madmazel, pötty!... kiköpöm a markomba, és bele a zsebembe!... Pfúj! – mondta megvetően, és lábával a homokba tiporta valamennyit. Egyenként taposta össze mind, mint a férgeket, sarkával még meg is fordult rajtuk. – Pfúj!...

Mindketten ittunk, majd kihörpintve az utolsó kortyot is, megfogta Péter az üres üveget, és messzire hajította.

Tompán csobbant a tó vize a távolban.

Csak állt fölöttem, zsebre dugott kezekkel.

– Ne félj, nem hagyom magam befogni! – mondta eltökélten és mosolytalanul. – Elemeznek, szétrágnak, még az anyámat is kifaggatták!... Be akarnak fogni!... Csakhogy tévednek... a nagyságos asszony is!... Mert én egyszer csak fogom a kalapom... és akkor majd megtanulják az okosok, hogy mi az, ami nem fér rá a cetlikre!... Bizony ám, írókám!.. A világ valamennyi cetlije kicsi lesz hozzá!

4

Éva pedig napról napra fogyott. Mintha beteg lett volna, s talán az is volt: senki sem tudta, mi történik benne, mi mindent élt át azokban a napokban.

Szeme sötéten csillogott, ajkáról soha el nem tűnt egy majdnem kedélyesnek látszó, gúnyos mosoly. Mondhatnám azt is, hogy megszépült, bár lehet, hogy csak számomra; a férfiak általában nem szeretik, ha egy női arcon ilyen merészen tűnik elő a szellem és a szenvedés ereje. „Nem is nő ez!” – jegyezték meg gúnyosan körülöttem, s én csak mosolyogtam magamban. Bár amikor egyszer a színház mögötti szűk kis utcában váratlanul könnyezni kezdett – a kimerült idegzet tehetetlen könnyei voltak ezek –, s én átfogtam a vállait, magam is döbbenet éreztem, hogy karjai mennyire vékonyak; csupa csont, reszkető testet tartottam a kezemben. „Ezt öleli Péter – villant az agyamba –, úristen, mit ölel rajta? mit kap ezektől a sovány karoktól, ettől a szegénnyé kopott, inas kis testtől?” És még az is eszembe jutott – mert élénken emlékeztem Péter riasztóan sovány kórházi állapotára, amikor úgy feküdt az ágyon kimeredt bordákkal, dülledt szemgolyókkal, mint azoknak a hírhedt koncentrációs táboroknak a szánalmas „muzulmánjai” –, még az is eszembe jutott, hogy miféle átkozott, rongy dolog ez a híres Szerelem, nem egyéb, mint hogy az életerőt kiszívjuk egymásból, és nem boldogságra, fenét! egymás húsára éhezünk, mint a kannibálok.

Mert Péter akkor ki tudja, hol járt, kinek az ágyán tékozolta újra feltámadt, hatalmas erőit? Két nap óta állt már a próba, mert eltűnt hazulról, három hét alatt második alkalommal, hiába kerestük, nem találtuk sehol. Lementünk falura, kerestük a szüleinél, a balatoni kis házban, érdeklődtünk a Művész klubban, mulatóhelyek portásainál, az Old Firenze mixernőjénél, aki látta, bizonyára le is feküdt vele, de hajnalban onnan is továbbállt, csak egy cédulát hagyott hátra, s a cédulán nem volt egyéb, mint egy rúzzsal rajzolt nagy ákombákom: Inri. Már ott tartottunk, hogy értesítjük a rendőrséget, amikor szerdán, kora délután telefonált Éva, hogy ne keressük tovább, mert hazajött. Sohasem derült ki pontosan, merre járt az előző napokban. Annyit tudtam meg, hogy álmosan érkezett, de józanul, rosszkedve sem volt, csak enyhe büntudata: egy idegen sál, kockás pulóver és egy túlságosan bő felöltő volt rajta, amit néhány nap múlva eltüntetett hazulról. Annyi bizonyos, hogy nem jól érezhette magát, mert utána napokig hálásan és boldogan tüsténkedett odahaza: megjavította a redőnyt, új karoslámpát szerelt Éva íróasztala fölé, és az esti előadások után jóformán le sem sminkelt, bekrémezett arccal, vizes hajjal rohant haza taxival, melyet a portással még a kriptajelenet előtt megrendeltetett.

Éva természetesen megbocsátott neki, ki tudja, hányadszor már. Az eset azonban felrázta, és talán először próbált, ha nem is menekülni, de valamiképpen helyreállítani egy szánalmas kis függetlenséget. Már nem várta Pétert esténként a színház előtt, gyakran eljárt hazulról, megkereste egy-két régi barátnőjét, különféle programokat csinált magának. Nem járt ki a forgatásokra sem, ahová

eddig szinte árnyékként kísérte Pétert (mindig ott toporgott a Jupiterlámpák mögött, fázva, álmosan, egy termossal az ölében a végtelennek tűnő, unalmas éjszakai felvételek alatt), és napokig halogatta azt a tervét is, hogy újra munkába áll. Végül erőt vett magán, és egy hétfői napon – ősz volt, kilátástalanul zuhogott az eső, a parkban nagy, habos tócsákban úsztak a lehullott falevelek – bement a klinikára. Örömmel fogadták, s egyszerre rájött, hogy mindaz a lázálom, éveknek tűnő szédület, melyet az utóbbi időben átélt, csak az ő fejében történt meg: a külvilág csendesen élte életét, és szinte minden úgy maradt, ahogyan elhagyta: rengeteg iratai, fadobozban sorakozó cédulái az Öreggel készülő közös tanulmányhoz, de még papucsja és fehér köpenye is ugyanott volt, ahová utoljára tette.

Mindez nyilván azért is volt így, mert Adrián várta őt. És a sors kegyetlen és ma már törvényszerűnek tűnő szeszélye, hogy nem tudtak találkozni. Adrián éppen egy hosszabb külföldi előadókörúton volt, ahonnan kétnaponként hazatelefonált, s amikor megtudta, hogy Éva bent járt a kórházban, nem írt, nem is táviratozott – hanem még aznap egy barna szemű kölyökkutyát küldetett Éva lakására. Nagy fülű, merész pofájú kis farkaskutya volt, piros bőrvvel a nyakán. Éva emlékezett rá: néhány hónappal ezelőtt még ott totyogott vaksin az Öreg verandáján. Most ott állt idegenül, égnek álló fülekkel, nedves kis orrával bizonytalanul szimatolva a szűk kis városi lakás szőnyegén, és Éva azonnal megértette az Öreg finom szándékát: azt akarta, hogy távolléte alatt ezek az élő, sötét kis szemek vigyázzanak rá.

Nagyon örült a kutyának, Péter is, napokig teljesen kitöltötte az életüket. Nevet adtak neki, mókás emberi nevet, úgy hívták, hogy Szergej Kuzmics; sétáltatták az utcán, még a színházba is behozták egyszer. A hét végén azonban Péter egyedül maradt vele otthon. Játszott vele, talán ingerelte is, nem tudom. A kutya a szőnyegre vizelt, és ekkor rettenetesen megverte. Csatos szíjjal verte, kegyetlenül, a pofáját és farát ütötte véresre, megcsapta az egyik szemét, és a mellső lábát két helyen eltörte. Ha Éva nem jön idejében, meg is öli talán. Durva veszekedésé fajult a dolog. Péter egy ideig azzal védekezett, hogy féltékeny az Öregre. Éva azonban átlátott rajta. Könnyek között, de elkeseredett indulattal támadt Péterre, aki egy darabig komoran hallgatott, majd vigasztalni próbálta a lányt; azt hitte, durvaságával csak egy gyengéd és érzékeny női lelket bántott meg, nem tudta, hogy itt sokkal többről van szó, hogy Éva ősi módon, múltjának minden elfelejthetetlen, szörnyű emlékével iszonyodik a brutalitástól, s hogy ezt már soha jóvátenni nem tudja nála. Csak nézte szótlanul, amint a lány sietve összecsomagolja szükséges holmijait, látta, hogy menekül, hogy fél tőle. Már nem is próbálta tartóztatni. Hallgatott. Nem kérdezték, nem is beszélt. A kutya vinnyogva jajgatott, sírt, mint egy ember. Péter komoran ült az ágy szélén,

nézegette csontos ökleit. Ha rajta múlik, szótlanul válnak el. De Éva gyengébb volt, nem bírta el a csöndet, könnyek között, dideregve megkérdezte tőle:

– Csak azt szeretném tudni... mit vétettem én neked?... Azt az egyet szeretném tudni... miért lettél te ilyen?

Péter töprengve nézett maga elé, hallgatott, majd szinte sajnálkozva mondta:

– Meg akartam döglenni, és nem hagytál... és azóta... gyűlöllek.

5

Éva az anyjához menekült. Nem úgy, mint egy csalódott szerelmes, hanem mint egy rémült ember, mint egy ijedt gyerek, aki fél. A jólét, az okosan rendezett élet kényelme befogadta, de hiába volt itt csend és biztonság, megszokott bútorok, ebédre hívó távoli és ismerős kiáltás, bölcs és nagyon erős anyai mondatok: lelkéből egy pillanatig sem mosódott el a kép, amint ölében a meggyötört, nyüszítő, véres kutyakölyökkel rohan lefelé a lépcsőn, és minden mozdulata neki is fáj, hiszen ő volt itt összeroncsolva, saját véres testét hurcolta magával, neki szóltak ezek a kegyetlen korbácsnyomok. Nagyon félt Pétertől, és ezt a félelmet még tudatosan igyekezett fokozni is magában, hogy megundorodjon tőle, hogy **n e s z e r e s s e m á r v é g r e!**, de hiába, minden hiába volt, már kora délután leste a magas kerítés bokrait, várta, hogy egyszer csak átmászik rajta a fiú, mert tudta, hogy így jön majd érte, megint valami esztelen módon, a falon át vagy a tövises bokrokon keresztül, hiszen normális, természetes és egyenes út sohasem létezett közöttük. Szinte hallotta a szédült szavait, látta maga előtt, amint ott áll kócosan, lihegve, összetépett ruhában, alázatos mosollyal és vágyódó, vad, mégis tiszta szemekkel...

De Péter nem jött. Se délután, sem este, és akkor már bizonyos volt, hogy éjszaka jön majd, hiszen ez illik hozzá, egész eszeveszett életéhez. De éjszaka sem jött. És hajnal felé, amikor már világosodni kezdett, Éva még mindig éberén figyelt az ágyában; minden zörrenésre, távoli autózajra összerezzen. Hirtelen úgy vélte, hogy halkán suttognak odakint, nem is emberi hangon, mintha csendesen lapulna valaki az ablakpárkányon, és kabátjának széle a falhoz súrlódna. Fölkelt, óvatosan kilesett a függöny mögül, látta, hogy szél van, és a száraz falombok simogatják a ház falát. Hosszan álldogált a függöny mellett. Megfogadta, hogy bármi történjék, többé nem megy vissza Péterhez. Be engedti a házba, vagy elrejtőzik előle, ha kell, napokra vagy hetekre, vagy egyszerűen elutazik, anyjának sem mondja meg, hová, és a leveleket is úgy írja majd neki, hogy máshol adja fel, ne legyen rajta árulkodó bélyegző, és megírja majd, hogy ne keressék, amíg ki nem tisztul az agya és erőt nem gyűjt, hogy újra szembenézzen életével. Már fontolgatta, hová meneküljön, mikor rádöbbsent, hogy máris elárulta a fogadalmát, pedig még nem is látta a fiút, csak elképzelte. És ekkor olyasmit tett, amitől később maga is megijedt: hirtelen ott állt a konyha

melletti kis cselédszobában egy fehérre mázolt, tükrös ajtajú szekrény előtt, és lázasan turkált az ócska holmik között. Nem tudta visszaidézni, és később sem emlékezett rá, hogyan került ide, nyilván annyira elfoglalta lelkét a riadt töprengés, hogy kiesett emlékezetéből az ide vezető útja. Pedig éppen azért jött ide, hogy valami emlékeztetőt találjon, valami fontos és felejtethetetlen dolgot, szándékosan olyan helyzetbe akarta hozni magát, melyet soha az életében nem felejtethet el, a leggyengébb, legsötétebb pillanatában sem. Mindent kiszórt a szekrényből, ócska, poros kacatokat, míg a legalsó fiókban megtalálta apjának néhány megmaradt vackát: összeszíjazott lakkbőröndben egy szürke puhakalapot, egy fémkeretes szemüveget és egy puha kasmírsálát; fanyar, dohos naftalinszag áradt belőlük. Ezt kereste, de amikor arcához emelte és megérezte a bántó, édeskés naftalinszagot, hirtelen megundorodott az egésztől, csak hányingert érzett, *semmi egyebet, és mindent* kiejtett a kezéből. Tovább kutatott, és végre talált valami jobbat: egy sötétkék, puha bársonyzacskóban ott volt apjának imaszíja, kapcsos imakönyve, melynek fordított, ősi írását sohasem ismerte; megragadta a poros csomagot, két melle közé szorította, de előzőleg még tétova ujjakkal széttépte hálóingjének gombolását, hogy meztelen melléhez érjen az imaszíj és imakendő – és akkor megesküdt az apja emlékére és az apja istenére, hogy soha, soha Péterhez nem megy többé vissza. Hűvös cseppek potyogtak a kezére a magasból, és észrevette, hogy bizonyára már régóta csurognak szeméből a könnyek. Így állt dideregve és sokáig, hogy soha többé el ne felejtse ezt a pillanatot. A kis cselédszoba lassan megbillent vele, hirtelen hideg lett meztelen talpai alatt a kő, hűvös lett, fázni kezdett, és mintha fölébredt volna: egyszerűen nem értette, mit keres itt ebben a zsúfolt, idegen szobában, ki az, akivel ez a zavaros jelenet történik, nem értette, miért álldogál itt ölében ezekkel az elavult, dohos vacakokkal, szétbőgött arccal, szalmaszínű, csutka hajával a tükör előtt, és hol van Éva, a szorgalmas, okos, fekete lány, és kinek játszik itt egyáltalán? A téboly határán volt, ezt pontosan tudta, fölismerte magán minden apró jelét. Csak azt nem tudta, mert eddig nem élte át, hogy micsoda óriási hatalom játszik ilyenkor az emberrel. És hogy ezt a hatalmat nem a képzelet szüli, ez van, mindig is volt, még akkor is, ha nem tudunk róla, vagy egy életen át szerencsésen meghúzódunk az árnyékában.

Fölment a hálósobába, és óvatosan, hogy zajt ne verjen, becsúszott a hűvös takaró alá. Anyja lehunyt szemmel, álom és ébrenlét határán feküdt mellette. Arcát két összetett tenyerére fektette: olyan volt, mint egy hirtelen megvénült szelíd és jólelkű kislány. Az éjjeliszekrényén, kis üvegtálon ott hevert nyaklánc, gyűrűi, karperece, rengeteg hajcsatja, sok dioptriás szemüvege, egy arctalan hófehér babafejen a kalácsként összefonott vöröses kontya s mindazok a rekvizitumok, melyekből reggel majd összeáll a Mama, ahogyan ismerte és sok-

sok év alatt megszokta. A hajnali napfény józan világossága elárasztotta a szobát.

„Hol lehet most Péter? – tűnődött magában. – Hol lehet, mit csinálhat vajon?.. Talán részegen hentereg valahol, nem is tud magáról... Vagy meghalt... Lehet, hogy mégis... meghalt? ... Sikerült neki?... Adná a jóisten, hogy sikerüljön neki!...”

Ott feküdt a hatalmas ágyon – a saját szobájába nem mert, nem is akart bemenni –, átnyúlt a takarón, fölemelte anyja ápolat, kék eres kezét, s az arcához szorította. Valamit mondani akart, de hirtelen olyan mélységes szégyent érzett, hogy képtelen volt egy szót is szólani. Most, hogy megérezte itt, ezeknek a falaknak a szilárd, erőt adó nyugalalmát, most jött rá, hogy milyen mágus az ő anyja... Szívetet teremtett ebben a szerencsétlen, tébolyult világban, amíg ő, szellemi kalandor, megvetette, lenézte, és annyiszor megalázta!... Most persze ide menekül! ... régi nóta, tudták mindketten. Nem is beszéltek róla. A Mama fölkel, belebújt pongyolájába, teát tett föl, és hamarosan az asztalhoz ültek.

Megszólalt a csöngő. Az ablakhoz siettek, óvatosan félrehúzták a függönyt, és látták, hogy Péter áll odalent a kapuban. Kihajtott kockás ingben, sötét zakóban, tisztességesen megfésült, hosszú hajjal. Türelmesen, hosszú időközönként csöngetett. A Mama megkérdezte, mit tegyen. Éva vállat vont, s azt felelte: – Engedd be!...

A Mama ment le ajtót nyitni neki. Nem volt ellenséges, még csak hívős sem volt a fiúhoz. Azt hiszem, pontosan tudta, kit enged be a házába. Nem egy rossz férj, hanem egy nagyon nagy valaki jött itt Éváért. Híres, világhíres ember, elismert és nagy művész, aki mindezt a semmiből, a legmélyebb nyomorból vívta ki géniuszával. Így látta őt a Mama, mert mi túlságosan közlről sajnos már nem láttuk ezt. Kedveltük, lenéztük, röhögtünk vele és használtuk őt. Ma már mi is másképp látjuk; de ma már ő nincs.

Péter feljött a lépcsőn, ránézett Évára, komoly szemekkel.

– Szervusz – mondta csendesen.

Elfogadta a reggelimeghívást, inkább csak formaságból. Asztalhoz ült, és eljátszotta élete

talán legnagyobb játékát.

Mert komoly volt, finom és intelligens. Nincs jobb szó rá. Bűntudat és mindenféle érzelmes handabanda nélkül egy érett, okos férfi ült az asztalnál. Az ételhez nem nyúlt, mert nem kívánta. Kivárta a Mama udvarias, diplomatikus szavait, majd megszólalt, és átgondoltan mondta:

– Tessék nézni, én sok szenvedést okoztam... és én is sokat szenvedtem... nem tudom, hogy miért. Nékem nincs másom, csak Éva... csak te... – mondta, és az asztal túloldalán ülő, sápadt Éva felé tekintett józanul. – Én paraszt vagyok.

Történjék bármi, az is maradok... Paraszt vagyok... ahogyan az Évi zsidó... Nem tudom, min ment ő keresztül, miért, hogyan bánthatták őt... én nem akartam még csak gondolatban sem, soha megbántani!... Ezt a kutyaügyre mondom... Most láttam csak, hogy nagyon megkínózhatták... de *engem is*, tessék elhinni, kedves Mama!... Apámat szíjjal verték, öregapámnak késsel vágták le öt ujját a csendőrök... és engem is vertek eleget, éppen eleget... Most meg tetszik látni: egymást kínozzuk! – rövid szünet után nyíltan a Mamára nézett: – Nékem az Évire szükségem van... És ha önéki is énrám... akkor most jöjjön velem!... Fogjunk ki ezen a komisz életen, azt mondom, hiszen rajtunk múlik minden... Ha mi összeenevetünk, baj nem lehet itt... Az italról végleg leszokni nem tudok, ezt nem is ígérem... de én gonosz többé nem leszek hozzád! Még akkor sem, ha ilyen a szerelem... – fölállt, az asztalkendőt a csészéje mellé tette, s begombolta a kabátját. – Elmegyek, próbám van... te meg gondolkozzál... Este ott vagyok nálad., holnap is... holnapután is... Ha nem jössz, tudom, hogy nem jöttél.

Csendesen ment ki a házból, úgy, ahogy érkezett.

Éva még aznap *délután* hazament.

És boldogok voltak hosszú napokon át. Közben Péter a premiert is megcsinálta, eljátszotta

Kowalskit. Az utolsó napok feszültségében valahogy mégis összeállt az egész, mozgósította maradék hitét és erejét, és a közönség hosszan ünnepelte utána. Megteltek a folyosók, sorban jöttek a gratulálók, távoli ismerősök és idegen arcok, melyeket sohasem láttam, egymásnak adták a kilincset Péter ajtaja előtt, ünnepelték visszatérését – de ő maga az előadás utáni banketten, bár lázas volt és nagyon is fölkavart, italhoz nem nyúlt.

Még éjfél előtt hazavitte Évát, mi pedig ott maradtunk a hosszú asztalok mellett, és hajnalig ittunk.

6

Az utolsó napon pedig ez történt:

A Rómeót játszottuk. Nagyon lezüllött előadás volt, harmadik esztendeje ment már a darab. A statiszták kopott, elnyútt jelmezekben, a koszos gallérok mögül kivillanó festetlen, hófehér nyakkal, sapkaszerűen félrecsúsztott parókákban vonultak be a kriptajelenethez. Kezükből fáklyák sercegtek. Montague, a rémült Capulet, Lőrinc barát s a komor Herceg már körülvették a véres színteret: Páris gróf arcra borulva hevert a lépcsőkön, Péter megbicsaklott fejével a halott Júlián, nem messze tőlük, a másik kasírozott ravatalon, mellén hatalmas, festett vérfolttal Tybalt feküdt. A Herceg megrendülten szavalta a shakespeare-i szöveget, amikor Tybalt, ez az ördögi mókamester színészünk lassan félrehúzta száját, s anélkül hogy halottmereg arcát megmozdította volna,

odasúgta a szomszédos ravatalon elterülő Péternek: – Itt van a Winter úr!... Az ügyelőlöpült mögött álltam. Láttam, hogy Péter meztelen hátán vonaglani kezdenek az izmok. Röhögött. És alatta röhögni kezdett Júlia is. De úgy, hogy zötykölődött alattuk az egész virághínáros alkotmány. A halott Páris se bírta sokáig: vacogni kezdett, és furcsa, rőfögő hangokat hallatott. Kuncogott már az egész színpad. Capuleték befelé fordultak, elfulladt hangon, remegő gyomorral mondták a szöveget, s amikor végre összecsapódott a függöny, elszabadult a pokol. Egymást átölelve, tántorogva hahotáztak a komédiások, néhányan képtelenek voltak tapsra jönni a függöny elé, vad bruhahák harsogtak még a folyosókon is.

Capulet az öltözőjében pezsgőt bontott, innen-onnan előkerültek a rejtett üvegek, rengeteget ittunk. Senki se akart hazamenni. Újra és újra eljátszották egymásnak a jelenetet. Péter is felszabadult volt, jókedvű, öltözőről öltözőre járt, *javasolta*, hogy maradjunk együtt, s vágjunk neki az éjszakának. Kiderült azonban, hogy mindenkinek dolga van; rádió, filmezés, a rutinosabb komédiások pedig tudták, hogy ilyenkor tanácsos hazamenni.

Így aztán ketten maradtunk.

Péter felöltözött, átvette a portán a kötegszámra összegyűlt leveleit.

A kapuban vártam őt.

Meglepve láttam, hogy Tybalt nem tréfált.

A túlsó oldalon, de ravaszul, hogy nemcsak a művészbejárót, hanem az épület két oldalán

szállingózó nézőket is szemmel tarthassa: ott állt Winter úr. Csúcsos koponyája csillogott az utcai neon fényében, hóna alatt fekete aktatáska. Pétert várta higgadtan, fel-alá járkálva, mint egy szállodatektív.

Visszaszaladtam. Péter először tanácstalan volt. Majd kölcsönkérte a portás kalapját, sűrű lódenkabátját, sietve belebújít, és úgy osont ki hátul a tűzoltók ajtaján bicegő járással, elváltoztatott arccal, mint egy züllött párizsi csavargó. Sál takarta el száját, és kalapját mélyen a szemébe húzta.

Távrolról követtem, és két utcával lejjebb egy kocsmában értem utol.

Nevetve borultunk egymásra, és utána sokat, nagyon sokat ittunk.

Az italtól mindketten szomorúak lettünk. Sokáig csatangoltunk még a városban, de mintha

az utcák, a penészszagú, kopott bérházak, körülöttünk a hirtelen fékező autók, járókelők kíváncsi, gunyoros arcai nem lettek volna valóságosak. Sűrű, nem-igaz, szomorú álom-városban járkáltunk, alakok értek hozzánk, durván meglöktek, nem is éreztük. Egy füstös presszóba is bementünk, elektromos orgona hangja szólt, s ez is olyan valószínűtlen volt: édes, éteri futamok ebben a részeg ricsajban. Egy márványpult mellett konyakot ittunk, majd Péter tíz üveg

sört rendelt, és a sörhöz, zsebéből előráncigált rengeteg összegyűrt pénzért megvette a pincérnő szatyorját is. Már is egy taxiban robogtunk, hozzájuk, lábunknál kocogtak a palackok.

A lakásban sötét volt. Éva nem volt otthon. Talán Pétert kereste. A fürdőszobában lemostam arcomat, nyakamra és csuklómra hideg vizet folyattam. Péter ledobta az ingét, lerúgta cipőit, és táncolni kezdett, egyedül. Fejét körbe-körbe forgatta, mint a dervisek, már azt hittem, elszédül, amikor hirtelen megtorpant és azt kiáltotta:

– Ide nézz... Így táncol egy német gárdakapitány!... Himmeldonnerwetter... ein... zwei... drei!...

És kidülledő fenékkal, merev lábbal csapkodta a talpait, szinte láttam rajta a csizmákat, tágra meredt szemében a katonás, hülye drill merevséget, s végül azt is eljátszotta, amint a tönkretaposott nővel az ágy felé menetel, gálánsan ledönti, ráfekszik, de nem tud hozzáférni, mert istentelenül nagy kardja minduntalan közéjük akad, kínosan bajlódik vele, majd szélütötten kirántja, és elüvölti magát: – Alarm!... Abbahagyta a játékot, rekedten röhögött egy darabig, aztán föltápáskodott az ágyon, fejét két tenyere közé fogta, és mosolyogva, nehezen forgó nyelvvel mondta:

– Tudod, mi a baj?... Sokan vannak bennem... érted ezt, testvér?... Sokan vannak bennem, és mind egyszerre élni akar... terhes vagyok... húsz... száz... kétszáz embert tudnék kölykezni... szétnyomják a fejem... nem hagynak élni... meg akarnak dögleszteni... hallod, patkánytestvér?

– Háhá!... Milyen testvér?

– Az vagy, ne tagadd!

– Mit mondtál, milyen testvér?

– Az vagy te is., édes kis patkánytestvér... legalább ne tagadjuk!... Ide hallgass!

– kiáltotta hirtelen, és lázasan elkapta a csuklóm: – Valaha azt mondtam: no, most ordítok egyet... Amekkorát csak bírok!... És ordítottam!... Üvöltöttem! ... Összeszaladt az egész világ!... Most meg ide nézz: hrrrr... szrrrrr!...

És vékony, szánalmas hangon sziszegni, vinnyogni kezdett, miközben szemével alattomosan pislogott, kidugta rezgő nyelvét, és ujjából rövid kis karmokat formált a szája előtt:

– Hrrr... szrrrr... látod... ez lettem... herélt kis patkány közöttetek!... sunyi... karmos... riadt szemű... mint a többiek, mind! Ssszzz!... gyere, csináld te is!... Szrrrrrr!...

– Szrrrrrr! – sziszegtem felé, igyekeztem utánozni mozdulatait, és sebesen kapartam magam előtt a szőnyeget.

– Ez az!... Szrrrrr! – kiáltott Péter – és közben lessél erre alázatos mosollyal... emerre meg hrrr! bele a kis mérgezett fogacskákat a másik gigájába!...

Szrrrrr!... és vonszolódj sunyin az utca piszkában... de rettegj ám mindentől! Mindenkitől!... Ez az, testvér!... Szónokolj szépet, okosat, de az ing alatt jó kövér tarkójú, púpos, zsíros patkány legyél!... Rágicsálj, élvezkedj, de suttymban ám! Szrrrrr!...

– Pfuj, hagyjuk ezt! Hülyeség! – mondtam undorodva, és végigdőltem a szőnyegen.

Péter ivott, letette poharát a földre.

– Azért szerettelek... – így mondta, múlt időben.

– Miért?

– Mert te is csak az lettél!... Hiába nyálazod az okos könyveidet... te is csak az lettél: patkánytestvér!... Nem tudtad?... Az ilyen vibráló, gyáva kék szemek... azok tudnak csak ölni... nem tudtad?... Tetőd itt felfordulhatna bárki, igaz-e?

– Nem igaz...

– Lökni te nem löksz, csak éppen hagynád!

– Hazugság!... Te is tudod...

– No jó. Akkor most ide nézz!... – megvárta, míg lassan felkönyököltem és szédült tekintetem megállapodott az ő majdnem józan szemein. – Odaadom neked – mondta.

– Micsodát?

– Nem micsodát... Kicsodát.

Még mindig a szemét néztem. Úgy véltem, játszik, próbáltam vele játszani.

– Kicsodát? – ismételtem, és álltam a tekintetét.

– A feleségem.

Csönd volt.

– Hülyéskedsz! – mondtam.

– Nem. Komolyan beszélek. Odaadom neked a feleségem. Az Évát. A szerelmemet odaadom... Vedd el!

– Te részeg vagy!

– Részeg, de tudom, mit beszélek! Már napokkal ezelőtt szólni akartam... azért kerestelek... azért hoztalak most ide!

– Pfuj, de nagy szemét vagy!

– Az majd elvállik... mi vagyok én... Te fogd meg a kezét, és vidd el innen!... Vagy maradjatok itt... az már engem nem érdekel!

Valahogy fölálltam, szédülten igyekeztem az ajtóig. Ki akartam keveredni innen.

– Elmegyek!... Nyisd ki!... Hol a kulcs?... Elmegyek, engedj ki innen!

Fájdalmas megvetéssel nézett rám a földről.

– Nem kell neked? – Hallgattam. – Nem kívánod?... Tudom, hogy kívánod, kiskomám, tudom, hogy kívánod!... Ha ránézel, látom, hogy forgolódik a lelked!.. Hát ne bánd meg, az Isten szent nevére kérek!...

– Jaj! jaj! jaj!... Engedj ki innen, a fenébe! – kiáltottam hangosan, és két tenyeremmel befogtam a fületem, és mást is kiáltottam volna, ha el nem kapja a kezemet és le nem ránt maga mellé a földre. Ott térdelt előttem a szőnyegen, és kitágult szemmel, mint egy részeg vezeklő, könyörögve nézett az arcomba:

– Ide hallgass!... Tudod, ki ez a nő? Megmentette az életemet, táplált, mosdatott, kiápolta a szarból!... Egy drága emberke, akinek már csak egy véres seb az egész szíve!... Vedd el tőlem!... Segíts nekem!... N e m b í r o k m á r j ó l e n n i h o z z á !... Drága kis barátom, segíts mirajtunk!... – elengedte a karomat, leült a sarkaira, keze fejével megtörölte verejtékben úszó homlokát, csendesen mondta: – Nagyon fog fájni... Féltékeny is leszek... gyűlölni is foglak... nagyon foglak gyűlölni... de meg kell tenned... mert szeretem!... El bírnám taposni... de szeretem, érted,?... – megállt, talán maga is megdöbbenett ettől a bonyolultságtól, nem érezte méltónak az igazsághoz. Lehajtotta a fejét, tenyerét bizonytalanul fölemelte a combjai közül, elhúzta a szíve s a homloka előtt, és végül ráfektette hátul a koponyájára, izzadt tarkója fölé: – Itt...itt szeretem! – motyogta, és ütögette a megtalált helyet, lehajtott kócos fejének hátulját, mintha ott lakna belül a szerelem.

Fölállt, az ajtó zárjában kibontott két-három sörösüveget. Habos tócsák fröccsentek a szőnyegre. Közben rám nézett sajnálkozva, megvetően, zavaros hunyorgással. Töltött, kezembe nyomta a teli poharat, s lekucorodott mellém a földre.

Tehetetlenül vállat vont.

– Nem tudok már mit kitalálni, esküszöm! – mondta komoran.

Kiitta a sörét, én is a magamét. Újra töltött, és újra ittunk.

Hat üveg sört ittunk, ketten.

Éjjel egy óra lehetett, amikor meghallottuk a felvonó zümmögését. Mindketten megijedtünk, hogy Éva itt talál bennünket részegen. Sietve rámolni kezdtünk a szobában, a szőnyeggel feltöröltük a habos tócsákat, a poharakkal kitántorogtunk a mosdóhoz. Péter kinyitotta a konyha szellőzőablakát, az üres üvegeket mind ledobálta az udvarra. Hallani lehetett a csöndben, amint csattanva szétrobbannak az udvar kövezetén. Csak a villanyt felejtettük el meggyújtani, s egyszerre ott álltunk a fényben Évával együtt, aki üde volt és mosolygós.

Tarka selyemkendő volt a fején.

– No, nézd csak! Az én kis lovagjaim! – mondta kedvesen, és belépett a szobába.

– Hová tűntetek?

– Eljött a Winter úr... – kezdte nehézkesen Péter.

– Tudom.

– Honnan tudod?

– Beszéltem a portással. Mondta, hogy megszöktél a kabátjában.

Péter kéjesen fölnevetett.

– Háhá!... Nagy játékomból volt, Dadus! Óriási, világszám játékomból volt!

Éva levette kendőjét, végigsimította fiúsan rövidre nyírt haját. Kilépett a cipőjéből, és oldott mosollyal állt fölöttünk.

– Mit ittatok, csibészek?

– Sört – mondta Péter.

– Nekem nem hagyatok? – kérdezte, és Péter sajnálkozva tárta szét kezeit. – Szép maszkok vagytok, mondhatom! – kinyitotta iratszekrényét, üveget vett elő a papírok mögötti rejtekhelyről, és töltött magának. – Most szépen végignézitek, ocsmány malacok, amíg én is boldog leszek!

Leült egy mély fotelba, maga alá húzta harisnyás lábait, és kiitta poharát. Újra töltött magának, mosolygott, de azért tudtam, hogy okos, fekete szemével már fölmérte az egész terepet, mindent lát, talán azt is – és ettől a gondolattól szinte kijózanodtam –, hogy valami zavaros szenvedéllyel kívánom őt. Elveszetten, bárgyún mosolyoghattam, mint akit tetten értek. Nem volt értelme alakoskodni tovább. Ránéztem, láttam józan, figyelő, szomorú szemét, először a szégyen érzése villant bennem, aztán egy cinikus gondolat: fölmértem, mint egy árut, hiszen Péter eladta nekem. Szép volt még így soványan, elveszetten is. Összekucorodva ült előttem a fotelban, tűrte Péter csókjait a karfa mellett lecsüngő csontos, jegygyűrűs kezén. Az italtól felhevült aggyal végre szabadon mertem gondolkodni, és hirtelen megértettem, miért nem tud Péter ezzel a nővel élni. Én se tudnék, talán senki: mert elviselhetetlen ilyen léleklátó, mindent pontosan értő szemek sugarában létezni.

– Imádlak, Daduska! – kiáltotta Péter, és szinte a fotellal együtt átnyalábolta. – Azt hittem, kikapok!

– Miért kapnál ki?... Ittatok, én is iszom. Töltsél!

– Nem az, Dadus... sokkal nagyobb bűn nyomja a lelkünket! – játékos alázattal kacsintott felém. – Lehet, hogy embert öltünk a komával!

– No fene! Hogyan?

– Kihajigáltuk a sörösüvegeket... az ablakon.

Éva sietve fölállt, kiment a konyhába. Lenézett a szellőzőablakon. Az udvaron csend volt. Megfordult, csak állt a küszöbön, mosolygott:

– Hát ez egyelőre nem sikerült... Célozni kellett volna! No, mi lesz? Nem töltenek nekem a gyilkos urak?

Úgy beszélt velünk, mint a gyerekekkel.

Bekapcsolta a rádiót, türelmetlenül csavargatta a fehér gombot. Közben Péter hátulról átfogta csontos csípőjét, ringatta, magához fogta, mint egy ismerős, megszokott állatkát. Ügyetlenül, valahogy a válla fölött telitöltötte a poharát. Éva egyetlen hajtással kiitta az egészet, tőle pedig elvette az üveget.

– Minek iszol? – kérdezte Péter.

– Jövök utánad... – mosolygott az arcába Éva.

Ültem mögöttük csendes, néma kábulatban.

– Azt hiszem, a kiskoma hazamehet! – mondta Péter. – Menjél, pajtás, későre jár! Hívok taxit...

– Nem!... Maradjon csak! – határozott hirtelen Éva, és mosolyogva rám nézett. Kérte, hogy maradjak.

Péter elengedte az öleléséből. Lustán végigsimította homlokába hullott haját.

– Jól van... nagyon helyeslem!... Mulatni fogunk!

Már nem emlékszem, melyikük határozta el később, hogy lemegyünk. Talán Péter vagy Éva, nem tudom, túlságosan lefoglalt a saját szorongásom. Minden maradék erőmmel arra törekedtem, hogy ez ne látszódjék rajtam.

Hamarosan az utcán voltunk. Kihalt, rosszul világított utcákon csatangoltunk, egymásba karolva. Egy kocsmá kerthelyiségében kávéit ittunk. Hűvös volt, fáztunk a szabadban, tovább mentünk, Egyetlen helyet találtunk a közelben: sivár, kőpadlós, piszkos kis mulatót. Péter előrerohant, asztalt szerzett; egy álmos pincér közönyösen törölte le kendőjével a lucskos márványasztalt. Amíg Péter intézkedett, Éva hirtelen rám nézett komolyan, sietve:

– Mit ittak?

– Sört.

-- Csak sört?

– Konyakot is. Sört és konyakot.

– Segítsen nekem, nagyon kérem! És maga se igyon!...

Szorosan fogta a könyökömet.

Leültünk. Éva rendelt, Péternek is, előbb azonban meg kellett fogadnia, hogy mára ez lesz az utolsó. Péter a homlokához nyomta a konyakospoharát, s lehunyt szemmel, mosolyogva mondta: – Fogadom, erre az utolsóra, hogy ez lesz az utolsó!...

Körülöttünk a barna félhomályban párok táncoltak összetapadva, de közönyös szemmel, függetlenül a dallamtól, egymástól, talán még önmaguktól is. A dobok csak zajt dübörögtek a füstben, az egyhangú trappolás betöltötte már nem is részeg, de fáradt, beteg agyamat. Szótlanul ültünk egymás mellett, bámultuk ezt az egyhangú, poros robotot, a senki nem tartozik senkihez fájdalmas szertartását.

– Gyerünk innen! – mondta hirtelen Péter és fölállt.

– Idd ki szépen a poharadat, és megyünk haza! – felelte Éva mosolyogva.

– Nem. Nem akarok még hazamenni! Gyertek, keresünk jobb helyet!

– Ne keressünk már semmit... fáradt vagyok.

– Nézzük meg az Old Firenzét!

– Nagyon fáradt vagyok, Péter!

– Te, holnap próbánk lesz... – próbáltam érvelni én is.

– Jöttök vagy maradtok?

Éva mosolyogva nézett rá. Csak a szeme nem mosolygott.

– Ül le szépen... fizetni kell még!

Péter hirtelen megfordult, áttört a táncolók között, láttuk, hogy a pincérrel beszél, majd kirohant az ajtón.

Éva gúnyosan biggyesztette ajkát. Mosolyogva nézett rám, mint aki szégyenli magát valamiért. Láttam, hogy ujjai remegnek az asztalon.

– Ne nézze a kezemet!... – kérte zavartan és indulatosan. Remegő ujjait az asztal lapjához szorította. Meg kellett volna fognom ezt a remegő kezét, már csak emberségből is. De nem mertem. Félttem, hogy Péter visszatér és meglátja.

– Visszajön! – biztattam erőtlenül.

– Nem hiszem...

– Mindjárt visszajön, meglátja! Ismerem őt annyira...

Hangom teli volt hazug optimizmussal. Magam se hittem benne, s én voltam a legjobban meglepve, amikor láttam, hogy Péter egyszerre ott áll körülbelül három- vagy négy lépésnyire az asztalunktól. Közelebb nem jött. Beismert vereség volt az arcán, elfulladt gyűlölet és szégyen keveréke.

– Odakint vár a taxi... Tessék!... Velem jöttök, vagy maradtok?

Markában szorongatta összegyűrt esőkabátját, és a kijárat felé mutatott. Szeme túlságosan tág volt és fénytelen. Párok táncoltak el előtte a dübörgő samba ütemére, arrébb lökték, megmegeztaszították ingadozó testét, de nem lépett közelebb. Éva lassan föltekintett – pontosan szemben ült vele –, és úgy nézett rá, ahogy én még soha senkit nem láttam nézni. Nyaka egészen megnyúlt, és minden erejét valahogyan a szemébe sűrítve, áthatóan és keményen egyenesen Péter két italtól zavaros szeme közé nézett. Arca olyan lett, mint egy férfiarc: parancsoló és szilárd, hosszú ujjaival, melyek nem remegtek már, határozottan mutatott a mellette levő üres székre.

– Ül le!... A taxi megvár!... Nem megyünk sehová!... Azt mondtam, ül ide, mellém!

Péter csak lustán imbolyogva állt. Sajnálkozva elmosolyodott. Majd szélesen és fölényesen beleröhögött Éva szemébe. Kezével hirtelen fölnyúlt, leemelte fejről képzeletbeli kalapját, de úgy, hogy széles karimáját a túloldalon ragadta meg, és mélyen, egészen a földig hajolt előttünk.

– Isten vele... Madmazel! – mondta túljátszott, szlávós alázattal, majd a láthatatlan kalapot széles mozdulattal a fejébe vágva hirtelen megfordult, utat tört a táncolók között, és otthagyt bennünket.

Amint eltűnt a forgatagban, Éva arcvonásai megenyhültek. Rám nézett, csaknem sajnálkozva, mintha azt mondaná: „lám, ez sem sikerült”. Hamarosán fizetni

akartunk, de a pincér azt mondta, a számla rendezve van.

Kimentünk a mulató elé. Az utca teljesen néptelen volt, mozgó járművet még a távolban sem láttunk. Talán egy percet várakoztunk, bízunk abban, hogy váratlanul mégis előkanyarodik egy taxi, vagy valamelyik kapualjból előbukkan a kajánul nevető Péter. De ezúttal valóban eltűnt.

Javasoltam, hogy keressük az Old Firenzében, de Éva, aki már sokszor végigcsinálta ezt az értelmetlen hajsztát, sóhajtva azt mondta, jobb, ha hazamegy. Kérte, hogy kísérjem el.

Zsebre dugott kezekkel bandukoltam mellette, csak néha koccant össze véletlenül a könyökünk. Tiszta, hűvös éjszaka volt, szél kergette odafent a holdat, rongyos felhők mögött. Keskeny budai utcán gyalogoltunk fölfelé, a fák ágai suhogva összesimultak a kerítések mögött, száraz falevelek surrantak el a lábunk előtt, laposan az aszfalthoz simulva. Éva kendője libegett, mint egy zászló. Azt mondta, hogy elvesztette a hatalmát Péter fölött. Megkérdeztem, hogy hipnotizálta-e valamikor. Futólag rám pillantott, miért kérdezem? Az iménti tekintete miatt, mondtam. Olyan furcsán nézett rá. Nem, soha, válaszolta. Más betegeit igen, de Pétert soha. Nem volt szüksége rá. És hogy nem erről a hatalomról beszél. Megállt, hunyorogva tűnődött a szembe fújó szélben, és kijavította magát. De igen, mondta beismerően, erről a hatalomról is. Elvesztette, és most nem tudja, mit csináljon. Fél Pétertől. Robogó szekérhez hasonlította szerelmüket, kiesett a gyeplő a kezéből, és most már rohan, vágat, és elsodor mindent az útjából, ahogy Péter akarja. Így mondta. Lassan lépkedett mellettem, belém karolt. Azt mondta, jó, hogy itt vagyok most én is. Sokszor tette meg ezt az átkozott utat egyedül, minden sarkot gyűlöl, ha rendbe jön az életük, elköltözik innen. Hónapok óta nincs már kivel beszélnie. Keserűen fölnevetett. Egy ilyen hatalmas városban egyetlen ember nem akad! Mióta szerelmes, azóta valahogy idegen lett, leprás, úgy is néznek rá ebben a nyüzsgő, gra-vecsoló, önző hangyabolyban. Ahogy Péterre néznek és néztek egész életében. Akármilyen nagy művész! Miért van ez, kérdeztem. „Miért? – felelte élesen – mert gyűlölnek és utálják, aki megtámadja ezt a langyos harmóniát! Azt hiszi, nem tudom, mit beszélnek róla, nemcsak a nézők, de a legjobb kollégái is? Hogy *őrült*, meg bugris, meg vadparaszt?... Hogy kétségbe vonják még a tehetségét is, ösztönös állatnak, dilettánsnak nevezik? Ha vergődik és kimondja, ami bántja, azt mondják rá: hőzöng, hangoskodik, zavarog!... Tudom én jól, ne féljen, már a klinikán is tudtam, és ő is tudta, érezte nagyon jól, szegénykém!... Azért került oda! Mit tehettem volna, mondja meg?... Hipnotizálni kellett volna, belenézni a két szemébe, és elhitetni vele, hogy az ő lelkében van a hiba? Mindenki más szép, gömbölyű, egészséges, jóságos, ugye, ő meg beteg!... Hát frászt!... Odáig nem alacsonyodtam le, hogy kimondjam a szabadságról, bármilyen szerencsétlen

és veszedelmes is... hogy örület!... Ez már nem lélektan, ez morál! ... Tudja, mit tettem? Odaültem az ágya szélére, és azt mondtam: »itt a leves, egyél!«! És... megszerettem... talán nem kellett volna...”

Tehetetlenül vállat vont, ajkát keményen összezárta. Az utcasaroknál keresztbe fújt a szél, hangosan csapkodta kabátja szárnyát. Beszélt, beszélt, talán nem is nekem, önmagának. Töprengve és okosan, mint aki egy végső megfejtést keres. Nem volt szomorú. Inkább szenvedélyes. Pattanásig feszült értelemmel járta be újra elmúlt hónapok zavaros útját. Ekkor tudtam meg mindent szerelmük történetéről, a kórházi napokról, az ő magános gyötrelmeiről. Amit eddig leírtam, jórészt ennek az éjszakai sétának az emléke. Ekkor tudtam meg azt a különös vonzalmat, amely az Öreghez kötötte. – Hát miért nem keresi? Miért nem próbál visszamenni hozzá? – kérdeztem reménykedve. – Visszamenni – mondta – valakihez, aki eladott? .. Aki meg akart szabadulni tőlem, ügyesen rátolta a keresztet a vállamra: cipeld egyedül?!... – ENynyire gyűlöli? – kérdeztem. – Nem, egyáltalán nem! Irigylem – válaszolta, és nyíltan a szemembe nézett. – Higgye el, irigylem!... Sohasem szerettem, most már látom, úgy, mint Pétert, sohasem szerettem, de irigyeltem, pokolian irigyeltem mindig!... Egyszer keresse meg! Érdemes, meglátja! Zseni. Nem az, akit láthatatlan erők cibálnak, hanem a jobbik fajtából!... Körülnézett a világban, látta, hogy nincs Isten, és azt mondta: jó, akkor majd itt vagyok én, leszek úr a saját portámon!... De a másokén is ám!...

Elnevette magát keserűen, élesen. Cigarettaát vett elő, széttártam a ballonomat, és így, a szélvédett fészekbe bújva rágyújtott. Nehezen sikerült, remegett kezében a gyufaszál. Mélyen leszívta a füstöt, mentünk tovább. Arra is emlékszem, hogy már az új lakónegyednél jártunk, alvó, csontfehér, *rendezett* házsorok között, *amikor* megállt, kendőjének csücskét szabadon rázta, lobogtatta a szél, és mosolytalan, kemény arccal mondta: – Tudja, nem is az a baj, hogy mindez így történt!... Hanem, hogy értem!... Mindent értek, előtte, közben... tudom, mi játszódik le bennem, magában... ha nem érteném, sokkal jobb lenne, Péternek is jobb lenne!... Hinni tudnék a szavainak, örülni ennek az egész szerelemnek!... Tudja, más milyen boldog lenne a helyemben?

Fölhúzta vállait, tehetetlen, fanyar, gunyoros fintor volt a száján. Miért nem próbálja meg, kérdeztem. Micsodát? Hát fordítani a dolgon, mondtam naivul, lelkesen, ha ennyire érti, hát nézze az egészet fonákjáról, ne elemesse, ne gyötörje magát, örüljön annak, ami szép van a dologban, a többit felejtse el!

– Jaj, ne vigasztaljon! – mondta sajnálkozva – nem olyan ostoba fiú maga! Hogyan felejtsem el, ami vagyok?... Most például meg kellene csálnom őt, tudom! Belemenni a játékaiba, visszatámadni, féltékennyé tenni, szenvedést okozni neki, hogy meggyűlöljön és újra szeressen... ismerem én a szánalmas

szabályokat!... Egyszerűen képtelen vagyok rá!.. Pedig a lelke mélyén el is várná tőlem... ezt is tudom, látja? – és a szeme kajánul, szomorúan rám villant.
– Mit tegyek, ha nem értek az ilyesmihez? Nem erre neveltem magam!...

Tovább mentünk. Szótlánul gyalogoltam mellette.

Láttam, hogy szemei telifutnak könnyel. A tehetetlen keserűség könnyeivel.

– Daduska!... – mondta maga elé, és gúnyosan fölnevetett. És elhajította a cigarettáját. Akkor tudtam meg, hogy Péter nevezte így, régen, szerelmük szép korszakában.

Lassan a házuk elé értünk. Fölnéztem az ötödik emeletre, sötétek voltak az ablakok.

– Biztos otthon van! – mondtam.

– Mit csinál?

– Szerintem ül a sötétben, és várja magát.

– Az nem létezik!... No jöjjön, ne féljen, nem lesz otthon.

Szótlánul mentünk föl a liften. Újra visszatért a szorongásom. Biztos voltam benne, hogy Péter ott ül a sötét szobában, talán még részegebben, mint amikor elváltunk; és éppen azt várja, hogy így, Évával együtt, kora hajnalban betoppanjak hozzájuk. Életemben először félni kezdtem tőle.

Éva ment előre, kinyitotta az ajtót.

A feldúlt szobában sötétség volt, csak a hold fénye tükröződött a bútorok ismerős kontúrjain. Csend volt. Éva úgy, ahogy volt, kabátban, nyakában csúszott tarka sállal leült az ágy szélére, kezében idegesen rázta, csörgette a zörgő kulcscsomót.

Én csak a bizonyosság miatt belestem a konyhába, majd keskeny rést nyitottam a fürdőszoba ajtaján is.

Nem találtam Pétert.

– Azt nézi, nem akasztotta-e föl magát? – kérdezte mosolyogva, és sötéten csillogott a szeme a homályban.

– Á, dehogy!... – válaszoltam hülyén nevetve, de aztán váratlanul rádöbbsentem, hogy tényleg azt néztem. Ennek persze nem volt semmiféle jelentősége, sötét szobában mindenkivel előfordult már hasonló, de hogy ezt is észrevette! És nevetett rajtam, láttam. Sajnálkozva, szomorúan nevetett. Most már nem tudtuk folytatni a beszélgetést. Italt töltött, szótlánul kiittuk. Letettem a poharat az asztalra. Csend volt, talán egy fél percig.

– Most már menjen szépen haza! – mondta.

Fölláttam.

– Nem baj, hogy itt hagyom?

– Baj? Miért lenne baj?... Otthon vagyok. Tudja, hányadszor csinálom ezt már?

Levette a kendőjét, kabátját egy vállfára akasztotta.

– Kezit csókolom! – mondtam végül, és összegomboltam a ballonomat.

– Ne hívjak taxit?

– Nem, köszönöm. Azt hiszem, futok egyet!...

– Fusson! – még mindig az a gúnyos mosoly volt az ajkán. – Viszlát!

Kezet nyújtott, s már futottam is lefelé a lépcsőn. Két-három lépcsőfokot ugrottam egyszerre, a villany is elaludt, a korlát mellett tapogattam tovább a sötét lépcsőházban. Már majdnem a földszinten jártam, amikor hallottam, hogy fönt megkésve becsapódik az ajtó.

Odakint világosodott. Megnéztem az órát: fél négy volt.

Karjaimat szélesen lóbálva, elnyújtott léptekkel szaladtam lefelé ugyanazon a lejtős utcán, ahol az imént még együtt bandukoltunk a sötétben. Most tejfehér, árnyéktalan fényben álltak a házak, itt-ott megcsillantak az ablaküvegek, a sötétség eltűnt, föloldódott, a szél elállt, tiszta volt a levegő. Úgy éreztem, hogy valami szép és nagyszerű dolog történt velem.

Haza se mentem, már nem volt érdemes. Tudtam, hogy reggel tízkor próbám lesz, a színházba siettem.

7

Arra ébredtem, hogy odakint már mozgolódás van. Beszélgetést, járkálást hallottam, megismertem a drága Vaszilissza hangját is. A színház bútortárában feküdtem, egy selyemhuzatos kanapén, a vészlámpa tompa fénye az arcomba világított. Megnéztem az órát: riadtan láttam, hogy régen elmúlt már tíz óra. Sietve magamra kaptam a ruhámat, ujjaimmal végigszántottam a hajamat, s rohantam kifelé a folyosóra. Szerencsére nem járt arra senki. Nem is a nézőtérre mentem először; fölösontam a szűk kis csigalépcsőn, lassan, hogy zajt ne verjek, kinyitottam az emeleti zsinórpádlás ajtaját, óvatosan lenéztem a magasból.

A színpad és nézőtér üresen tátongott, mint egy cseppkőbarlang. A lécekből ácsolt kopott falak, rongyos fotelek s az odakészített kellékek: pálcák, kardok, üveggyöngyökkel ékesített rézserlegek némán álltak a kékes munkafényben. A rendezői lámpa szűk kis fénykörében ott hevert a színdarab kinyitott példánya, egy töltőtoll s jegyzetfüzet. Mintha láthatatlanná vált volna mindenki.

Csendben becsuktam a vasajtót. Végigsiettem az emeleti folyosón, s még láttam, amint egy bakancsos díszítő mászik kifelé az utcai ablakon. Valamit hurcolt magával. Egy spárgával átkötött poros, fekete drapéria volt a hóna alatt. Az ablak párkányán állt, nem is állt, inkább térdelt valahogy, és az utca fölé meredő zászlórúd kötelét húzta befelé.

– Mi történt? – kérdeztem.

– Meghalt a Péter... a Tábori Péter... – mondta, miközben éles késével több helyen elvágta a drapéria zsinórját, és a fekete lobogó lazán kibomlott az ölében.

– Nem tudta? – kérdezte, és ügyesen visszakúszott a párkányról. Eltette

zsebkését, és lassan húzni kezdte a karjára tekert kötelet. A fekete lobogó először tompa, súlyos csattanással lezuhant a színház fala mellett, aztán komor méltósággal kúszott fölfelé a hosszú zászlórúdon.

Odalent az utcán rengetegen álltak: idegenek, kíváncsi járókelők, a szomszédos házak lakói, de a kispad környékén már láttam kollégáimat is, a sápadt rendezőt, a világosítókat és a szorongva tanakodó színészeket. Némelyik még a jelmezkardot is oldalán felejtette.

– Meghalt szegény – mondta a díszítő –, most legalább túl van rajta! Már csak vesződés volt ez, nem élet.

– Hogyan történt?

– Nem tudjuk. Most mondta be a rádió... a tízórás hírek.

Nem éreztem még semmit. Meglepetést, iszonyatot sem. Zsibbadt volt az egész testem. Sietve botorkáltam le a többiek közé. Sápadtan hallgattam a riadt, megzavart lelkű színészek fecsegését, mindenki kereste a miértet, az indokokat, az ésszerű megfejtést, szimbolikussá növelték Péter közönséges mondatait, mintha titokban búcsúzott volna az élettől, pedig hát tudtam jól, hogy nem azt tette. Az autók dudálva, lépésben haladtak az úton, kíváncsi szemek leskelődtek, és ujjal mutogatták egymásnak a hírességeket. Távol a tömegtől, a színészbejáró kispadján ott ült a szép arcú Vaszilissza némán és egyedül. Kifakult, csutka haja ócska gézzel volt lekötve, magas homlokán körbe virított a lemosatlan ragasztó piszkosbarna csíkja. Ott ült az ünnepezt sztár az utcán, kezében a parókával, kacskán otffelejtett lábakkal: hallgatott és nagyon rosszkedvű volt. Remegő kezéből a szoknyájára hullt a cigaretta hamuja.

– És... mi van a feleségével? – kérdeztem a többiektől, és a gyomromban olyan váratlan görcsöt éreztem, mintha kést forgattak volna benne.

– Meghalt ő is – mondta a rendező –, együtt haltak meg hajnalban, a nő lakásán. Akkor én már nem voltam közöttük. Eltoltam magamtól a testeket, olyan helyre igyekeztem, ahol kevesebb az ember. Éreztem, hogy hirtelen elborítja arcomat a verejték... Meghalt az Éva?

Ott álltam valahol az utca sarkán, agyamba önkéntelenül bukkantak föl az éjszaka emlékei. Nyüzsögtek bennem, mint legyek a véres seb körül. Főleg Péter mély meghajlása tért vissza gyakran és az a kép, ahogyan ott hagytam Évát egyedül a lakásban, és hogy olyan sokára, olyan nehezen csapódott odafönn az ajtó...

Közben megérkezett kocsiján a kövér Capulet. Most őt vették körül, a helyszínről jött. Lihegve szállt ki az autóból, mintha legalábbis futott volna, és elakadó lélegzettel mesélte:

– Borzasztó... most vitték el őket!... Ott feküdtek a konyha kövezetén egymás mellett, összeölelkezve!... Teli a lépcsőház, a folyosó emberrel! Még most is

érezni lehetett a pokoli gázzagot... A szomszédjuk fedezte fel, reggel hét órakor, csöngetett, csöngetett, rájuk törte az ajtót!... A Péter rendezhette így, szegény marha kölyök, olyan volt az egész, mint egy filmjelenet, ahogy feküdtek szépen egymás mellett, mint a testvérek!

Később megjelentek a színházban a nyomozók. Engem is fölhívtak az irodába. Egy fiatal nyomozótiszt sietve és zártan tette föl a kérdéseit, láttam, hogy csak a formalitás végett. Lezárt, befejezett ügy volt. Én is csak annyit mondtam el, amennyi szükséges volt. És közben, valami rettenetes kíváncsiságtól hajtva, belenéztem az iratai közé. Láttam a még nedves helyszíni fotókat. Nem, nem egymás mellett feküdtek! Péter az ajtó közelében, görcsbe rándult testtel, félmeztelenül, karmokba görbült két ökle már a küszöbön túl hevert a puha szőnyegen, nyilván az ajtón kaparászott, amikor elérte az ájulás, és ahogyan kívülről föltépheték a zárat, merev teste féloldalasan kibukott a konyhából. Éva távol tőle, a gázrezsónál hevert félig ülő helyzetben, tépett hálóingben, tarkóját a csapok támasztották, és mindkét testen, főleg Éva nyakán és karján kék foltok, karmolások voltak, egy utolsó kétségbeesett küzdelem (vagy szerelem?) nyomai. Az arcuk is egyformán torz volt: tágult orrlíkok, eltátott, hatalmas, csodálkozó és szomjas szájak, ahogyan elfogyott körülöttük a levegő, és tehetetlenül, bénán nyelték a gázt.

Délután már félni kezdtem, és estére olyan rettegés jött rám, hogy nem bírtam egyedül maradni. De kit keressek, amikor nem volt senkim?

És ekkor eszembe jutott az Öreg.

Fölhívtam a kórházat, de elutasító választ kaptam. Másnap, harmadnap is hívtam, megmondtam, ki vagyok, milyen ügyben keresem, de nem jött a telefonhoz. Pedig bent volt az épületben.

Végül elmentem a kórházba. Egy rokonszenves, fiatal osztályos orvos fogadott. Alacsony, szemüveges, fényes fekete hajú fiú, olyan volt, mint egy okos kis japán. Vele tudtam csak beszélni. Elmondta, hogy a professzor úr bezárkózott a szobájába, senkit sem fogad. Őket sem. Harmadik napja van egyedül a félig elsötétített szobában, ételt nem vesz magához, senkihez nem beszél. Csak percekre jelenik meg éjszakánként a folyosón, de ilyenkor sem szól senkihez, hiába kérdezik, nem válaszol nem is hallja talán. Arca teljesen elváltozott, szeme zavaros, teli rettegéssel, és attól félnek, hogy megtébolyodik.

8

A temetőben, még jóval a szertartás megkezdése előtt, mintegy hatezer ember zsúfolódott össze. Ellepték a bejáratot, a ravatalozó előtti térséget, fölmásztak a márványkövekre, a fákra, és fürtökben csimpaszkodtak a magas vaskerítés oldalán, hogy minél jobban lássák a felvonuló hírességeket: színészeket, filmeseket, neves írókat, politikusokat, ennek a botrányos és

izgalmas halálesetnek minden résztvevőjét.

Déltájban megérkezett a rendőrség, megtisztították az utat, hosszú kötelekből kordont vontak a ravatalozóig.

A nap is kisütött, szokatlan erővel, ragyogott és izzott a levegő. Hűvös volt, szinte téliesen hideg, de ahogy végigmentem a rendőrök sorfala között, éreztem, hogy forrón tapad a hátamra a fekete kabát. Olyan volt, mint egy vesszőfutás. Mindkét oldalról hallottam a zavaros fecsegést, izgága találgatást, gonosz és jólértesült mondatokat:

– Morfiumot szedtek, kimutatta a boncolás... A fiú ölte meg, részeg volt... Túlságosan jó dolga volt... elkapatták... primitív... A nő volt a gyilkosa, túl nagy adag gyógyszert adott neki... féltékenység... tévedés... nem volt normális az asszony... örület... színész... büntetés.

Aztán hangosan fölmorajlott a tömeg. Capulet jött mögöttem, merev és méltóságteljes arccal, ősz haja libegett a szélben. A hír futótűzként terjedt a kordon mellett, többen lábujjhegyre álltak, valaki a nyakába emelte a kiskölykét, egy plüsskabátos nénikét hátrataszítottak, láttam, hogy elesik, szatyrát is magával rántotta, gumiharisnyás, lötytyedt combjai körül zöld színű almák gurultak szerteszét.

A fekete bársonnyal bevont ravatalozó előtt fáklyák lobogtak. Egy temetésrendező elkérte színházi igazolványomat. Felmutattam, beléptem a helyiségbe.

A kinti zszibongás elhalkult. Komor csönd fogadott. Oldalt a sötét falakon halvány fényű gyertyaizzók világítottak.

A hatalmas koszorú- és virághegyek teljesen beborították a kettős ravatalt. Csak onnan tudtam, hogy a jobb oldalon fekszik Péter, mert itt a rózsacsokrok, ciklámenek és szalagos koszorúk előtt egy kopott kis széken bársonnyal bevont párna állt: rajta a magas állami kitüntetések, nemzetközi fesztiválok és művészi díjak plakettjei.

Kétoldalt a ravatal mellett már mozdulatlanul állt a díszőrség. Éva oldalán a sápadt, szemüveges doktor, a kis „japán”, szeme moccanatlanul meredt előre; előtte, kissé meggörbült tartással, keményen összezárt szájjal egy szőke, nagy orrú, sovány férfi, azt hiszem, Wolf Tamás. Arcán megfagyott gyűlölet. Hidegen, elfulladt indulattal bámulta a földet s az előtte álló férfi széles és mozdulatlan hátát. A sor élén fekete öltönyben, fekete nyakkendőben az Öreg állt, teste előtt lazán összefogva kezeit.

Péter oldalán az ismerős színházi barátok: hátul a fenséges Capulet, szemében könnyek rezegtek; előtte mélyen a földre hajtott fejjel a gyűrött arcú, elegáns és férfiasan szép Tybalt. Rám vártak. A temetésrendező néma mozdulattal intett, és beálltam a koszorúk mellé, az Öreggel egy vonalba.

Megálltam, lassan kihúztam magam. Tenyeremet szorosán összezárt ujjakkal a nadrágomhoz szorítottam.

Ekkor mertem csak óvatosan körülnézni.

Mellettem Péter testvérei ültek, loboncos hajú fiúk, egy sorban a fekete fal mellett. Fehér ingben, nyakkendő nélkül. Szemükben közönyös várakozás, idegenség és undor. A fejrésznél fekete kendős, aprócska mamája állt, görbe vállakkal, és mintha ébreszteni akarná fiát, hangosan, csökönyösen mondogatta a fülébe: – Péter!... Péter!... Péter!...

A szótlán papa komoran állt mögötte, két erős, csempekörmű kezével szilárdan tartotta hitvese testét, mely meg-megroggyant, összecsucsklott néha.

A lódenkabátos, vörös nyakú nagybácsi ki-be járkált, nyomakodott a tömegben, a halottvivőkkel tárgyalt, idegesen szortírozta a pénzt a zsebeiben, de igazgatónk lefogta a kezét: itt nem kell borraaló, ez dísztemetés.

És sorban vonultak a ravatal elé az ismert színészek, virágot, koszorút hoztak: a kacsaléptű, zseniális komikus rémulten motyogta a Miatyánkot, régimódi monoklija vaksin villogott, a Dajka odakint hagyta fiúját, egyedül küszködött egy hatalmas, aranszalagos koszorúval, a fátylakba burkolt Colombina ernyedten térdre borult a ravatal előtt, szép kezével betakarta arcát, némán imádkozott. Villogtak a vakuk, reflektor gyulladt a sarokban, dolgoztak a kézi kamerák.

A tulsó oldalról nyüszítés, föl-fölcsukló jajgatás, szipogás hallatszott. Éva hozzátartozói ültek hosszú sorban a fekete fal előtt, megrendült, kétségbeesett zsidócskák. Egy ősz hajú matróna üveges, csodálkozó szemmel nézegetett át mifelénk, a „tulsó partra”, a fejrésznél két férfi között a Mama ült, arcát nem láttam, mert sötét fátyol takarta. Fehér karja ájultan csüngött teste mellett.

És ekkor lassan tovább fordítottam a szemem, és végre megnéztem őket is. „Őket”, így mondom, mert bennem még mindig éltek, holott csak két idegen test feküdt mellettem, akik néhány napja még Péter és Éva voltak. De hová tűnt a mosolyuk, játékuk, szenvedésük, és hová tűnt a szerelmük is? Két titkot tartó arc hallgatott mellettem, a női arc lágy volt, szőke és nyugodt, a férfi arcán is nyugalom volt és valami riasztó szépség. Duzzadó szája, mely olyan csodálatosan mondta Shakespeare szenvedélyes ígéit, amellyel örökké csak perelt, vadul nevetett és oly kiszolgáltatottan kereste az őszinte szeretet csókját: most puhán összezárva az üres levegő felé fordult és néma volt. Én még soha nem láttam halottat, nem tudtam, hogy az arcok ilyen különösen elváltoznak a halálban. Nem, ez már nem az ő arcuk volt, csak valami idegen és mosolygó lárvák. És ahogy jobban odanézttem, döbbenet láttam, hogy halványan ki vannak sminkelve mindketten!... Igen, innen volt rajtuk ez a gyanús, megbékélt, idegen mosolygás! Helyrehozták, illedelmessé kozmetikázták őket, hogy ne

látszódjék a gyötrelem, a lázadás, az elviselhetetlen szomjúság görcse, békés, hazug maszkokká szelídítették a két tehetetlen arcot, testszínű púderral, halvány rózsaszínnel Péter duzzadó száját!... Ha megszólalna, lenne itt kegyetlen röhej, számonkérés, valódi, rémült önvizsgálat, futkosás, az lenne csak valódi temetés, igazi színház, ahogyan ő szokta!... Amikor ez a sötét gondolat átvillant rajtam, és láttam a művirágokat, a színpadias ravatalt, ahogyan a halott kedvessel párosan fekszenek egymás mellett, aranyszínű kandelábereken az immár sercegve-füstölve lángoló két hatalmas fáklyát, hirtelen eszembe jutott, hogy Péter ezt a szerepet is eljátszotta már! Hányszor néztem végig, én is, mindannyian!... És egyszerre megértettem, honnan ismerte ez a szegény parasztfiú Rómeó démonát. Ő maga volt az, ahogyan mi Montaguek, Tybaltok, nyavalyás Párisok szerencsétlen kis csőcseléke vagyunk.

Közben a tömeg fölszaporodott az ajtóban, tolokodtak befelé, látni akarták a halottakat. A színház igazgatója két tenyérrel nyomta vissza őket, de hiába, a több ezres tömegben valahonnan hátulról indult a hullám, az ajtóban, lobogó fáklyák között már tehetetlenül sodródtak a testek, nem volt visszaút, őt is mellbe nyomták, hátrataszították, ekkor levetette fekete kabátját, humánusról és megbecsülésről kiabált, fehér inge lucskos volt a verejtéktől, valaki térdre esett, az igazgató rendőrért kiáltott, nyomultak befelé a rendőrök, gumibottal sodorták hátrább a gátlástalan tömeget, s még alig állt helyre a rend, amikor a koszorúk előtt felhangzott egy zengő férfikórus. Az elmúlásról és dicsőségről énekeltek, mély hangon, mintha a föld bűgött volna a talpunk alatt.

Egy apró termetű, kövérkés férfi lépett a ravatal előtti mikrofonhoz. Kabátja zsebéből gépelt papírlapokat szedett elő, és hosszú szöveget olvasott fel Péter származásáról, paraszti, népi sorsáról, színészetéről és szerepeiről, majd föltette a kérdést: vajon mi készítette ezt a tehetséges embert, akinek mindent megadtunk, hogy ezt a sajnálatos utat válassza, és eltávozzon közülünk?

Hangját harsogva visszhangozták odakint a tér fáira erősített tölcseres megafonok.

Aztán egy szemüveges pap, inkább csak a híres embernek kijáró tiszteletből járult a mikrofon elé. Magas homlokú, fiatal, szép férfi volt, hangja mélyen és tömören csengett. Pokol és menny között szomorú egyedülletben bolyongó boldogtalan lelkekről beszélt, magános lelkekről, akikre nem vár béke, sem angyali segítség, csak homály, társtalanság, szomjúság, vándorlás a földi élet szorongató álmképei között. Ezért kell könyörögni és imádkozni érettük. Az öngyilkosságot az egyház elítéli, mondta, és ezért ő sem Isten fölszentelt szolgájaként, csak mint egy megrendült és szomorú ember áll a ravatal előtt...

A dühtől majdnem elbőgtem magam. Hát ilyen az Isten világa is? Ott sincs már találkozás és vonzalom és szeretet, csak ez a hülye magános dervistánc? És ha

így van is, tűnődtem elvakult, naiv, részeg indulattal, ha így van is, hogy már a túlvilágot is egy pocsként sivataggá tettük, honnan tudja ez a pap, hogy öngyilkosság történt?... Honnan ilyen jólétesült, hogy még az üdvösségtől is megfosztaná őket?... Hátha csak játszott Péter, aztán végzetesre fordult ez a szerencsétlen játék? A világítógázból egyetlen mély szippantás elegendő az ájuláshoz, így mondta a nyomozó, aztán már tehetetlen az ember, nem tud menekülni... Vagy talán Éva nem bírta már elviselni, hogy olyan az élet, amilyen, és hogy olyan a szerelem is, és előre küldte őt?... Honnan tudja ez a szemüveges pap, tolt föl bennem hirtelen a szörnyű és őszinte gondolat: ha én akkor éjjel visszafordulok, és azt mondom Évának: „szeretlek!” Mert ez volt az igazság, és ezt kellett volna mondanom!... És miért mertem kimondani minden más vacak igazságot, ha ez az egyetlen szó nem jött a nyelvemre? Talán csak nevetett volna rajtam, hiszen nem én kellettem neki, mégis egy őszinte szó, egy meleg és jóleső szó talán adott volna parányi önbizalmat, hiú kis erőt a szívének, és akkor elhalasztódott, másképp történt volna minden.

Egy pillanatig megszedültem, valahogy minden megbillent, összekenyődtek az arcok előttem. Combomat a ravatal oldalához nyomtam, a súlyos babérkoszorúk közé, kezemmel valahogy elértem az ócska széket, melyen Péter kitüntetései voltak, belekapaszkodtam a támlájába, igyekeztem mély levegőt venni. Csak sós és hideg könnyeimet nyeltem. Félttem. Úgy éreztem, megfulladok ebben a zsúfolt, rendőrökordonos, virágillatú sötétségben. Hát így van ez?... Ilyen bonyolult, titokzatos, pokoli erős láncsal vagyunk mi itt összekötözve egymással? És lökjük, taszigáljuk egymást... és ha csak egyetlen ponton elszakad a lánc?... Elszakadt a lánc, igen, elszakadt a lánc, szegénykéim, ki mondja el ezt, hogy elszakadt...

Tybalt hátulról megfogta a karomat.

Zengett a férfikórus. Lassan megnyugodtam. Óvatosan félrefordítottam a fejem, és cinkos, kíváncsi pillantással ránéztem az Öregre.

Össze volt törve, akárcsak én. De szilárdan állt ott, majdnem időtlen nyugalommal. Acélkék szeme előre nézett, kemény *szakáll* *elrejtette* arcvonásait. Homloka közepén egy barázdá mintha elmélyült volna, sűrű szemöldöke között egészen az orra tövéig húzódott. Mintha éles karddal csapták volna homlokukon. Több pokolról tudott ez az arc, mint amennyit és csak sejthettem volna akkor. De mégis állt, fölemelt fejjel, természetes méltósággal. Nem tudom, miért, de az a gondolatom támadt, hogy túl fog élni mindannyiunkat.

Tűző nap alatt kísértük utolsó útjára a szerelmespárt.

A hatalmas tömeg hömpölyögve jött utánunk, aztán kétoldalt széles karéjban leelőzték a lépésben haladó gyászokocsit, fák alatt, bokrok között rohantak előre a

kijelölt parcellához, útjukban virágokon gázoltak át, ledöntötték a földbe szúrt fejfákat, és letiporták az idegen sírokat is.

9

Volt a színházunkban egy öregedő, törékeny, furcsa színész. Mint cirkuszi bohóc kezdte a pályáját, kabarékban táncolt, gyereknótákat dalolt, és később ő lett a legnagyobb Kurácsi mama, yorki hercegnő és a varázsos, csehovi Olga. Pici testében, hamar fonnyadó bohócarca mögött titokzatos lélek lakott.

Három héttel a temetés után kocsijába ült, és kiment a temetőbe.

Megkereste Péterék sírját.

Leült a magas homokkupacra, kinyitotta kopott gyíkbőr retiküljét, és elővett egy literes

üveget. Teli volt szilvapálinkával. Lecevarta a kupakját, húzott belőle egy-két kortyot, aztán a többit lassú kis körökkel mind rálocsolta a frissen hantolt sírra.

– Jól van, gyerekek... most már minden jól van! – mondta szelíden, mint aki valakikhez beszél. – Nesztek, nesztek még egy kicsi!... Álmodj szépet, Péterke... és ne haragudj rájuk... Emberek, tudod... emberek!

És sajnálkozva legyintett. Megbocsátó mosoly volt az arcán, s ugyanakkor valami kaján, lenéző, kegyetlen gúny is.

Egy darabig még üldögélt a sírnál, aztán eltette az üres pálinkásüveget, és sietett a színházba.

Aznap este a *III. Richárd* ment, és ő volt az anyakirálynő.

Vége

FELELŐS KIADÓ A SZÉPIRODAMI KÖNYVKIADÓ IGAZGATÓJA
FELELŐS SZERKESZTŐ RÉZ PÁL MŰSZAKI VEZETŐ JÁNOSA ISTVÁN
MŰSZAKI SZERKESZTŐ M. BECK ANNA A BORÍTÓ- ÉS KÖTÉSTERV
KASS JÁNOS MUNKÁJA A SZERZŐ FÉNYKÉPÉT FÉNER TAMÁS
KÉSZÍTETTE MEGJELENT 1973-BAN 7,7 A/5 ÍV TERJEDELEMBEN MSZ
5601 – 59 és 5602-55

SZ 1797 – H – 7374

72/2651. FRANKLIN NYOMDA BUDAPEST FELELŐS VÉRTES FERENC
IGAZGATÓ